

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та підприємництва
Спеціальність 242 «Туризм»

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму
к.е.н., доцент Ставська Ю.В.
«__» _____ 2021р.

**ФЕСТИВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

242 – ДР. 35М. 18.03.2021.

Здобувача вищої освіти
II курсу, групи Т-21 з (м),
спеціальності 242 «Туризм»

Науковий керівник:
доктор економічних наук,
доцент

Гарант
освітньої програми
доктор економічних наук,
доцент

Палюх Владислав
Анатолійович

Ставська Юлія
Вацлавівна

Головня Олена
Михайлівна

Вінниця 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки і підприємництва

Спеціальність 242 «Туризм»

Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму

«Затверджую»

Завідувач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму
к.е.н., доцент _____ Ставська Ю.В.
«___» _____ 2021р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студентки

Палюх Владислав Анатолійович

Тема роботи: «Фестивальний туризм в Україні: світовий досвід та перспективи розвитку»

Затверджена наказом ректора від № 35 м від 18.03. 2021 р.

Термін здачі студентом завершеної роботи на кафедрі до «30» листопада 2021 р.

Вихідні дані до роботи: дослідження має теоретичний і практичний характер, виконане на основі аналізу законодавчих актів з питань туристичної діяльності, наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували фестивальний туризм, матеріалів періодичних видань, статистичних даних, інформаційних ресурсів мережі Інтернет, а також робочої документації туристичного агенства «ТУІ».

Перелік питань, що розробляються в роботі:

1. Теоретичні аспекти дослідження розвитку фестивального туризму
2. Оцінювання рівня розвитку фестивального туризму в Україні
3. Перспективи розвитку фестивального туризму в Україні

Перелік графічного матеріалу: рис. 1.1. Місце фестивального туризму в структурі туристичної діяльності, рис.1.2. Соціально-економічні ефекти від

розвитку подієвого туризму, рис.1.3. Сутнісна класифікація фестивалів; таблиця 1.1. Порівняльно-часова класифікація фестивалів, таблиця 2.1. Аналіз динаміки та структури асортименту туристичних послуг агентства «ТУІ», таблиця 2.2. Аналіз розподілу туристів агентства «ТУІ» за видами туризму, таблиця 2.4. Динаміка показників ефективності операційних витрат туристичного агентства «ТУІ» тощо.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ РОБОТИ

Етапи виконання роботи	Дата виконання етапу	Відмітка про виконання
Огляд літератури. Написання вступу та першого розділу «Теоретичні аспекти дослідження розвитку фестивального туризму»	11.09.2021 р.	<i>Виконано</i>
Написання другого розділу «Оцінювання рівня розвитку фестивального туризму в Україні».	16.10.2021 р.	<i>Виконано</i>
Написання третього розділу: «Перспективи розвитку фестивального туризму в Україні»	8.11.2021 р.	<i>Виконано</i>
Літературно-технічне оформлення роботи. Написання висновків.	12.11.2021 р.	<i>Виконано</i>

Керівник дипломної роботи _____ Юлія Ставська
(підпис) (ПІБ)

Завдання до виконання прийняв _____ Владислав Палюх
(підпис) (ПІБ)

Дата отримання «20»серпня 2021 р.

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота на тему: «Фестивальний туризм в Україні: світовий досвід та перспективи розвитку». Мета роботи полягає в обґрунтуванні наукових засад і розробці практичних рекомендацій до розвитку фестивального туризму, вдосконаленні організаційно-економічних механізмів фестивального руху, виявленні проблем та обґрунтуванні перспектив його розвитку. Об'єктом дослідження є процеси становлення, розвитку та функціонування фестивального руху в Україні. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних засад активізації фестивального руху в Україні.

У першому розділі роботи розкрито сутність та особливості фестивального туризму як складової подієвого туризму, описано нормативно-правове регулювання функціонування фестивального туризму у світі та Україні, а також досліджено зарубіжний досвід розвитку фестивального туризму.

У другому розділі було здійснено оцінку рівня розвитку фестивального туризму в Україні, а саме: передумови виникнення фестивалів в Україні, визначено місце фестивального туризму у масових видах туризму України, проведено оцінку сучасного стану розвитку фестивального туризму в Україні. Дослідження проводились на основі туристичного агентства «TUI».

У третьому розділі роботи досліджено перспективи розвитку фестивального туризму в Україні за рахунок вивчення проблем розвитку фестивального туризму в Україні в сучасних умовах та обґрунтування перспектив розвитку фестивального туризму в країні.

Завершується дипломна робота висновками, де узагальнюються основні положення щодо результатів виконання дослідження.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

Ключові слова: фестивальний туризм, подієвий туризм, тур, подорож, туристичне агентство.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	10
1.1. Сутність та особливості фестивального туризму як складової подієвого туризму	10
1.2. Нормативно-правове регулювання функціонування фестивального туризму у світі та Україні	20
1.3. Зарубіжний досвід розвитку фестивального туризму.....	28
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	37
2.1. Передумови виникнення фестивалів в Україні	37
2.2. Організаційно-економічна характеристика туристичного агенства «ТУІ».....	44
2.3. Місце фестивального туризму у масових видах туризму України	51
2.4. Сучасний стан розвитку фестивального туризму в Україні.....	60
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	73
3.1. Проблеми розвитку фестивального туризму в Україні в сучасних умовах	74
3.2. Обґрунтування перспектив розвитку фестивального туризму в країні	78
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91
ДОДАТКИ.....	1021

ВСТУП

Актуальність дослідження. Актуальність даного дослідження полягає в необхідності популяризації фестивального руху в Україні з метою його розвитку до міжнародного рівня. Оскільки цей вид туризму за кордоном захоплює все більшу частку ринку турпослуг, то для нашої країни, як і для будь-якої іншої, розвиток даної галузі є дуже перспективним. Для цього необхідно дослідити сучасний рівень розвитку фестивального туризму в Україні, порівняти його зі світовим, а також розробити програму виходу національного продукту на міжнародний ринок.

Фестивальний туризм – напрям достатньо молодий і надзвичайно цікавий. З'явився він порівняно недавно і зайняв значне місце в світовому туристському русі. Це перспективний вид туризму, що динамічно розвивається. Цільова аудиторія фестивального туризму – це забезпечені туристи з доходом вище за середнє, а також компанії туристів, що складаються з декількох пар. Даний вид туризму, пов'язаний з проведенням фольклорних, звичайно костюмованих для видовища свят, карнавалів і власне фестивалів. Як правило, основна мета поїздки приурочена до якої-небудь події.

Фестивальному туризму в Україні як складовій подієвого до сьогодні також приділялося дуже мало уваги. Можна зустріти хіба що поодинокі публікації в галузевих журналах про окремі заходи такого характеру, але вони не мають наукової цінності, а носять лише культурно-просвітницький характер. Однієї ж систематизованої праці, присвяченої фестивальному туризму в Україні досі не існує. Найінформативнішими з даної теми є Internet ресурси. Так, для наймасштабніших фестивалів створені власні сайти, на яких міститься інформація про організаторів, програму, час святкування, туристичну інфраструктуру, транспортне сполучення території проведення заходу тощо. Але знову ж таки ця інформація не носить науково характеру.

Туризм займає третє місце в світі за рівне прибутковості. Саме тому туристичній галузі відведено чільне місце і в економіці України. Це

дослідження присвячене аналізу місця фестивального туризму у сукупності напрямів масового туристичного руху.

Актуальність дослідження полягає у вивченні фестивалів як цілісного суспільного явища, виявленні значення і впливу конкретних акцій на стан повсякденного життя. З урахуванням актуальності досліджуваної проблеми, незначної кількості досліджень з цієї тематики, а також з огляду на об'єктивну потребу у вивченні сучасного українського фестивального процесу визначено вибір теми дипломного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні основи подієвого туризму описані в науковій літературі дуже мало. Україномовних видань, в яких би розглядалося дане поняття немає. Серед російськомовних слід назвати працю Бабкіна А.В. «Спеціальні види туризму», в якій подієвому туризму присвячений один із розділів. Зокрема, автор пропонує свою класифікацію даного виду рекреації, а також описує організаційні особливості різних його напрямків.

Теоретичну базу дослідження фестивального туризму становлять праці з проблем формулювання термінології, структури та функцій фестивального процесу М. Шведа, А. Бабкіна, специфічних рис культурно-пізнавального і подієвого туризму України О. Головні, О. Любіцевої, О. Бейдика, М. Мальської, М. Рутинського, О. Табенської. Аналіз сучасного музичного фестивального процесу в Україні виконано в дослідження О. Дьячковых, О. Зінькевич, Л. Кияновської, С. Кравцової, М. Шведа, Ю. Ставської та ін.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні наукових засад і розробці практичних рекомендацій до розвитку фестивального туризму, вдосконаленні організаційно-економічних механізмів фестивального руху, виявленні проблем та обґрунтуванні перспектив його розвитку.

Завдання дослідження. Відповідно до поставленої мети, в дипломній роботі вирішені наступні завдання:

– визначені сутність та особливості фестивального туризму як складової подієвого туризму;

- досліджене нормативно-правове регулювання функціонування фестивального туризму у світі та Україні;
- проаналізовано зарубіжний досвід розвитку фестивального туризму;
- виявлені передумови виникнення фестивалів в Україні;
- встановлено місце фестивального туризму у масових видах туризму України;
- висвітлено сучасний стан розвитку фестивального туризму в Україні;
- виявлені проблеми розвитку фестивального туризму в Україні в сучасних умовах;
- проведено обґрунтування перспектив розвитку фестивального туризму в країні;

Об'єктом дослідження є процеси становлення, розвитку та функціонування фестивального руху в Україні.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних засад активізації фестивального руху в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є системний підхід вивчення соціально-економічних процесів і явищ функціонування фестивалів у складі регіональних господарських комплексів. Методом наукового абстрагування уточнено зміст поняття «фестиваль», у складі туристичної галузі проведено класифікацію форм і видів його функціонування на регіональному рівні. За допомогою індукції та дедукції, аналізу і синтезу досліджувались конкретні прояви й узагальнені характеристики розвитку фестивального руху в Україні.

Інформаційну базу дослідження склали Конституція України, закони та інші нормативно-правові акти України; програмні документи Київської обласної ради; статистичні дані Державної служби туризму і курортів України, Державної служби статистики України, управління культури і туризму, праці зарубіжних та вітчизняних вчених з туристичної проблематики, матеріали науково-практичних конференцій, довідкова та монографічна література, дані всесвітньої мережі INTERNET.

Апробація наукових досліджень оприлюднена у збірнику матеріалів Міжнародної науко-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку індустрій гостинності» (26-27.11.2020р.); та в науковій статті: Система управління інноваційним розвитком туристичних підприємств. *Управління, адміністрування та право: проблеми, тенденції, досягнення*. Внниця. 2021. №1. С. 241-246.

Обсяг і структура дипломної роботи. Дипломна робота складається з 3-х розділів. Перший розділ висвітлює теоретичні особливості дослідження фестивального туризму. У другому розділі досліджуються передумови виникнення фестивалів та сучасний рівень їх розвитку в Україні. Третій розділ містить дослідження про проблеми розвитку фестивалів в Україні та їх подальші перспективи розвитку. Обсяг дипломної роботи 100 сторінок, містить 8 таблиць, 6 рисунків, доповнена додатками, які містять 18 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність та особливості фестивального туризму як складової подієвого туризму

Для сучасного туризму характерною ознакою є його диверсифікація відповідно до урізноманітнення потреб туристів. Якщо наприкінці ХХ ст. найпопулярнішою концепцією була концепція трьох «S» («Sun – Sea – Sand») – сонце – море – пісок, то в новому тисячолітті їй на зміну приходить концепція трьох «L» («Landscape – Lore – Leisure») – ландшафт – традиції – дозвілля [3]. Найбільш вдалою реалізацією такого трактування туризму є, на наш погляд, організація дозвілля у вигляді традиційних та сучасних свят та обрядів, характерних для корінних етносів, у мінімально перетвореному антропогенному ландшафті. У цьому контексті особливої уваги заслуговують фестивалі та організований на їх підґрунті фестивальний туризм.

Поняття «фестивального туризму» чи «фестивального туру» все частіше з'являються у переліку пропонованих туристичних послуг і завойовують все ширшу аудиторію. Однак у розробках відомих вітчизняних вчених України та Росії нам не вдалося віднайти відповідних тлумачень цих термінів. У працях В.Ф. Кифяка та монографії «Міжнародний туризм» А.Ю. Александрової ми не зустрічаємо поняття «фестивального туризму» взагалі. В монографії М.П. Крачила «Географія туризму» знаходимо такий вид туризму, як культурно-розважальний, в якому автор виділяє розважальні подорожі з метою відвідування фестивалів та спортивних змагань. М.Б. Швед [88] також виділяє пізнавальні тури, метою яких є відвідування святкових заходів, концертів, виставок, але такого терміну, як «фестивальний» в його роботах немає. Фестивально-видовищний та спортивно-видовищний як підвиди культурно-розважального туризму пропонує в своїх працях О.О Бейдик [3]. Свою

систематику рекреаційної діяльності пропонують О. Топчієв та Ц. Ван. Вони класифікують її за мотивацією рекреаційних потреб. Виділяють розважальні потреби, серед яких ми зустрічаємо фестивалі, карнавали та національні свята. Після тривалого пошуку серед інтернет-джерел ми знайшли термін «фестивальний туризм (festival tourism)» [92], але і тут він використовувався як назва подорожей. Англійські вчені-економісти Diane O'Sullivan та Marion J. Jackson з 2002 року вивчають вплив фестивального туризму на економіку країни [92].

Виходячи з філософського поняття детермінізму, яке вивчає взаємозв'язки явищ матеріального та духовного світу, і основним положенням якого є існування залежності між явищами [79, с. 246], ми дійшли висновку, що існуючі класифікації своєю появою вже були на порозі зародження інших. Ми вважаємо, що вже проведена ретельна класифікація підсумовує результати попереднього розвитку даної галузі і разом з тим відмічає початок нового етапу її розвитку. Класифікація сприяє руху науки зі ступеня емпіричного нагромадження знань на рівень теоретичного синтезу цих знань.

О.О. Любіцева запропонувала точкою відліку розвитку сучасного туризму вважати кінець другої Світової Війни [39], а щодо фестивального туризму, на нашу думку, в сучасному його розумінні, то він почав розвиватися дещо пізніше, хоча історію має глибшу. Тому, на нашу думку, фестивальний туризм заслуговує бути виділений в окремий вид туризму.

Підґрунтям фестивального туризму в Україні, зокрема і в Карпатському регіоні, є збережені етнічні та релігійні традиції, чому присвячено ряд публікацій [2-6, 10]. Питання класифікації фестивалів частково розглядаються Лесиком А., Бучко Ж.

Фактори, що визначають розвиток фестивального туризму. Фестивальний туризм – це складне явище, в якому переплітаються потреби і реальна діяльність людей, природні, технічні і економічні процеси. На підставі літератури, що присвячена фестивальному туризму можна виділити шість основних груп факторів:

1. Соціально-економічні фактори. Ці фактори є основоположними і включають: характер суспільно-економічного строю; матеріальний добробут; трудову діяльність; обсяг і структуру вільного часу; культурний рівень, професійну і освітню структуру населення.

2. Демографічні фактори. До них відносяться: чисельність; особливості розміщення населення і його статевовікова структура.

3. Політичні фактори включають: стабільність внутрішньої політики і зовнішньополітичних відносин; розширення міжнародних політичних, економічних, наукових, культурних зв'язків і співробітництва; спрощення паспортного і митного режиму; соціальна політика держави.

4. Соціально-психологічні фактори. До них відносяться: вплив традицій і наявність певних стереотипів поведінки; релігія; підвищення престижу і зростання соціального статусу індивіда; інформаційні засоби і реклама.

5. Культурно-історичні фактори відображають багатство матеріальної і духовної культури народів.

6. Матеріально-технологічні фактори визначаються рівнем техніки і технології в галузях транспорту, будівництва, зв'язку, комунікацій; у засобах масової інформації; системі комунально-побутових служб, торгівлі і громадського харчування.

Ці групи факторів характеризувалися, перш за все, в позитивному плані як сприяючі розвитку фестивального туризму. Проте слід зупинитися на факторах, стримуючих і навіть гальмуючих його зростання. З соціально-економічних факторів, таких як, інфляція, зростання злочинності і безробіття, кризи, порушення умов товарообміну, а також відсутність планування у використанні природних і трудових ресурсів є стримуючими, такими, що негативно впливають на фестивальний туризм [7].

Різноманітні за масштабами і змістом фестивалі відбуваються в різних країнах досить часто. Проте теоретики й практики в галузі туризму досі не обґрунтували поняття «фестивального туризму», його специфічних ознак. Зважаючи на зростання зацікавленості до цього виду рекреаційно-туристської

діяльності, залучення до нього все більшої кількості людей та ресурсів, вважаємо за потрібне обґрунтування приналежності фестивального туризму.

Метою дипломного дослідження є дослідити походження фольклорних свят, що в останні роки активно перетворюються у фестивалі і приваблюють до себе чималу кількість туристів, зокрема у м. Київ, вивчивши сучасний їх стан, визначити перспективу подальшого розвитку фестивального туризму стало основною метою нашого дослідження [100].

Фестивальні подорожі мають всі ознаки туризму. Фестивальний туризм довгий час знаходився на стику пізнавального, розважального та етнографічного туризму. Ми не відкидаємо можливості знаходження спільних ознак з іншими видами туризму, але у цього виду є яскраво виражені власні особливості, що дає можливість виділити такі 7 ознак фестивального туризму:

- подорожі є нетривалими (в середньому 3-5 днів);
- мають чітко виражені просторові рамки (місця проведення фестивалів);
- в останні роки спостерігається все більша зацікавленість до фестивалів та свят;
- простежується чітка історія розвитку фестивалів;
- мають мету, що відрізняється від мети пізнавального туризму;
- існують зв'язки з іншими видами туризму;
- створена система класифікацій цього виду туризму.

Саме слово «фестиваль» походить від французького слова *festival*, що означає «святковий». За визначенням енциклопедичного словника, фестиваль – масове святкування, музичні виступи, показ досягнень естрадного, кіно– та циркового мистецтва [87, с. 307]. Пов'язуючи фестивальну діяльність із зростаючим туристичним рухом, а також зважаючи на міцний зв'язок з його складовими, можемо дати таке визначення: Фестивальний туризм – це організація короткотривалих пізнавальних подорожей терміном на 5-7 днів із метою відвідування певних подій (від концертів сучасної західної музики до релігійних святкувань, від етнічних карнавалів до парадів сучасних субкультур), з періодичністю 1 раз на рік.

За методикою «Класифікація туризму за метою подорожей» О.О Бейдика [2] ми створили свою систему зв'язків фестивального туризму з іншими видами туризму (рис. 1.1).

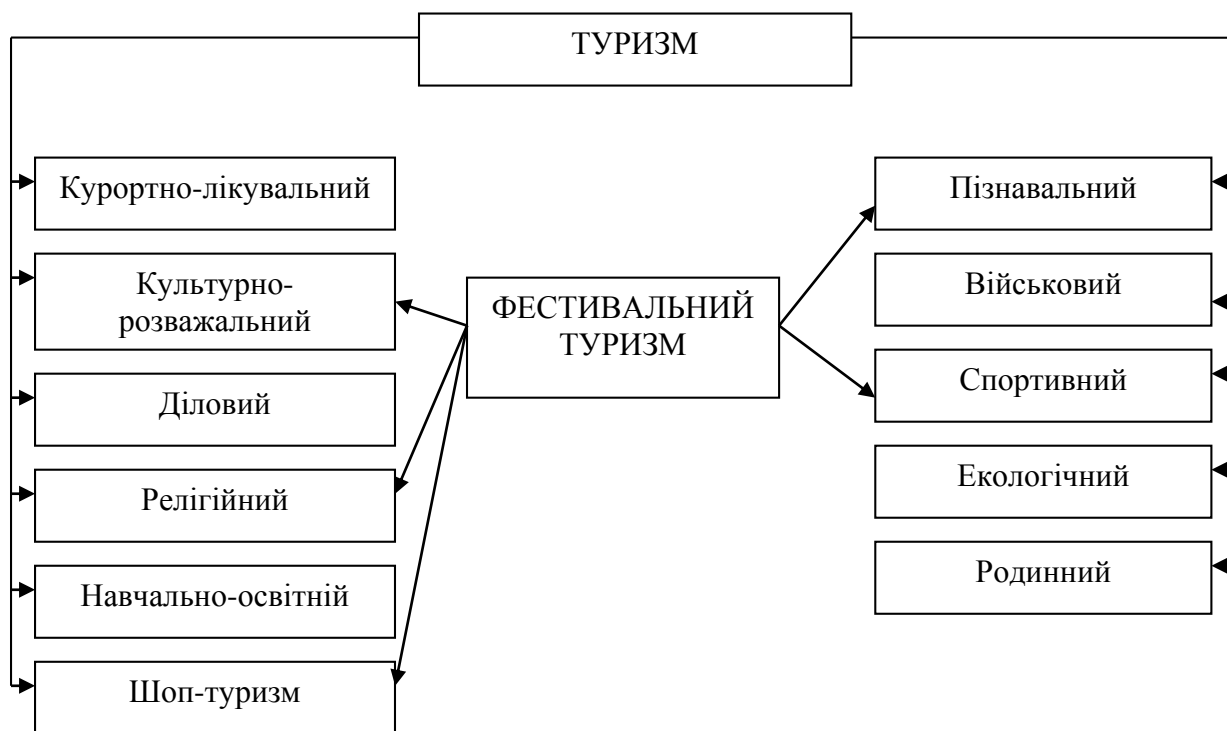

Рис. 1.1. Місце фестивального туризму в структурі туристичної діяльності
Джерело: сформовано автором на основі [2]

За даною схемою простежуються зв'язки фестивального туризму з культурно-розважальним, релігійним, пізнавальним, спортивним, та шоп-туризмом.

Фестивальний туризм (тематичний туризм, подієвий туризм) – різновид туризму, основна мета якого присвячена якій-небудь події. Унікальні тури, що поєднують в собі традиційний відпочинок та участь в найбільш видовищних заходах планети, поступово завойовують все більшу популярність.

Подієвий туризм – це чудова атмосфера свята, індивідуальні умови відпочинку і незабутні враження. Головна особливість подієвого туризму – безліч яскравих неповторних моментів. Цільова аудиторія тематичного туризму – це забезпечені туристи з доходом вище середнього, а також компанії, що складаються з декількох пар.

Під фестивальним туризмом дослідники передусім мають на увазі

короткотермінові (не більше тижня) пізнавальні подорожі з метою відвідати певні події (музичні, культурні, релігійні, спортивні, масово-розважальні) з періодичністю раз на рік [9].

Доволі часто фестивальний туризм розглядається не як окремий вид туризму, а як складова подієвого туризму або івент-туризму (термін вперше було застосовано ще у 1987 р. Департаментом туризму Нової Зеландії) [1, 2, 3, 4, 5, 6]. Подієвий туризм визначається як вид туризму, який орієнтований на відвідини певного місця в певний час у зв'язку з якоюсь подією. На сьогоднішній день подієвий туризм (event tourism) виступає доволі перспективним видом туризму, який займає другу сходинку за рівнем популярності в Європі. Серед видів подієвого туризму на першому місці знаходяться перш за все фестивалі, які відрізняються за своїм тематичним змістом [10, с. 183].

Фестивальні подорожі мають всі ознаки туризму. Фестивальний туризм знаходився на стику пізнавального, розважального та етнографічного туризму.

Не відкидаємо можливості знаходження спільних ознак з іншими видами туризму, але у цього виду є яскраво виражені власні особливості, що дає можливість виділити наступні ознаки фестивального туризму: подорожі є нетривалими (в середньому 3-5 днів); мають чітко виражені просторові рамки (місця проведення фестивалів); в останні роки спостерігається все більша зацікавленість до фестивалів та свят; простежується чітка історія розвитку фестивалів; мають мету, що відрізняється від мети пізнавального туризму; існують зв'язки з іншими видами туризму; створена система класифікацій цього виду туризму [2].

Важко провести межу між подієвим туризмом і фестивальним. Так подієвий туризм включає такі відмінні атракції, як: військові паради, конференції, форуми, симпозіуми, круглі столи; освітні заходи: семінари, тренінги, курси підвищення кваліфікації; покази фільму, торжества; торгівельні шоу, презентації, відкриття підприємств, прийоми, заходи, пов'язані з просуванням торгівельної марки, аукціони, авіа- і автосалони і т. ін. [9].

Фестивальний туризм виступає одним з наймасовіших різновидів пізнавального туризму.

Сутнісна класифікація фестивального туризму має на меті встановити загальні принципи й закономірності встановлення класів. Для цього ми розглянули всю множину факторів, за якими можуть класифікуватися фестивалі, виділили найбільш суттєві з них і дали змістовну інтерпретацію всім можливим класам досліджуваного об'єкта. Розглянемо можливу типізацію фестивального туризму (рис. 1.2).

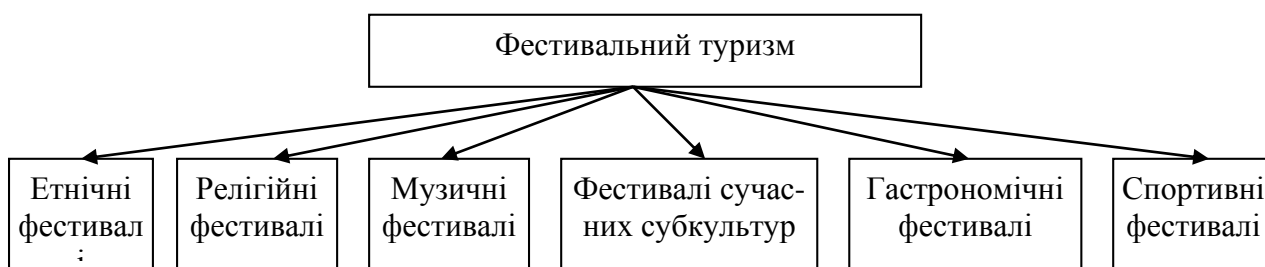

Рис. 1.2. Типізація фестивального туризму

Джерело: сформовано автором на основі [9]

До етнічних фестивалів належать:

- різноманітні свята, пов'язані з язичницькими віруваннями (Африканські фестивалі, Івана Купала, Маланка);
- святкування християнських обрядів та свят (Масляна);
- свята, які були започатковані ще в Дохристиянські часи, але під впливом релігії дещо видозмінилися, набувши статусу християнських (Венеціанський карнавал);
- святкування Нового року у різних народів;
- сучасні «збірні» етнічні фестивалі («Фольклорум» Німеччина).

До релігійних фестивалів належать:

- фестивалі, пов'язані зі світовими релігіями (Християнство, Буддизм, Іслам);
- фестивалі, пов'язані з національними релігіями (Іудаїзм, Зороастризм, Індуїзм);

– фестивалі, пов'язані з місцевими віруваннями (тотеїзм, фетишизм, магія, віра в духів предків і т.д.).

– музичних фестивалів належать:

– фестивалі (концерти) етнічної музики;

– фестивалі (концерти) класичної музики;

– фестивалі (концерти) сучасної музики.

До фестивалів сучасних субкультур належать:

– фестивалі та паради представників нетрадиційної сексуальної орієнтації;

– фестивалі кохання;

– різноманітні свята субкультур (Хіпі, Панк, Рок та ін.);

– кінофестивалі;

– фестивалі (покази) сучасної моди.

До гастрономічних фестивалів належать:

– фестивалі, пов'язані зі збором урожаю (Свято винограду);

– фестивалі, пов'язані певною національною стравою (Фестиваль бринзи);

– фестивалі, присвячені певному напою («Октоберфест», Свято молодого вина (Грузія).

Таблиця 1.1

Класифікація фестивального туризму за масштабом проведення

Назва класу	Характерні риси	Назви фестивалів
Міжнародні фестивалі	Приїзд туристів із 3 і більше країн. Значна реклама. Масштаби охоплення туристів.	Карнавал у Ріо-де-Жанейро, Венеціанський Карнавал, Олімпійські ігри, Корида, Томатні бої, Новий рік у Китаї та Таїланді тощо
Національні фестивалі	Фестивалі проводяться в межах однієї країни. Реклама в національних засобах масової інформації. Залучення туристів своєї країни.	Октоберфест (Німеччина), Станфордський фестиваль (Велика Британія), Сорочинський ярмарок (Україна) тощо
Регіональні фестивалі	Свята, що проводяться в межах кількох сіл, або в одному місті. Оголошення лише в районній або в обласній газеті. Маловивчені і мало розрекламовані події серед туристів інших регіонів та інших країн.	«Храмові свята» у селах. Маланка. Дні міста. Ярмарки.

Джерело: сформовано автором на основі [7]

До спортивних фестивалів належать:

– фестивалі, пов’язані зі святкуванням спортивних подій (відкриття – закриття Олімпійських ігор);

– проведення різноманітних чемпіонатів (Чемпіонати світу з футболу, хокею та ін.).

Розглянемо класифікацію фестивалів по вертикалі (табл. 1.1). До уваги ми взяли метод об’єктів просторових таксонів.

Під час проведення класифікації фестивалів за часовою ознакою (табл. 1.2) ми використовували історичний метод, тобто визначили причини й фактори, що зумовили виникнення фестивалів, визначили стадії розвитку фестивалів аж до сучасного стану.

Таблиця 1.2

Порівняльно-часова класифікація фестивалів

1	Дохристиянські фестивалі	Олімпійські ігри, Язичницькі карнавали, Гладіаторські бої, Давньогрецькі театри.
2	Фестивалі, пов’язані з появою світових релігій.	З поширенням християнства у світі поширювались і християнські традиції.
3	Етнічні фестивалі, в яких поєднувались християнські та язичницькі звичаї	Задля популяризації нової релігії місцевому населенню дозволялось поєднувати свої язичницькі святкування з християнськими святами.
4	Гастрономічні фестивалі	З установленням певних кулінарних традицій виникали і фестивалі
5	Фестивалі сучасної музики	Спостерігалось значне поширення у 20 столітті поряд глобалізацією та утворенням так званої “світової поп-культури”
6	Фестивалі сучасних субкультур	Починають поширюватись у 2 половині 20 століття після так званої “сексуальної революції”

Джерело: сформовано автором на основі [13, с.33]

Проведені узагальнення дають підстави вважати фестивальний туризм окремим видом, що підтверджує виокремлення його специфічних ознак та аналіз місця фестивального туризму у структурі рекреаційно-туристської діяльності. Спроба типізації та класифікації фестивального туризму дає можливість перспективних досліджень у цій галузі.

Такий підхід до поняття «фестивальний туризм» дозволить розширити існуючі види туризму, розробити концепцію подальшого розвитку туризму та місця фестивалів в економіці регіонів, де вони проводяться.

На сьогодні в світі зростає інтерес до фестивальних турів, які поступово витісняють традиційну купально-пляжну рекреацію. Даний напрям в туризмі дозволяє вирішувати безліч соціально-економічних проблем, властивих не тільки туристській галузі. Фестивалі притягають додаткову кількість туристів до країни, що, в свою чергу сприяє збільшенню валютних надходжень. Крім того, фестивальний туризм допомагає вирішити проблему сезонності, яка особливо виявляється в країнах з субтропічним кліматом, що розвивають пляжний відпочинок, а також для країн, що розвивають гірськолижний туризм. Крім того, він створює додаткові робочі місця і забезпечує зайнятість населення.

1.2. Нормативно-правове регулювання функціонування фестивального туризму у світі та Україні

Як і будь-яка інша сфера господарської діяльності, індустрія туризму є складною системою. Постійне розширення міжнародного туристичного обміну зумовило потребу його міжнародно-правової регламентації і створення спеціалізованих міжнародних туристичних організацій. Туристичні обміни пов'язані з перетинанням державних кордонів, а перебування туристів на території іноземної держави і переміщення по ній, з уваги на єдиний підхід, повинно регулювати міжнародне право.

Низка міжнародних договорів, конвенцій і декларацій міжнародних організацій формулюють основи міжнародно-правового регулювання системи туризму і міжнародних подорожей. Стаття 24 Загальної декларації прав людини, прийнята Генеральною асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, проголошує: «Кожна людина має право на відпочинок і вільний час,

включаючи розумне обмеження робочого часу і періодичні оплачувані відпустки». Стаття 12 «Міжнародного пакту про громадянські і політичні права», прийнятого 6 грудня 1966 року Генеральною асамблеєю ООН, закріплює право кожної людини вільно залишати будь-яку країну, у тому числі власну.

Із зростанням обсягів туризму і розширенням його географії, а також з розвитком засобів транспорту і включенням у маршрути декількох країн одночасно, до спрощення туристичних поїздок залучені міжнародні організації.

Схема механізму правового регулювання міжнародного туризму зображена на рис. 1.3.

Туристичний бізнес належить до підприємництва сфери надання послуг населенню (споживачам).

Рис. 1.3. Схема механізму правового регулювання міжнародного туризму
Джерело: сформовано автором на основі [45]

Правові основи та організаційні форми підприємництва визначають «правила гри», створюють правовий фундамент бізнесу, забезпечуючи йому перспективи розвитку на законній основі.

Правове регулювання підприємницької діяльності в нашій країні здійснюється ланцюгом законів (їх нараховується понад 60), указами Президента та постановами Кабінету Міністрів України, рішеннями обласних і місцевих органів влади, а також міжнародними договорами й угодами, в яких бере участь Україна [52-54].

До основних законодавчих актів відносяться: Конституція України, Цивільний і Господарський кодекси, Закон України «Про внесення змін до закону України «Про туризм» [54].

– Центральним органом індикативного планування та регулювання є Міністерство культури і туризму України та Державні служби туризму на місцях. Ці органи забезпечують єдиний підхід до планування туристичного бізнесу, сертифікації послуг, ліцензування діяльності підприємств і захисту прав споживачів туристичних послуг.

Умовами здійснення підприємницької діяльності в туризмі є:

– ліцензування туристичної діяльності. З метою створення рівних можливостей суб'єктам туристичної діяльності, забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян, а також захисту довкілля та підвищення рівня туристичного обслуговування здійснюється ліцензування туроператорської та турагентської діяльності;

– державна реєстрація суб'єктів підприємництва за місцем перебування підприємця. Зареєстровані суб'єкти вносяться до Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України (ЄДРПОУ). Після реєстрації відкриваються рахунки в банках;

– сертифікація і стандартизація у сфері туристичної діяльності;

– встановлення готелям, закладам харчування і курортним закладам відповідної категорії;

– страхування туристів при здійсненні туристичних поїздок;

- наймання працівників і соціальні гарантії за використання їхньої праці;
- майнова відповідальність суб'єктів підприємництва за використання туристичних ресурсів;

- право припинення підприємницької діяльності. Починаючи з 2004 р., в Україні введена фінансова гарантія цивільної відповідальності туроператора і турагента перед своїми туристами за збитки, що можуть бути їм заподіяні в разі виникнення обставин неплатоспроможності чи внаслідок порушення процесу про визнання цих підприємств банкрутами. Мінімальний розмір фінансового забезпечення (гарантія банку або іншої кредитної установи) туроператора з усіма видами туризму передбачено в сумі, еквівалентній не менше ніж 20 тисяч євро, туроператора, який надає виключно з внутрішнього та в'їзного туризму, – в сумі не ж 10 тисяч євро, а турагента – не менше 2 тисяч євро.

Ліквідування збитків, заподіяних туристу в разі неплатоспроможності чи порушення процесу про банкрутство туроператора (турагента), здійснюється відповідною кредитною установою-гарантом на підставі заяви туриста, договору на туристичне обслуговування (ваучера) та документів, які підтверджують невиконання туроператором (турагентом) договірних зобов'язань. Загальною умовою підприємництва є державна гарантія надання рівних прав і можливостей щодо формування й використання видів суспільних ресурсів. Держава також розробляє політику, стратегію і тактику туристичної діяльності на основі концепції і програми розвитку туризму. Нині виконується Державна програма розвитку туризму в Україні, яка охопила період 2020-2030 років [24, с. 154].

Крім того, держава підтримує туристичне підприємництво такими способами і засобами (рис.1.4):

- а) надання відповідно до законодавства України земельних ділянок і окремих об'єктів туристичних дестинацій (природно-рекреаційних і туристично-екскурсійних ресурсів країни). Наприклад, природно-заповідний фонд східного регіону країни нараховує 109 об'єктів, серед яких особливим попитом користуються такі туристично-екскурсійні об'єкти, як:

Рис. 1.4. Важелі державного регулювання туристичного бізнесу в Україні
 Джерело: сформовано автором на основі [36]

- історико-архітектурний заповідник «Святогір'я»;
- культурно-архітектурні споруди в м. Артемівську;

- художній музей відомого живописця А.І. Куїнджі в м. Маріуполі;
- степовий заповідник «Кам'яні Могили» та багато інших.

б) сприяння матеріально-технічному забезпеченню та інформаційному обслуговуванню туристичного бізнесу;

в) підготовка і підвищення кваліфікації кадрів для туристичної діяльності;

г) стимулювання інноваційних проектів, забезпечення конкуренції і недопущення монополізму в туризмі.

Систематизуємо законодавчі акти в сфері туризму:

1. Закони України:

- «Про культуру» від 14.12.2010 № 2778-VI;
- «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР;
- «Про курорти» від 05.10.2000 № 2026-III;
- «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 № 249/95-ВР;
- «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 № 1805-III;
- «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21.09.1999 № 1068-XIV;
- «Про охорону археологічної спадщини» від 18.03.2004 № 1626-IV;
- «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-XII;
- «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 09.01.2007 № 537-V;
- «Про захист суспільної моралі» від 20.11.2003 № 1296-IV;
- «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 року №1775-III.

2. Постанови Верховної Ради України:

- «Про запровадження мораторію на виселення редакцій друкованих засобів масової інформації, закладів культури, у тому числі бібліотек, видавництв, книгарень, підприємств з розповсюдження книг та преси» від 16.01.2009 № 901-VI.

3. Постанови Кабінету Міністрів України:

– «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами культури і мистецтв, заснованими на державній та комунальній формі власності» від 05.06.1997 № 534;

– «Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення» від 26.08.2003 № 1343.

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України:

– «Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади» від 15.02.2006 № 90-р.

5. Накази Міністерства культури і туризму України:

– Спільний наказ МКУ, МФУ, МЕУ «Про затвердження Порядку надання платних послуг закладами культури і мистецтв» від 21.12.99 №732/306/152, зареєстрованого МЮУ 30.12.1999 за №923/4216.

Державне регулювання туризму охоплює систему важелів прямого та непрямого впливу (рис. 1.5).

Утручання держави в підприємницьку діяльність туристичних структур, крім передбачених законом, заборонено [7].

Уряд країни схвалив Концепцію Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року, що в перспективі здатна забезпечити ефективний розвиток туристичної галузі, підвищити вклад туризму в розвиток економіки України.

Державна цільова програма передбачає визначення туристичної спеціалізації регіонів для найбільш ефективного використання курортних можливостей, природного та людського потенціалу.

Рис. 1.5. Схема управління розвитком рекреації та туризму на рівні області
Джерело: сформовано автором на основі [78]

У рамках реалізації відповідної програми українське законодавство у сфері туризму і курортів буде приведено у відповідність з європейськими нормами. При цьому особлива увага буде звертатися на якість сервісу відповідно до кращих міжнародних стандартів. Програма також буде включати заходи з дерегуляції туристичної діяльності, а також вдосконалення статистичної звітності в галузі на основі методики Всесвітньої туристичної організації при ООН (ЮНВТО).

1.3. Зарубіжний досвід розвитку фестивального туризму

Головна особливість подієвого туризму – безліч яскравих неповторних моментів. Це перспективний і динамічно розвиваючий вид туризму.

Подієвий туризм багатогранний і різноплановий, він невичерпний за змістом, щорічно він поповнюється новими подійними турами, які з випадкових, переходять в розряд регулярних [2].

Подієвий туризм можна класифікувати за масштабом події і за тематикою події.

За масштабом події можна розділити на події регіонального (місцевого), національного, міжнародного та всесвітнього (глобального) рівнів. Однак цей поділ не постійний, оскільки дрібні малозначущі події можуть поступово розвиватися і переходити на більш високий рівень. Події місцевого рівня – події, що мають значення для певного мікрорегіону (міста, адміністративного району). До таких подій можна віднести, наприклад, святкування населенням дня міста. До подій національного рівня відносяться події, які мають значення для всієї держави. Наприклад, в Україні щорічно проводяться такі фестивалі як Всеукраїнський конкурс естрадної творчості «Диво Пісня», Всеукраїнський фестиваль популярної та рок-музики «Тарас Бульба». До числа подій міжнародного рівня можна віднести Міжнародний фестиваль продюсерського кіно в Одесі «Кіно-Одеса», український музичний етнічний фестиваль «Країна мрій». Події всесвітнього або глобального рівня – події, відомі і користуються популярністю в усьому світі і привертають найбільше число туристів. До них відносяться такі спортивні події як Олімпіада – літні та зимові Олімпійські ігри, автоперегони «Формула – 1»; карнавальні заходи – Венеціанський, Бразильський карнавали; конкурси краси – «Міс світу»; фестивалі – Канський кінофестиваль, фестиваль квітів у Голландії та інші. Інтерес представляють також природні події та явища, такі як сонячне або місячне затемнення [13, с. 32].

Одним з видів подієвого туризму є фестивальний туризм.

Фестивальний туризм з'явився порівняно недавно і зайняв значне місце в світовому рекреаційному русі. Фестивалі проводяться практично у всіх країнах світу, вони різні за своїм змістом і значенням.

Проведення фестивалів може переслідувати різні цілі: політичні, економічні, соціальні, освітні. При цьому в кінцевому підсумку фестивальні заходи популяризують країну, регіон, місто, конкретне місце (дестинацію), залучаючи значні туристські потоки.

Сучасні PR-менеджери, все частіше влаштовують фестивалі, що переслідують іміджеві і комерційні цілі. В принципі, якщо порівняти фестивалі, що увійшли в історію як частина культурного життя, з сучасними, в них також можна виявити PR-складові. Наприклад, який-небудь міжнародний фестиваль народних ремесел, танців, пісень і т.п. Це в першу чергу залучення інтересу до країни представника, а вже в другу – до її культури і особистостям, організаціям, які її підтримують. Це явище збереглося до наших днів, тільки цілей стало більше, і, відповідно, збільшився арсенал засобів, інструментів, технологій. Тому на даний момент можна виділяти безліч різновидів фестивалів, і кількість їх продовжує зростати [1].

Можна припустити, що сучасний фестивальний рух бере свій початок ще в Стародавній Греції. Саме тут зародилися Олімпійські ігри – найдавніші і найбільш популярні загальногрецькі святкування і змагання, які влаштовувалися на честь Зевса в Олімпії один раз на чотири роки (згідно традиції з 776 р. до н.е.). Олімпійські ігри привертали велику кількість учасників і глядачів [4, с. 224].

Другими за значенням після Олімпійських ігор були Піфійські ігри – загальногрецькі святкування і змагання при храмі Аполлона Піфійського в Дельфах (за переказами засновані Аполлоном на честь перемоги над змієм Піфоном). Спочатку Піфійські ігри склалися з музичних змагань, на які з'їжджалися учасники і глядачі з усієї грецької Ойкумени. Призом для переможця був лавровий вінок (лавр – дерево, присвячене Аполлону) [4, с.225].

У стародавніх греків було багато різних свят. В Афінах найбільш великі свята були традиційними, строго регламентованими і тривали по кілька днів. Свята включали і заздалегідь продумані культові церемонії, і урочисті ходи, і хорові, музичні, гімнастичні та інші змагання з присудженням нагород переможцям, а також народні гуляння.

Популярними в Стародавній Греції були і театральні вистави, які влаштовувалися на честь бога виноробства Діоніса. Щорічно до цього свята складалися пісні, які виконував хор у супроводі танцюристів. За кращий виступ присуджувалися призи. Спочатку хори виступали на ринкових площах, а пізніше для видовищ був побудований відкритий театр на схилі Акрополя, неподалік від храму Діоніса. Потім театри на велику кількість глядачів стали будуватися по всій Греції [11].

Таким чином, багато традицій сучасних фестивалів йдуть своїми корінням в історію Стародавньої Греції. Особливе місце серед подій, які мають значення для розвитку фестивального туризму, займають карнавали.

Походження слова «карнавал» в Італії (з італ. *Carne vale* – «прощай м'ясо» або з лат. *Car val* – «корабель блазнів») пов'язане зі святом обжерливості напередодні 40-денного християнського посту перед Великоднем, коли можна їсти м'ясо, пити вино і веселитися. Ця традиція має місце у багатьох християнських народів (у Росії – Масляна, у Франції – Жирний вівторок). За тиждень до початку Великого посту проходять карнавали майже у всіх великих містах країн Латинської Америки та Європи. Перші карнавали проходили в Італії, де раніше, ніж в інших країнах з'явилися великі незалежні міста. Пізніше з'явилися карнавали у Франції, а потім – у Німеччині: в Майнці, Дюссельдорфі та Кельні. Народно-святкові форми зазвичай становили другу, неофіційну половину свята, тоді як перша була пов'язана з виконанням певних церковних ритуалів. Лише в XVIII і XIX ст. вони розділилися, і карнавал став існувати як один з видів масових розваг. Карнавали історично увазі розкріпачення в розвагах. Звідси йде широке поширення на карнавалах маскарадів – чоловіки і жінки надягають химерні костюми і маски, прагнучи бути привабливими і

невпізнаними. У середні століття французи встановили традицію карнавалу як загального свята з танцями та любовним іграми, а політичні партії використовували свято для жартівливої критики влади. В Італії карнавали парадом проходили вулицями Риму, Неаполя та інших міст. Подивитися на італійський маскарад прибували гості з багатьох країн. Найскладніші сплетення людських доль комедійних, піднесених і трагічних в зв'язку з карнавалами і маскарадами стали темою багатьох видатних літературних творів [25].

Перші «фестивали», які з'явилися у Великобританії, були музичними і були пов'язані з церковною музикою. Їх появу відносять до початку XVIII в. З 2-ої пол. XVIII ст., вони проводилися вже в багатьох країнах Центральної Європи, проте переважно в Німеччині.

Одним з найстаріших європейських фестивалів є «Oktoberfest» в Мюнхені. Початок цьому фестивалю поклало торжество на честь одруження наслідного принца Баварії Людвіга і принцеси Терези Саксонської – хільдбургхаузьською 12 жовтня 1810 року [25]. З XX ст. стають популярними міжнародні фестивалі. Саме з розвитком міжнародних фестивалів можна говорити про зародження фестивального туризму.

Сучасний фестивальний туризм – це вид туризму, пов'язаний з відвідинами національних та міжнародних фестивалів і конкурсів, видовищно – костюмованих свят, спортивних змагань та ін.

Фестивальний туризм, як напрям світового туризму, відносно молодий і вельми перспективний. З'явився він недавно, проте динамічно розвивається і вже зараз займає значне місце в світовому туристичному русі.

Кінофестивалі. Фестивалі творів кіномистецтва звичайно супроводжуються публічним показом фільмів і приїздом їх авторів. В ході більшості фестивалів проводиться конкурс фільмів, за результатами якого вручаються призи (гран-прі, приз глядацьких симпатій та інші).

Всього в світі налічується близько 80-ти кінофестивалів. Найпопулярнішими і престижними кінофестивалями є ті, які отримали акредитацію FIAPF (фр. Federation International des Associations de Producteurs

de Films). На сьогоднішній день акредитацію FIAPF мають 13 міжнародних конкурсних кінофестивалів ігрових фільмів: Берлінський кінофестиваль (Німеччина), кінофестиваль у Варшаві (Польща), Венеціанський кінофестиваль (Італія), Каїрський кінофестиваль (Єгипет), Каннський кінофестиваль (Франція), кінофестиваль у Карлових Варах (Чехія), кінофестиваль в Локарно (Швейцарія), кінофестиваль у Мар-дель-Плата (Аргентина), Монреальський кінофестиваль (Канада), Московський кінофестиваль (Росія), Сан-Себастьянський кінофестиваль (Іспанія), кінофестиваль в Токіо (Японія), Шанхайський кінофестиваль (Китай).

Крім того, до числа престижних світових фестивалів відносяться Сочинський «Кінотавр» – російський кінофестиваль; Роттердамський кінофестиваль (Нідерланди). Також акредитацію FIAPF отримали фестивалі, що не мають конкурсної програми: кінофестиваль у Токіо (Японія), Лондонський кінофестиваль (Великобританія) [37].

Музичні фестивалі і конкурси самих різних музичних напрямків і стилів (вокальної, інструментальної музики, класичної, старовинної, народної музики, поп-музики, блюз, джаз, кантрі, реггі, рок та ін.)

Музичні фестивалі – цикли концертів і спектаклів, об'єднані загальною назвою, єдиною програмою і проходять в особливо урочистій обстановці. Музичні фестивалі різні за тривалістю (від декількох днів до півроку) і змістом. Існують музичні фестивалі монографічні (присвячені музиці одного композитора), тематичні (присвячені певному жанру, епосі або стилістичному напрямку), виконавського мистецтва та інші музичні фестивалі проводяться регулярно (щорічно, раз на 2-4 роки) або у зв'язку з якими-небудь урочистими подіями.

Влаштовуються зазвичай в містах, що славляться музичними традиціями, або пов'язаних з життям та діяльністю відомих музикантів [36, с. 112].

Відомими музичними фестивалями є фестиваль джазу в Монтре (Швейцарія); фестиваль оперного мистецтва у Вероні (Італія); музичний конкурс «Євробачення»; міжнародний музичний конкурс «Нова хвиля» в

Юрмалі (Латвія); музичний конкурс ім. П.І. Чайковського в Москві (Росія) та ін.

Театральні фестивалі різних видів і жанрів, наприклад, в Цюріху «Stromereien» (Швейцарія), міжнародний фестиваль «NITRA» в Нітрі (Словаччина) та ін.

Театралізовані та циркові шоу, такі як, наприклад, фестиваль «Цирк майбутнього» в Парижі (Франція); шоу «Lord of the Dance» (Великобританія); свято на льоду, шоу «Mystery» (Німеччина); свято на льоду, шоу «Romanza», Відень (Австрія) та ін.

Фестивалі та конкурси танців різних напрямків і стилів (балет, бальні танці, історичні, танці латинської Америки, російські народні танці, ритуальні, еротичні, сучасні танці та ін.). Наприклад, міжнародний фестиваль класичного балету імені Рудольфа Нурієва в Казані (Росія); молодіжний балетний конкурс «Youth America Grand Prix» (США); міжнародний фестиваль балету в Токіо (Японія); міжнародний фестиваль танцю в Бірмінгемі (Великобританія) та ін.

Фестивалі образотворчого мистецтва по самим різним видам мистецтва (скульптура, живопис, графіка, фотомистецтво, цифровий живопис, комп'ютерна графіка, декоративно-прикладне мистецтво, мікромініатюра, каліграфія, дизайн). Наприклад, міжнародний фестиваль піщаних скульптур в Мельбурні (Австралія), у Бланкенберге (Бельгія), «Sandsation» в Берліні (Німеччина); фестиваль крижаної скульптури в Брюгге (Бельгія); фестиваль снігу і льоду «The Harbin International Ice and Snow Festival» в Харбіні (Китай); фестиваль снігових скульптур у Квебеку (Канада) та ін.

Гастрономічні фестивалі включають презентації, дегустації кулінарних творів, а також майстер-класи. Часто гастрономічні фестивалі супроводжуються шоу та розважальними програмами. Багато гастрономічних фестивалів проводяться на основі національної кухні, надаючи можливість іноземним туристам познайомитися з кухнею, а також з традиціями і культурою народу.

Прикладами гастрономічних фестивалів є міжнародний фестиваль пива

«Oktoberfest» в Мюнхені (Німеччина) – найбільший у світі фестиваль пива; свято молодого вина «Божоле Нуво» (Франція); паризький салон шоколаду (Франція) та ін.

Фестивалі та виставки квітів, як правило, проводяться в країнах в певний період, пов'язаний з цвітінням будь-яких видів квітів. При цьому клімат є одним з головних факторів, що впливають на географію і період проведення подібних фестивалів. Наприклад, виставка квітів у Челсі, Лондон (Великобританія); фестиваль хризантем (Японія); виставка тюльпанів (Нідерланди); фестиваль бонсай, Нара (Японія); фестиваль троянд, Казанлук (Болгарія) та ін.

Модні покази, фестивалі моди (наприклад, «Men's Fashion», Париж (Франція); «Ready to Wear», Париж (Франція); «Milano Moda Bouna», Мілан (Італія) та ін.).

Фестивалі гумору (наприклад, «Cat Laughs», Кілкенні (Ірландія); фестиваль гумору в Габрово (Болгарія); фестиваль гумористичних програм «Юрмаліна» в Юрмалі (Латвія)) [25].

Національні фестивалі і свята (наприклад, фестиваль Святого Патріка в Лондоні (Великобританія); фестиваль Святого Патріка в Дубліні (Ірландія) фестиваль культур в Берліні (Німеччина)).

Етнічні фестивалі можна виділити в окрему групу. Спортивні події (наприклад, Олімпіади і міжнародні спортивні змагання; автогонки «Формула-1»; автогонки NASCAR, США).

Незвичайні фестивалі (наприклад, фестиваль повітряних зміїв у Таїланді; фестиваль піратів, Джорджтаун (Кайманові острови); фестиваль близнюків, Ттвінсбург, (Огайо, США); парад сексуальних меншин «Pride Amsterdam» в Амстердамі (Нідерланди); парад військових татуювань в Единбурзі (Великобританія)) [25].

Карнавали – це особлива група свят з перевдяганнями і парадна хода, театралізованими іграми. Карнавальна рух в світі переживає сьогодні справжній ренесанс: карнавали з'являються навіть в таких «некарнавальних»

країнах, як, наприклад, Японія чи Фінляндія. Сучасні карнавали розвиваються по двох історично сформованих напрямках: європейському (традиції найдавніших карнавалів Європи) та карибській (карнавали, що виникли на основі європейських під впливом африканської культури). Взагалі ж фахівці виділяють 11 різних типів традиційних карнавалів. Найбільші карнавали з використанням грандіозних алегоричних конструкцій і гігантських платформ проходять у місті Віареджіо і Путіньяно (Італія), а також на Мальті і в Ніцці (Франція). Найграндіозніші Марді-гра – карнавали проходять в Новому Орлеані (США), Патрасі (Греція), Санта Круз де Тенеріфе (Іспанія), Колоні (Німеччина), Ден Боше (Голландія), алошь (Бельгія), ризиками (Хорватія), в Базелі і Цюріху (Швейцарія), Данкерка (Франція). Самі барвисті карибські і самбо – карнавали – у Ріо-де-Жанейро і Сальвадорі-де-Бахія (Бразилія), Тринідаді і Тобаго, Неттінг Хіллі (Англія), Куракао (Антили), Корриентес (Аргентина) і в Баранкуїлло (Колумбія). Найвідоміші карнавали проходять у Венеції (Італія), Пернику (Болгарія), Ітјое (Словенія) і Струмїце (Македонія) [25].

У 1980 р. була заснована Асоціація європейських карнавальних міст – Foundation of European Carnival Cities (FECC).

Основоположними цілями діяльності FECC є збереження та пропаганда карнавальних традицій, як важливої частини культурної спадщини людства, сприяння розвитку карнавального руху в країнах Східної Європи. Діяльність Асоціації була високо оцінена Європейською комісією, і з 2000 р. FECC знаходиться під патронажем Комітету Єврокомісії з освіти та культури [22].

На сьогодні у світі зростає інтерес до фестивальних турів, поєднує у собі відвідування фестивалю та екскурсійні програми з оглядом визначних пам'яток, а також комбінування відвідування або участі у фестивалі з традиційною купально-пляжною рекреацією [1].

Фестивальний туризм є важливою складовою подієвого туризму. Організація фестивального туризму має свої особливості. Даний напрямок в туризмі дозволяє вирішувати багато соціально-економічних проблем,

притаманні не тільки туристської галузі. Фестивалі є потужним стимулятором туристського потоку. Вони привертають додаткову кількість туристів в країну, що в свою чергу сприяє збільшенню валютних надходжень.

Крім того, фестивальний туризм допомагає вирішити проблему сезонності, приваблюючи туристів в період міжсезоння. Таким чином, підприємці отримують в «низький сезон» прибуток, інфраструктурні об'єкти не простоюють – їх експлуатація стає економічно вигідною, а навантаження на туристську інфраструктуру стає більш рівномірною [24].

Особливо актуально це може бути для країн з чітко вираженою спеціалізацією в тому чи іншому вигляді туризму. Наприклад, для країн з субтропічним кліматом, в яких розвинений переважно пляжний відпочинок або для країн, де переважає гірськолижний туризм.

Розвиток фестивального туризму сприяє створенню нових додаткових робочих місць і забезпечує зайнятість населення. Потенціал фестивального туризму невичерпний. Практично кожна країна має ресурс для його розвитку.

Втім, використання європейського досвіду в умовах української дійсності можливо лише частково, адже існує безліч проблем, пов'язаних з суто українською дійсністю – економічною, політичною ситуацією. Одна з таких проблем – недостатня увага державних органів до фестивального руху (як і до культурного життя в цілому).

РОЗДІЛ 2

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ РОВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Передумови виникнення фестивалів в Україні

Поняття «фестивального туризму» чи «фестивального туру» все частіше з'являються у переліку пропонованих туристичних послуг і завойовують все ширшу аудиторію. Однак у розробках відомих вітчизняних вчених України та Росії нам не вдалося віднайти відповідних тлумачень цих термінів. Л.М.Устименко також виділяє пізнавальні тури, метою яких є відвідування святкових заходів, концертів, виставок, але такого терміну, як «фестивальний» в його роботах немає [82, с. 89]. Фестивально-видовищний та спортивно-видовищний як підвиди культурно-розважального туризму пропонує в своїх працях О.О Бейдик [2]. Свою систематику рекреаційної діяльності пропонують О. Топчієв та Ц. Ван. Вони класифікують її за мотивацією рекреаційних потреб. Виділяють розважальні потреби, серед яких ми зустрічаємо фестивалі, карнавали та національні свята. Після тривалого пошуку серед інтернет-джерел ми знайшли термін «фестивальний туризм (festival tourism)» [16], але і тут він використовувався як назва подорожей. Англійські вчені-економісти Diane O'Sullivan та Marion J. Jackson з 2002 року вивчають вплив фестивального туризму на економіку країни.

Виходячи з філософського поняття детермінізму, яке вивчає взаємозв'язки явищ матеріального та духовного світу, і основним положенням якого є існування залежності між явищами [7], ми дійшли висновку, що існуючі класифікації своєю появою вже були на порозі зародження інших. Ми вважаємо, що вже проведена ретельна класифікація підсумовує результати попереднього розвитку даної галузі і разом з тим відмічає початок нового етапу її розвитку. Класифікація сприяє руху науки зі ступеня емпіричного нагромадження знань на рівень теоретичного синтезу цих знань.

Н.В. Корнілова запропонувала точкою відліку розвитку сучасного туризму вважати кінець другої Світової Війни [35, с.113], а щодо фестивального туризму, на нашу думку, в сучасному його розумінні, то він почав розвиватися дещо пізніше, хоча історію має глибшу. Тому, на нашу думку, фестивальний туризм заслуговує бути виділеним в окремий вид туризму.

Підґрунтям фестивального туризму в Україні, є збережені етнічні та релігійні традиції, чому присвячено ряд публікацій [3-6, 10].

Будь-яка подія розвивається під впливом певних чинників. Не виключенням є фестивальний туризм, який можна розглядати, як тимчасовий виїзд осіб з місця постійного проживання з розважально-пізнавальною метою для прийняття участі у фестивальному заході. За своїм впливом на формування і розвиток фестивального туризму всі чинники можна поділити на прямі та опосередковані. Чинники прямого впливу – властиві території та її населення. Тому території з багатою історико-культурною спадщиною мають вагомий передумови для організації фестивалів. До опосередкованих чинників слід віднести ті, що стосуються політичної та економічної ситуації в країні (державна підтримка та фінансування розвитку фестивального туризму, їх підтримка з боку міжнародних організацій, наявність спонсорів або інших зацікавлених осіб).

Передумовами розвитку фестивального туризму в Україні є як зовнішні, так і внутрішні чинники. До основних внутрішніх (ендогенних) чинників належать інфраструктурне й технічне забезпечення, сезонність, сприяння розвитку місцевим ремеслам і творчим етноколективам, активність суб'єктів туристичного бізнесу, зростання інформованості споживачів і зміна їх уподобань, підвищення значущості засобів масової інформації в рекламі і просуванні культурно-масових заходів та цільових етнофестивальних турів, забезпеченість кваліфікованими кадрами, зростання ролі координації діяльності в сфері туризму і культури. Зовнішніми (екзогенними) чинниками є історико-географічні, етногеографічні, економіко– і соціально-географічні, демографічні,

інформаційні та інтеграційні (глобалізація і принципи збереження етнокультурного розмаїття), екологічні та правові.

Організація фестивалів та ярмарок, як культурно-масових заходів, має відношення до екскурсознавства, краєзнавства та музеєзнавства. Феномен фестивалю зарубіжний дослідник А.А. Пискач розглядав як унікальний комунікативний канал [50]. Фестиваль в контексті теорії свята досліджував К. Жигульський, підкреслюючи його суттєву ознаку – «штучний замітник свята»; Ж.Божн-Гарн'є та Ж. Шабо наголошували на виконання фестивалем функцій культурного центру, здатного приваблювати численних відвідувачів і сприяти розвитку інфраструктури культурної сфери міста. Вчере Ю. Грабовський, Ою Скалій, Т. Скалій вважають, що вагомими аспектами надання туристичних послуг є активний відпочинок, в процесі якого відбувається духовний, культурний та соціальний розвиток особистості, задоволення її рекреаційних потреб. Багато істориків, географів та педагогів у своїй діяльності популяризують історичні та краєзнавчі знання про окремі території за допомогою тематичних екскурсій, наприклад: Л.П. Добровський, П.А. Тутковський, О.Я. Яната, М.В. Пахаревський, П.Я. Армашевський [27].

Виникнення фестивалів та ярмарок своїм корінням сягає глибокої давнини – часів Древньої Греції та римської Імперії. У багатьох художньо-історичних творах можна знайти детальний опис проведення ярмарок та фестивалів, що здебільшого відбувалися у добре захищених місцях (замках, монастирях), на перехресті торгових шляхів, напередодні релігійних свят, після збору урожаю, присвячені змінам державного характеру тощо. дозвіл на проведення ярмарки давали високопоставлені особи, такі як король або граф, керуючись міським або ринковим правом. За часів Середньовіччя ярмарки були одними з найважливіших подій у суспільстві насамперед тому, тому велике скупчення людей, купців, означало їх тривале перебування в місці проведення заходу, користування послугами закладів розміщення, харчування, розваг – позитивно сприяло економічному розвитку регіону.

Не менш вагоме значення мав обмін новинами, культурою, можливість поспілкуватися відвідувачам з віддалених місцевостей поділитися набутим досвідом тощо. Успішне проведення ярмарок, фестивалів супроводжувалося реалізацією-продажем товарів, послуг, гучними святкуваннями, іграми, видовищами, укладанням різних торгівельних та ділових оборудок, носило розважально-культурний характер.

Історичні витоки сучасних фестивалів простежуються від самого зародження людської культури, у ритуальних та обрядових дійствах, святкових релігійних церемоніях, містеріях, карнавалах. З поступовим розділенням церковного та світського життя фестивалі наблизились до їх сучасного розуміння. Перші музичні фестивалі виникли в Англії у 18 ст. і були присвячені церковній музиці. З того часу фестивалі проводились у багатьох країнах центральної Європи, переважно в Німеччині. Але особливого розповсюдження вони набули в ХХ столітті, починаючи з 40-х років.

Перші фестивалі з'явилися у Великобританії і носили музичний характер. Починаючи з ХХ ст. фестивалі виходять за рамки внутрішніх і стають міжнародними, тематика також значною мірою розширюється починаючи від молодіжних, історичних, музичних до кінематографічних. За визначенням О. Дьячкової фестивалі та ярмарки, як форма існування музичного мистецтва, культури та популяризації народних промислів утворюють свого роду календар або «фестивальне коло». Проведення фестивалів та ярмарків стає фактором залучення міста як повноцінного культурного суб'єкту до світового культурного простору, а сам фестиваль набуває значення обов'язкового атрибуту культурного центру.

Довгий час фестивалі існували виключно як мистецьке явище, і соціальне значення їх, відповідно, визначалося значенням даного виду мистецтва. Тільки у ХХ столітті, а найбільше – в добу інформаційного суспільства стало можливим і необхідним вести мову про фестивалі як соціальне явище.

У СРСР перші музичні фестивалі влаштовувалися у 30-х рр.. в Ленінграді. З кінця 50-х рр. вони набули великого поширення: були організовані фестивалі

радянської музики Латвії, Литви та Естонії, «Закавказька весна», з 1962 р. – Всесоюзний фестиваль сучасної музики в м. Горькому, з 1964 р. – музичний фестиваль «Московські зірки» і «Російська зима» у Москві, «Білі ночі» в Ленінграді.

Велика Радянська Енциклопедія дає визначення музичного фестивалю як «...циклу концертів та вистав, об'єднаних спільною програмою, що відбуваються в особливо урочистих обставинах. Їх тривалість коливається від кількох днів до півроку, зміст також є різноманітним: монографічні присвячуються музиці певного композитора, тематичні – певному жанру, епосі чи стилістичному напрямку, виконавчої майстерності та ін.. Фестивалі організуються державною та місцевою владою, філармоніями та музичними товариствами, в капіталістичних країнах – також фірмами та приватними особами. Музичний фестиваль проводиться регулярно (щорічно, раз на 2-4 роки) або у зв'язку з будь-якими урочистими подіями. Влаштовуються зазвичай у містах, що славляться музичними традиціями, або пов'язані з життям і діяльністю великих музикантів» [2].

З 1947 р. проводиться Всесвітній фестиваль молоді і студентів – нерегулярний фестиваль лівих молодіжних організацій. Його організатори – Всесвітня федерація демократичної молоді та Міжнародний союз студентів. З 1947 фестивалі проходили під гаслом «За мир і дружбу», з 1968р. – під гаслом «За солідарність, мир і дружбу» (згодом – «За антиімперіалістичну солідарність, мир і дружбу»). У 1957 та 1985 рр. фестиваль проводиться в Москві. Цей масштабний захід, не пов'язаний з конкретною мистецькою тематикою, натомість мав величезне значення для розвитку міжкультурних взаємодій.

Активізація фестивального руху в Україні почалася приблизно із здобуттям незалежності: «Київ Музик Фест», що пройшов у 1990 р., вперше репрезентував українську музику як самостійне явище, вільне від панівних у ті часи ідеологічних настанов, а також відчинив двері композиторам української діаспори. Його концепцією (під девізом «Музика і Світ – Світ і Музика») стала

презентація української музики у світовому контексті. В рамках фестивалю були започатковані творчі зустрічі, майстер-класи, круглі столи, лекції та семінари, що стали обов'язковими атрибутами у фестивальному житті. Поруч із Києвом як найбільшим культурним центром країни у фестивальному русі постали Львів (з 1995 р. фестиваль сучасної музики «Контрасти»); Одеса (фестиваль «Два дні і дві ночі нової музики»); Харків («Харківські асамблеї») [4, с. 224].

Здобуття незалежності сприяло розширенню міжнародних контактів та принесенню закордонного досвіду проведення фестивалів до України. Разом з тим розширюється аудиторія фестивалів: окрім фестивалів класичної музики виникають розраховані на більш масову аудиторію – фестивалі-конкурси естрадного мистецтва («Червона рута», «Таврійські ігри», «Перлини сезону»).

Вони розширюють свою тематику, включаючи в неї окрім музики конкурси молодих театрів, художників, журналістів-початківців, гумор і сатиру. І.Ю. Чубей наголошує, що «в атмосфері масового свята проходить процес соціалізації особистості (який починається інстинктивно й проходить стихійно), що впливає на формування смаків (музичних, естетичних і т. д.), допомагає прищепити та «закріпити» моральні цінності» [87, с. 307].

Перші фестивалі-конкурси естрадного мистецтва в Україні поступово стали пов'язуватись із шоу-бізнесом – комерційною діяльністю в галузі різних видів мистецтва. Такі його ознаки як масовість та популярність неухильно зростають із розширенням аудиторії фестивалю. Зростання комерційної складової фестивалю частково спричиняється небажанням державних органів його фінансувати і може негативно позначитись на смисловій наповненості заходу. Нерідко фестивалем називається масштабний концерт з участю популярних виконавців (наприклад, «Чайка» у Києві), що проходить раз у певний період.

Останнє десятиріччя ознаменувалося зростанням на українському просторі літніх open-air фестивалів, які передбачають кількадедне проживання учасників

на території, тим самим забезпечуючи максимальне включення їх у фестивальний простір («Підкамінь», «Форт-місія», «Арт-Поле»).

Фестивальному туризму в цілому сприяє геополітичне розташування України, етнічний склад населення, багатство народної культури, особливості традицій і обрядовості. Найбільш сприятливі умови для розвитку подієвого туризму склалися на територіях Львівської, Закарпатської, Полтавської, Київської й інших областей. Тут існують цілі райони, де щорічно проводять традиційні фестивалі й інші заходи, а саме: «Сорочинський ярмарок» на Полтавщині, «ZaxidFest» на Львівщині, етнофестиваль «Країна мрій» у м. Києві, які сприяють створенню креативних територій.

Особливо унікальною в цьому контексті постає Закарпатська область як прикордонний регіон. Закарпатська область є одним із важливих регіонів України, де туристична галузь має всі умови для пріоритетного розвитку. Активний розвиток туризму є можливим завдяки наявності та використанню унікальних природних, історико-культурних і соціально-економічних ресурсів, які доповнюються вигідним економіко-географічним положенням, самобутньою історією та культурою краю.

Великою популярністю користуються винні фестивалі на Закарпатті. Найбільш популярними, які отримали статус візитки краю є: «Червоне вино», «Біле вино», «Сонячний напій», «Угочанська лоза», «Закарпатське Божоле». Головним принципом винних фестивалів є їх проведення в місцях виробництва (Берегівському, Ужгородському, Мукачівському та Виноградівському районах).

Авторитетність закарпатського фестивально-туристичного продукту засвідчує кількість туристів, яка відвідує область (за даними «Турінформ Закарпаття», щороку лише на винні фестивалі приїжджає понад 150 тисяч туристів).

Хронологічно сезон винних фестивалів відкриває фестиваль «Червоне вино», який проходить на свято Василя на старий Новий рік у м. Мукачеві. Це один із перших фестивалів регіону, який був започаткований 1995 року як

конкурс кращих виноробів Закарпатської області. Продовженням винних фестивалів є фестиваль «Білого вина» (м. Берегово, лютий). У програмі фестивалю, окрім дегустації кращих білих вин, відбувається посвячення в Лицарський винний орден Святого Венцела нових членів, смакування угорських традиційних страв, конкурси, розваги. Організаторами заходу започаткована нова традиція – подорож на фестиваль вузькоколійним ретропотягом.

Винний фестиваль «Сонячний напій», який традиційно на травневі свята проходить в Ужгороді, приваблює туристів і прихильників винного напою. Фестиваль набирає статусу міжнародного, на якому дегустують якісну продукцію виноробства. На фестивалі свою продукцію в різних номінаціях представляють закарпатські винороби, винороби з інших областей України, гості зі Словаччини, Угорщини, а краща продукція відзначається «золотими», «срібними» та «бронзовими» відзнаками. Закриває серію винних фестивалів осінній фестиваль молодого вина в обласному центрі «Закарпатське Божоле», який за результатами «Top-Fest: рейтинг фестивалів» визнано кращим винним фестивалем України [78].

Подієвий туризм в Україні сьогодні розглядається як ресурс підвищення світового іміджу держави та джерело підйому економічного добробуту окремих регіонів і міст. Він створює основу для суттєвого зростання й урізноманітнення зайнятості, створення ґрунту покращення матеріального добробуту та культурного рівня населення. Диверсифікація географічного розташування подієвих заходів різного рівня дозволить створити ментальні ресурси для розвитку рекреаційних центрів і креативних територій.

Україна, яка є найбільшою за площею європейською державою і п'ятою за населенням, територією з глибокими етнокультурними традиціями та унікальним історичним минулим, має значні перспективи щодо розвитку фестивального туризму. Природно і те, що розвиток фестивального сегменту культурно-розважального туризму має ряд проблем (нестача фінансування; недосконалість управлінської системи; відсутність професійних менеджерів;

низький рівень туристської інфраструктури; недостатня розрекламованість фестивалів як за кордоном, так і в Україні) і невирішених завдань. В той же час, незміною залишається аксіома стосовно того, що фестивалі роблять українські регіони привабливішими для туристів. Хоча самі регіони, за винятком західних, до цього не завжди готові. Кількість відвідувачів фестивалів щороку зростає удвічі. Минулого року за тиждень «АртПоле» відвідало від 30 тис. до 50 тис. осіб. Київський «ГогольFest» за 17 днів відвідали 120 тис. глядачів [99].

Можемо виділити деякі обов'язкові складові будь-якого фестивалю. По-перше, (виходячи з його визначення) це смислова, тематична його складова (вид мистецтва, соціальна група, субкультура, продукт тощо), яка втілюється у презентаційній частині. По-друге, фестиваль має містити елемент святковості та урочистості, покликаний привернути увагу до тематики, підкреслити її значущість. По-третє, як уже було сказано, фестиваль повинен мати організовану структуру, координуючий апарат з кількох людей, з формально або неформально визначеними функціями.

Також складовою фестивалю є матеріальна база, яка включає певний простір, де відбуваються фестивалі, а також необхідні технічні засоби. В більшості випадків матеріальна база потребує залучення зацікавлених державних або недержавних структур, спонсорів.

2.2. Організаційно-економічна характеристика туристичного агентства «ТУІ»

Компанія «ТУІ» викуплена та працює згідно з франчайзинговим договором (ліцензія № 467025 від 20.03.2009 р.) та зареєстроване як платник податку ФОП Юхимова І.В. (ідент. номер 3034502942) і діє за ліцензією № АВ 538653 від 23.07.2010 р. Орган ліцензування, що видав ліцензію – Державна служба туризму і курортів (01034, м. Київ, вул. Ярославів вал, буд. 36).

Вся документація даного підприємства, реклама, вивіски, офіційне спілкування ведуться виключно державною мовою, крім випадків використання знаків для товарів і послуг, які набули такого статусу згідно з чинним законодавством.

Підприємство набуває прав фізичної особи підприємця з дня його державної реєстрації, має самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в банках (валютний), має круглу печатку.

Специфіка туристичного бізнесу полягає в комплектації турпродукту з різних видів сервісу - транспорту, харчування, розміщення, консульських служб. Звідси велика кількість правових і нормативних документів, що регулюють туристичну діяльність. У своїй діяльності підприємство «ТУІ» керується такими Законами України:

1. Законом України «Про туризм» 1995 р. зі змінами 2.10.2012 р.

Цей Закон визначає загальні правові, організаційні, виховні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в галузі туризму. Метою Закону є створення правової бази для становлення туризму як високорентабельної галузі економіки та важливого засобу культурного розвитку громадян, забезпечення зайнятості населення, збільшення валютних надходжень, захист законних прав та інтересів туристів і суб'єктів туристичної діяльності, визначення їх обов'язків і відповідальності. Дія цього Закону поширюється на підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, фізичних осіб, діяльність яких пов'язана з наданням туристичних послуг, а також на громадян, які їх отримують.

2. Законом України «Про міжнародні договори в Україні» 2004 р.

Цей Закон застосовується до всіх міжнародних договорів України, регульованих нормами міжнародного права і укладених відповідно до Конституції України та вимог цього Закону.

3. Законом України «Про курорти» 2000 р.

Цей Закон визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади розвитку курортів в Україні та спрямований на забезпечення використання з

метою лікування і оздоровлення людей природних лікувальних ресурсів, природних територій курортів, які є надбанням народу України, та їх охорони.

4. Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» 2000 р. зі змінами 20.11.2012 р.

Цей Закон визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, порядок їх ліцензування, встановлює державний контроль у сфері ліцензування, відповідальність суб'єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування.

Окрім законів у правовому регулюванні діяльності підприємства беруть участь і Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України.

Також у своїй діяльності туристична агенція «TUI» керується постановами Кабінету Міністрів України, серед яких такі:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку в Україні спортивної та туристичної інфраструктури у 2011 - 2022 роках».

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Правила в'їзду іноземців в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію» від 1995 р.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку органів ліцензування» від 2000 р.

4. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Правил користування готелями і надання готельних послуг в Україні» від 1996 р.

Підприємство «TUI» шанує та виконує всі вищеназвані законодавчі акти та постанови та підтверджує свою діяльність Положенням підприємства «TUI».

Туристичне агентство (ТА) «TUI» у м. Вінниця знаходиться за адресою вул. Келецька, 60А, та має таку електронну адресу <http://www.galopom.ua>.

Мережа агентств «TUI» є однією з найбільш популярних туристичних агентств в Україні. Після заключення франчайзингового договору з компанією

TUI мережа агентств почала з кожним роком все більше зміцнювати свою позицію на ринку туристичних послуг в Україні. Завдяки встановленому авторитету та хорошій репутації цих компаній їхній союз не міг дати гірші результати.

ТА «TUI» так як і переважна більшість туристських організацій світу та України належить до малих підприємств. Предметом діяльності підприємства є діяльність туристичного агента, для здійснення якої нормативними актами передбачені особливі умови, які включають наявність ліцензії.

Туристичне агенство має дозвіл займатись різними видами туристичної діяльності, зокрема:

- здійснювати організацію туристичних подорожей іноземних туристів на території України;
- виїзд громадян України за її межі з туристичною метою;
- організацію внутрішнього туризму в межах країни;
- створювати екскурсійні подорожі;
- організація шкільних подорожей (масовий туризм);
- організація культурного, спортивного туризму тощо.
- придбання і бронювання авіаквитків та номерів у готелях.

Найпоширенішими туристичними напрямками агентства є теплі країни, а саме: Єгипет, Туреччина, Болгарія, Хорватія, Кіпр, ОАЕ, Туніс, Таїланд, Індія, Шрі-Ланка та Мальдіви. Також користуються попитом європейські напрями такі як Франція, Греція, Чорногорія, Італія, Іспанія та Австрія.

При вступі у франчайзингові відносини, туристична агенція «TUI» заключила вільний договір, що означає її можливість працювати не лише з туроператором TUI, а і з іншими туроператорами. Професійними партнерами агенції «TUI» виступають понад 60 провідних туроператорів України. Серед основних партнерів компанії на туристичному ринку є туроператори «Turtess travel», «Pegas Touristik» «Аккорд-тур», «Tez tour» «Оазис тревел», «Anex tour», проте звичайно провідним туроператором є «TUI». Від кожного туроператора агенція отримує комісійну винагороду. Від «Turtess travel», «Tez tour» та «Anex

tour» агентство отримує 12% комісійної винагороди, а туроператор «TUI» надає агенції 14%. Всі інші туроператори переважно від 9% до 11%. Туристична агенція, в свою чергу, робить скидку відвідувачам у розмірі 7-8% . Більших знижок на туристичний продукт неможливо знайти у м. Вінниці. Це є однією з причин такої популярності серед вінничан туристичного агентства «TUI».

Компанія «TUI» заключили договір франчайзингу, завдяки чому компанія не втрачає своїх обертів на українському ринку. Професіональність надання туристичних послуг підтверджується численними подяками від туристів. З кожним роком агентство здобуває все більше постійних клієнтів. Туристичному агентству не слід збавляти оберти у своєму розвитку та переставати дивувати своїх клієнтів приємними сюрпризами та знижками.

Використовуючи звітність туристичного агентства «TUI» проведемо аналіз туристів за цілями подорожей (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Аналіз розподілу туристів агентства «TUI» за цілями подорожі за 2017-2019 рр.

Назва показника	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2018-2019 рр.	Відхилення 2019-2020рр.	Темп приросту 2018-2019 рр.	Темп приросту 2019-2020 рр.
Кількість обслуговуваних туристів у тому числі:	394	344	295	-50	-49	-12,7	14,5
з діловими цілями	8	3	-	-5	-8	-	-
дозвілля та відпочинок	302	279	238	-23	-41	-7,6	-14,7
лікування	16	10	8	-6	-2	-37,5	-20
спортивно-оздоровчий туризм	46	39	49	-3	10	-15,2	25,6
спеціалізований туризм	22	13	-	-9	-	-40,9	-

Джерело: сформовано автором на основі власних досліджень

Дані таблиці 2.1 свідчать про те, що найпорозповсюдженішим видом туристичних подорожей є дозвілля та відпочинок, потім спортивно-оздоровчий

та спеціалізований (зелений) туризм. Поруч з цим, кількість туристів протягом останніх трьох років поступово скорочується, що підтверджується від'ємним темпом приросту. Це цілком закономірно, оскільки у зв'язку із запровадженням карантинних умов під час пандемії, сезон відпочинку було значно скорочено, деякі країни закрили свої кордони, для туристів було введено обмеження на в'їзд до країн тощо.

Тепер проведемо аналіз туристів за напрямом внутрішнього та міжнародного туризму (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз розподілу туристів агентства «TUI» за видами туризму за 2018-2020 рр.

Назва показника	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2018-2019 рр.	Відхилення 2019-2020 рр.	Темп приросту 2018-2019 рр.	Темп приросту 2019-2020 рр.
Кількість іноземних туристів, осіб	-	-	4	-	-	-	-
Кількість туристів, які виїжджали за кордон, осіб	331	293	289	-38	-4	-11,5	-1,4
Кількість туристів, охоплених внутрішнім туризмом, осіб	6	51	59	45	8	750	15,68
Кількість обслуговуваних туристів разом, осіб	337	344	348	7	4	2,1	1,2

Джерело: сформовано автором на основі власних досліджень

З даної таблиці зрозуміло, що найбільша кількість споживачів агентства «TUI» подорожує за кордон. У 2018 р. кількість туристів, які виїхали за кордон складала 331 особу. Протягом досліджуваного періоду вона поступово скоротилась, в силу вищезазначених причин викликаних пандемією Covid - 19. Туристів які були охоплені внутрішнім туризмом значно менше – у 2018 р. їхня кількість була 6 осіб, у 2019 р. – 51 особа, а у 2020 р. – 59 осіб. Крім цього, послугами туристичного агентства скористалось 4 іноземних туристи у 2020 р.

На основі даних « Звіту про фінансові результати » - форма №2 були проаналізовані поточні витрати підприємства, та була розроблена таблиця даних про витрати «TUI» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз структури витрат, пов'язаних із реалізацією туристичного продукту туристичного агентства «TUI» за 20187-2020 рр., тис. грн.

Назва показника	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2018-2019 рр.	Відхилення 2019-2020 рр.	Темп приросту 2018-2019 рр.	Темп приросту 2019-2020 рр.
Матеріальні затрати	76,9	68,9	62,6	-8	-6,3	-10,4	-9,14
Витрати на оплату праці	58	64,8	72,04	6,8	7,24	11,72	11,17
Відрахування на соціальні заходи	2,8	3,1	2,9	0,3	-0,2	10,7	-6,45
Амортизація	26,8	25,9	21,7	0,9	4,2	-3,35	-16,2
Інші операційні витрати	1,9	1,43	1,98	-0,47	0,55	-24,7	38,4
Разом	166,4	164,13	161,22	-2,27	-2,91	-1,36	-1,77

Джерело: сформовано автором на основі власних досліджень

З даних таблиці 2.3, зрозуміло, що найвагоміша частка витрат припадає на матеріальні затрати. Хоча, у 2019 р. ця стаття витрат зменшилась (на 8 тис. грн.), а в 2020 р. - на 6,3 тис. грн.. Водночас зросли витрати на оплату праці на 6,8 тис. грн у 2019 р. відносно 2018 р. та на 7,24 тис. грн. у 2020 році. Вцілому витрати туристичного підприємства протягом досліджуваного підприємства скоротились за рахунок зменшення кількості обслуговуваних туристів.

Про ефективності використання операційних витрат свідчать показники наведені в таблиці 2.4.

Динаміка показників ефективності операційних витрат туристичного агентства «ТУІ» за 2018-2020 рр.

Назва показника	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2018-2019 рр.	Відхилення 2019-2020 рр.	Темп приросту 2018-2019 рр.	Темп приросту 2019-2020 рр.
Доходи від реалізації послуг, тис. грн.	1012,40	1101,32	1202,11	88,92	100,79	8,82	9,15
Витрати постійні, тис. грн.	144,07	132,12	144,49	-11,95	12,37	-8,2	9,36
Рівень витрат, %	14,2	11,99	12,01	-2,21	0,02	-15,5	0,16
Абсолютна економія витрат	-	-11,95	12,37	-	24,32	-	-3,5
Відносна економія витрат	-	- 131,6	148,7	-	280,3	-	-12,9
Витратовіддача	7,02	8,3	8,3	1,28	0	18,2	0
Витратомісткість	0,14	0,11	0,12	-0,03	0,01	-21,4	9,09

Отже, можна зробити висновок, що туристичне агентство «ТУІ» є багатопрофільним підприємством в галузі туризму. Його послугами користуються споживачі різних груп: туристи, які подорожують за кордон, внутрішні туристи та невелика частка іноземних туристів. В свою чергу виїзні туристи розподіляються відповідно до країни подорожі. Також в туристичному агентстві «ТУІ» існує розподіл туристів відповідно до сезону подорожі, найбільш популярним з яких є травень-серпень. Що стосується мети подорожі, то найбільш популярною є дозвілля та відпочинок.

2.3. Місце фестивального туризму у масових видах туризму України

Україна – край прекрасних традицій, дивовижних звичаїв, обрядів та мелодійних пісень. В Україні проводиться багато фестивалів, побувавши на яких можна відкрити для себе цікаві сторони життя українців, їх таланти,

сучасне прочитання історії. Усі фестивалі можна умовно поділити на історичні, етнічні, гастрономічні, музичні, тематичні і мистецькі. Кожна група особлива, оскільки відображає різнобарв'я та багатство української культури.

Туризм в Україні був проголошений одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки країни з того часу, як вона отримала незалежність. У непростих умовах український туризм з року в рік працює динамічно і прибутково, нарощує обсяги виробництва товарів та послуг, підвищує якість і культуру обслуговування.

З формальної точки зору індустрія свята народилася в 1800-х роках, з початком продажу квитків на професійні спортивні заходи, і пізніше вона поступово трансформувалася. Вважається, що сама професія організатора сформувалася в 1950-х роках, а почалося все з відкриття в 1955 році. «Діснейленда», – така думка про «нову» історію туризму одного з самих відомих івент-менеджерів світу Джо Голдблатта [90]. При цьому, насправді організація масштабних подій, яка збирала велику кількість туристів проводилася іще в стародавньому світі: Олімпійські ігри у Греції, гладіаторські бої у Римській імперії, рицарські турніри у Середньовічній Європі. Серед релігійних подій, які стали також основою розвитку паломницького туризму, можна виокремити: відкриття храму в честь язичницького бога; вшановування язичницьких богів із жертвоприношенням, що проводилися систематично; поховання фараона; канонізація християнських святих; обрання і висвячення папи римського. Слід відзначити, що розвитку певним видам сучасного подієвого туризму сприяли масові гуляння, які влаштовувалися в честь зустрічі воїнів-переможців. В Україні івент-індустрія бере початок з 90-х рр. ХХ століття. Історично склалося так, що в самостійну сферу івент виділився лише за останні двадцять років. Цей підйом викликаний відповідністю потребам людей, які у всі часи хотіли отримати нові враження, стати частиною подій, впливати на їх хід і отримати радісне відчуття причетності до чогось більшого.

Слід відзначити, що в Україні подієвий туризм розвивається повільно. Тільки з 2002 р. туристичні фірми почали пропонувати послуги з організації

подієвих поїздок. Збільшення візного туризму в Україні у зв'язку з подіями не є систематичним і пов'язано з такими подіями як, до прикладу, Євробачення, Євро-2012. Більшість подій в Україні місцевого й регіонального масштабу, що не приваблює навіть українських туристів і не сприяє розвитку в'їзного туризму. Основною причиною повільного розвитку подієвого туризму, на нашу думку, є специфіка організаційних особливостей у поєднанні з відсутністю належного рівня державного регулювання [47, с. 488].

Протягом останніх років питання розвитку туристичної галузі в Україні стояло досить гостро. У першу чергу цьому сприяло динамічне щорічне зростання кількості іноземних туристів, які приїздили до нашої країни, що демонструє зацікавленість нею іноземними відвідувачами.

Виникає необхідність закордоном розвивати ті види туризму, які закордоном вже стали звичними і популярними, та відповідають вимогам Глобального етичного кодексу. Одним із таких є фестивальний туризм. Сьогодні для людей із цивілізованих держав стало традиційним і навіть повсякденним відвідувати культурні, спортивні, громадські та інші заходи світового рівня. Але для переважної більшості громадян України такий вид відпочинку все ще не є доступним, тому що він на порядок дорожчий за традиційні види рекреації. Проте, ситуація з внутрішнім фестивальним туризмом не така песимістична. На просторах нашої держави проводяться численні заходи, в яких беруть участь тисячі людей [44, с. 114].

Фестивальний туризм – це відмінний шанс стати свідком унікальних музичних, гастрономічних, спортивних, культурних подій. Такі поїздки запам'ятовуються на все життя. Унікальні тури, що поєднують в собі традиційний відпочинок та участь у видовищних заходах України, поступово завойовують все більшу популярність серед українців та гостей країни.

Фестивальний туризм – напрям порівняно молодий і надзвичайно цікавий. Основна мета поїздки приурочена якій-небудь події.

Умовами успішного проведення подібних заходів є, по-перше, затвердження відповідної державної політики, а, по-друге – залучення

спонсорів, що підтверджує досвід проведення подієвих заходів за кордоном. В Україні достатньо відомих торгових марок, власники яких із задоволенням вкладали б гроші в популяризацію себе та підтримку національних культурно-мистецьких та спортивних заходів [42, с. 47].

Головна особливість фестивального туризму – безліч яскравих неповторних моментів. Головна відмінність фестивального туризму від звичайної турпоїздки полягає в тому, що метою туриста стає фестиваль.

Як показали дослідження, фестивальний туризм займає вагомe місце у наведеній в 1 розділі класифікації, оскільки його підґрунтя можна знайти мало не у кожному виді туризму. Розглянемо у відсотковому співвідношенні, які саме фестивалі пропонують в Україні туристам (рис. 2.1).

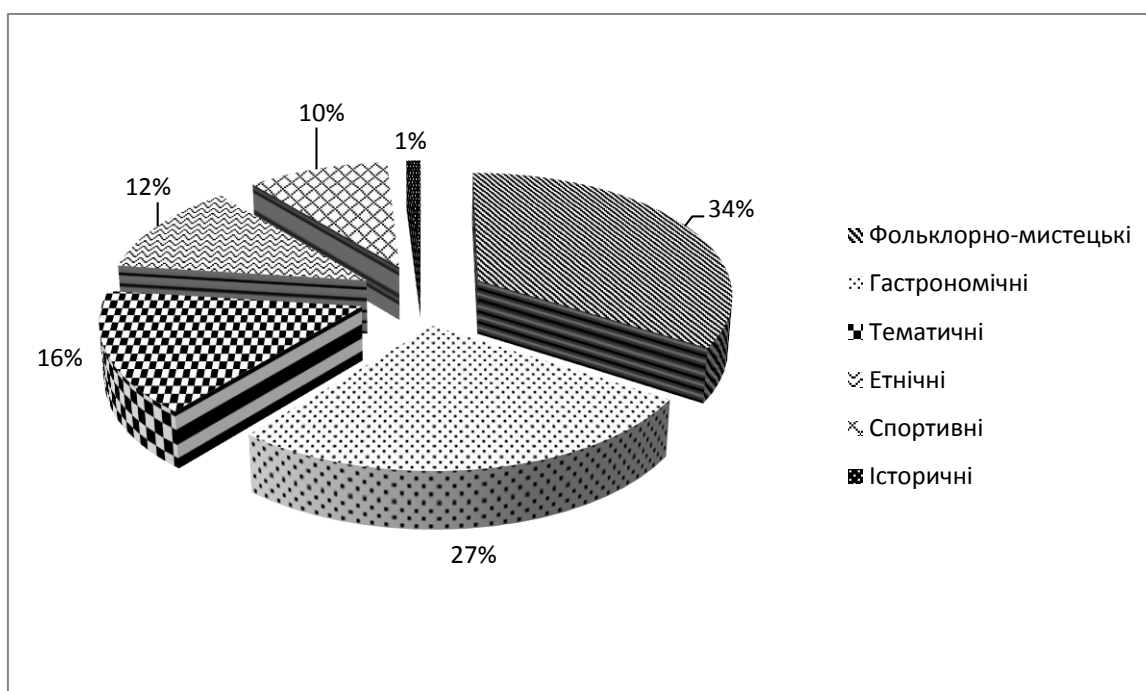

Рис. 2.1. Розподіл фестивалів в Україні за видами
Джерело: сформовано автором на основі [40]

Найбільшу частку (34%) складають фольклорно-мистецькі заходи. В більшій мірі вони представлені музичними та співецькими фестивалями. Так, у січні місяці проходить конкурс-фестиваль колядників «Вертеп». На весні гостям пропонується відвідати Всеукраїнський фестиваль-конкурс “Закарпатський едельвейс” у м. Ужгород, Міжнародний фестиваль сучасної

духовної музики “Кантус”, Міжнародний музично-творчий фестиваль «Сакурафест».

Все більшу увагу привертають безліч фестивалів, які проходять на території України. Проводилось опитування іноземних респондентів і фестивальний туризм займає чільне місце серед різноманітних видів туризму. Даний вид рекреації має повне на це право, оскільки в Україні цікава та багата культурно-історична спадщина, яка дає поштовх на створення і проведення сотень фестивалів.

Щороку в Україні проходять такі види фестивалів:

– музичні події. Дуже часто приїзд відомого виконавця, або музичного гурту в певне місто стимулює притік туристів з усієї країни, а іноді навіть з близького зарубіжжя [40] (Додаток А).

Музичні фестивалі дозволяють прихильникам певних напрямків музики побачити на одній сцені багатьох улюблених виконавців та гуртів, а також почути й побачити нових. До речі, для молодих і маловідомих музикантів саме музичні фестивалі є найкращою нагодою заявити про себе всім. До найпопулярніших музичних фестивалів України належать такі: Славське-Рок, Підкамінь, Захід-fest, Джаз Коктебель та Operafest Tulchyn (Додаток Б).

– етнофестивалі включають музичну програму етнічного спрямування, а також різноманітні ігри, майстер-класи, літературні читання, ярмарки тощо. Найбільш відомі українські етнофестивалі – Країна Мрій, Шешори (Додаток В).

– фестивалі історичної реконструкції є цікавими не лише для українських туристів, а і для іноземних гостей, оскільки українська історія тісно пов’язана з історією багатьох країн-сусідів. Найвідомішими фестивалями-реконструкціями в Україні є Битва Націй на території Хотинської фортеці, Стародавній Меджибіж та Терра Героїка на Хмельниччині (Додаток Г).

Історична реконструкція – це відтворення історичних подій, використовуючи метод рольової гри. Користуючись археологічними даними, письмовими та образотворчими джерелами, реконструктори реалістично відтворюють ті чи інші епізоди історії країни (визначні битви, оборони замків),

створюючи атмосферу відповідного часу. Реконструкції приурочені до свят або річниць відзначення важливих історичних подій та проходять найчастіше в місці, де та чи інша подія відбулась. Часто фестиваль історичної реконструкції включає різні змагання і конкурси – фехтування, стрільба з лука чи арбалета, масові бої, конкурс на найбільш автентичний однострій. Такі фестивалі збирають не лише іноземних туристів, а й учасників з багатьох країн [41, с.87].

В останні роки, зокрема 2017–2018 роки, фестивальний туризм в Україні починає поступово поширюватися за рахунок появи великої кількості регіональних та локальних подій. Такі великі міста, як Київ, Харків, Одеса, Львів та Дніпро, періодично проводять заходи, приурочені до певного свята та тематики, що приваблюють мешканців з усієї країни, а іноді навіть іноземців. Також у цих містах досить часто організують громадські та освітні заходи, проте частка іноземців, залучених до цих подій, мізерна. Зокрема, в Одеській області службова мета поїздки займає 5,26% (або 1,7 тис. осіб) від загальної кількості обслугованих туристів, але розподіл за видами туризму нерівномірний: в'їзні туристи – 3,42% (101 особа); виїзні туристи – 4,47% (1 118 осіб); внутрішні туристи – 10,79% (489 осіб). Тобто спостерігається нерозвиненість службової, ділової та навчальної цілей для іноземних туристів в Одеській області. Це вказує на доцільність створення event-заходів для підвищення питомої ваги службової, ділової та навчальної цілей.

Для цього пропонується організація конференцій, конгресів, ярмарок, виставок, лекцій, професійних спортивних заходів. Прикладом цієї пропозиції може бути організація «Odessa Smart Forum», що поєднала у собі конференцію 6-ти вищих навчальних закладів м. Одеси [3].

Український туристичний портал «УкрТуризм» провів аналіз наявних подієвих турів та запитів туристів щодо подій в Україні. З огляду на отриману інформацію було створено список найбільш відвідуваних подій, у який увійшли (у довільному порядку):

- 1) кінофестиваль в м. Одесі;
- 2) Юморина в м. Одесі;

- 3) «Таврійські» ігри в Новій Каховці;
- 4) джазовий фестиваль в Коктебелі;
- 5) Національний Сорочинський ярмарок на Полтавщині;
- 6) Чорноморські ігри в Херсонській області;
- 7) фестиваль «Файне місто Тернопіль»;
- 8) КиївМузикФест;
- 9) міжнародний Гуцульський фестиваль;
- 10) столичне Автошоу;
- 11) Ліга чемпіонів, УЄФА;
- 12) сучасне мистецтво в Україні від “Pinchuk art centre” у м. Києві;
- 13) «Тера Героїка» у Каменець-Подільському тощо [22].

Наразі організація різноманітних фестивалів у період низького туристичного сезону є одним із ключових способів вирішення питання сезонності туристичних потоків, оскільки фестивальний туризм залежить від проведення фестивалів (як невід’ємної складової фестивального туру), які можна організовувати незалежно від сезону [96, с.24]. Головною негативною тенденцією 2020-го року для розвитку івентіндустрії та сфери туризму загалом є пандемія коронавірусної інфекції COVID19 (SARS-COV-2). Туризм є одним із секторів, які найбільше постраждали від пандемії коронавірусу. За оцінками ОЕСР, сфера міжнародного туризму впаде приблизно на 80% у 2020 році, зокрема подієвий туризм – один із найбільш постраждалих, адже його масовість – головна загроза сьогоднішніх умов [73, с. 96].

Пандемія COVID-19 мала руйнівний вплив на релігійні фестивалі у всьому світі. Оскільки релігійні події відбуваються у визначені дати, їх проведення згідно вимог ВОЗ, перенесення чи скасування є очевидним.

Так, Міжнародною Радою «Весак» (International Council Vesak, ICDV) було скасовано святкування в честь народження Будди «Весак», а участь у фестивалі Ратха-Ятри в Індії взяло 500 осіб і подія транслювалась на телебаченні [97].

З початку коронакризи в середині березня й до середини липня було скасовано 100% запланованих фольклорних фестивалів у Європі. За даними Європейської асоціації фольклорних фестивалів (EAFF), із запланованих на цей період фестивалів 38% були перенесені на більш пізні дати цього року, а 62% - скасовані та перенесені на 2021 рік [73, с.97].

Чимало культових кінофестивалів об'єдналися задля проведення Всесвітнього кінофестивалю в онлайн-форматі, серед них – Берлінський, Каннський, Венеціанський, Лондонський та Сан-Себастьянський кінофестиваль [96].

Більшість музичних фестивалів світу були скасовані, зокрема всесвітньо відомі фестивалі сучасної музики «Glastonbury», «Coachella» «BBC Radio 1's Big Weekend», «Lollapalooza», Монреальський джазовий фестиваль фестивал, «Bygon Bay Bluesfest» та інші музичні фестивалі [72, с. 29].

Наслідки пандемії спричинили ті чи інші зміни фестивального руху у світі, на які організатори подій вимушені реагувати, пристосовуючись до епідемічних умов сьогодення: з одного боку, надзвичайно важливо підтримувати здоров'я та безпеку персоналу, спонсорів та відвідувачів фестивалів, а з іншого - виконувати фінансові зобов'язання - або, принаймні, мінімізувати збитки. Тому у сучасних мінливих умовах готовність до швидкого реагування та можливого пристосування повинні бути невід'ємними аспектами планування фестивалів.

Кризовими рішеннями для організаторів фестивалів можуть бути конкретні заходи за різними сценаріями.

Переїзд фестивалю – один із можливих варіантів проведення події у заздалегідь обрані дати, але на новій локації. Оскільки для планування фестивалю потрібен чималий проміжок часу, при такому сценарії організаторам потрібно бути готовими діяти швидко і ефективно, шукаючи відповідну локацію та проводячи комунікаційну політику з партнерами, спонсорами та відвідувачами події. Більш того, можуть бути передбачені штрафні санкції з боку відповідних партнерів та спонсорів.

Перенесення фестивалів є багатостороннім рішенням, оскільки відстрочка події вимагає схвалення всіх партнерів та спонсорів. Також важливо оцінити реакцію відвідувачів.

Скасування фестивалю відбувається у тому випадку, коли його організатор не може гарантувати безпеку учасників або якщо він передбачає проблеми з логістикою через обмеження на в'їзд іноземних громадян у країну проведення події. Сценарій такої ситуації передбачає зосередження всіх зусиль пом'якшення негативних наслідків відміни або ж виплати відповідних відшкодувань та чітку і професійну комунікаційну стратегію задля надання вчасної інформації партнерам, спонсорам та відвідувачам фестивалю. Так, фестиваль скасовується і його проведення можливе за сприятливих умов у майбутньому.

Якщо ці три варіанти все ще підтримують традиційний формат проведення фестивалю, наступні два дозволяють взаємодіяти, але вже віддалено, використовуючи сучасні технології. Так, віртуальні та гібридні події - два додаткові варіанти, які також можна розглядати задля проведення фестивалю. Віртуальні фестивалі – це формат події, який дозволяє відвідувати її онлайн з будь-якої точки планети. Такий сценарій потребує активної комунікаційної політики для аудиторії фестивалю і є цілком сумісним з івентмаркетингом та стратегією спонсорства, який мають значно менший негативний вплив, аніж у попередніх випадках.

Віртуальні події можуть охопити навіть ширшу аудиторію, ніж традиційні події в прямому ефірі.

Гібридні фестивалі представляють поєднання живих та віртуальних аспектів. Так, певна кількість відвідувачів та персоналу може бути присутньою безпосередньо на локації проведення події, тоді як широка аудиторія відвідує захід віддалено - онлайн.

Усі варіанти проведення подій мають свої плюси і мінуси. Головна проблема для організаторів фестивалів полягає у визначенні сценарія

організації події, яка найбільше відповідає їхнім потребам та можливостями [97].

Вищенаведені тренди фестивального руху у світі допоможуть надалі окреслити стратегічні напрямки розвитку фестивального туризму в Україні задля становлення його міжнародного рівня.

На даний момент фестивальний туризм є найперспективнішим видом туризму на міжнародному рівні, який динамічно розвивається та сприяє залученню споживачів туристичних послуг незалежно від сезону. На жаль, фестивальному туризму в Україні не приділяється належна увага, і країна не використовує всі потенціальні ресурси для економічного розвитку пріоритетних районів. Усі заходи позиціонуються лише як культурна, спортивна чи розважальна подія та не асоціюються з підґрунтям для подієвого туризму. Дослідження подієвого туризму все ще знаходиться на ранній стадії розвитку та потребує більш детального вивчення проблем і сприяння підвищенню мотивації споживачів.

2.4. Сучасний стан розвитку фестивального туризму в Україні

Для багатьох людей саме фестивалі стають особливою частиною світогляду, надають змоги задовольнити естетичні, рекреаційні, гносеологічні потреби. Популярність фестивалів нині зумовлена передусім тим, що на периферійному рівні (село, райцентр, маленькі містечка) люди практично не отримують необхідних культурних благ, оскільки радянська система централізованого культурного обслуговування припинила своє існування, бракує вільних коштів, необхідних для поїздки до культурних центрів із цією метою. Тому людина, зважаючи на зростання соціального напруження, численні фінансові проблеми, які породжують ще безліч інших локальних, змушена шукати розради. Фестиваль нині є справді «штучним заміником свята» [8], оскільки привносить у буденність елементи радості, відпочинку,

новизни тощо. Крім того, основою фестивалів є змагальницька складова, яка надає змоги спробувати себе в іншій формі чи ролі, оскільки ці заходи проводяться переважно на мистецькій (народно-інструментальній, вокально-хоровій, хореографічній тощо) основі. Тому на регіональному рівні набувають популярності заходи з чітко вираженою місцевою складовою, тобто саме тим, що характерне для того чи іншого регіону. Передусім це – презентація найпопулярніших мистецьких форм в образотворенні, музиці, або демонстрація національної кухні в усіх її видах, репрезентація обрядової практики. Те саме стосується і танцювальної культури, декоративно-ужиткового мистецтва.

Подібні фестивальні заходи набувають, зазвичай, популярності в багатьох країнах, зокрема Україні, і стимулюють приїзд гостей, яким не байдужий етномистецький, чи, ширше, – етнокультурний елемент.

Ще однією характерною ознакою сучасного фестивального руху є те, що організатором цього руху є не держава (державні фестивалі мають дещо інше забарвлення й організуються з метою пропаганди глобальніших ідей), а ентузіасти чи фанати цієї справи. Саме тому сучасним заходам характерна тематична різноманітність, зумовлена культурним рівнем, досвідом, фінансовими можливостями, навичками менеджменту і маркетингу організаторів. Серед сучасних відмінностей цього руху є і те, що національно-культурні процеси, розпочаті в 1991 р., значно стимулювали інтерес до національно-культурної складової. Свідчення цього – вихід друком значної кількості не зовсім професійно підготовленої з точки зору науки літератури, яка є цінним джерелом вивчення фестивального руху. Тому нині в регіонах проводиться чимало фестивалів, провідна мета яких – національна культурна спадщина в усьому її розмаїтті, яка зацікавлює членів цього соціуму, оскільки з нею хоча б частково ознайомлені майже всі учасники і глядачі, тим більше, коли йдеться про те, що стосується кожного: національну історію, народні звичаї, докільця, дитяче дозвілля тощо. Отже, акцентуючи на близьких для населення поняттях, організатори передбачають і відповідний успіх. Якщо розглянути проблему ширше, то можна відзначити, що подібні заходи

вирішують і чимало політичних чи політико-культурних (культурно-мистецьких) завдань, або інших: налагодження тісних контактів між окремими етносами; ознайомлення з культурною спадщиною інших народів; розуміння того, що незалежно від кольору шкіри, достатку та багатьох інших відмінностей, притаманних кожному, переважну більшість людей хвилюють ті самі речі: мир, щастя, спокій, добробут.

І в цьому полягає головна заслуга фестивального руху, який активно розвивається на регіональному рівні. Саме засобами культури можна досягти значно вищих результатів, ніж за допомогою зброї чи будь-яких інших насильницьких заходів. Та й світу кожен народ, при всіх його національно-політичних, расових ознаках, цікавий власним культурним розмаїттям.

Утім, не лише фестивалі народознавчого, краєзнавчого спрямувань популярні в регіонах. Нині в Україні, попри означені вище негативні чинники, чимало людей цікавляться проблемами високого мистецтва, зокрема органного, джазового, високої моди тощо. Природно, ці заходи не є масовими, оскільки їх організація та сприйняття передбачають специфічну підготовку учасників і глядачів. Однак їх проведення засвідчує факт того, що в Україні є значна кількість людей, котрі знайшли у своєму житті місце для високої художньої освіти, активних форм дозвілля, вишуканого відпочинку, вузького кола спілкування та інших відмінностей, що характеризують подібні заходи. Наприклад, «Міжнародні літні музичні вечори», які тривалий час організовує в Києві Інститут музики ім. Р. Глієра. Цей захід відзначається змагальністю: відбувається немало конкурсних виступів проходить низка конкурсних виступів представників кафедр джазової музики. У регіонах подібних заходів також чимало: «Мельпомена Таврії» – у Херсоні, «Art Jazz Cooperation» – у Луцьку і Рівному, «Блага вість Пересопниці» – у Рівному, «Лесені джерела» – у Луцьку та Новоград-Волинському тощо, однак принцип для всіх один. Регіон обирає свою найвдалішу форму, яка тривалий час апробується на його культурній практиці, й активно експлуатує її за допомогою фестивалів.

Безсумнівно, така система організації культурно-дозвіллевої чи музично-театральної професійної складової значно змінює систему цінностей місцевого населення: виникає інше ставлення до національної історії, народних звичаїв, нематеріальної духовної спадщини й, власне, своєї ролі в цьому процесові та культурному просторі. Змінюються самі учасники.

Оскільки майже повна відсутність системи підвищення кваліфікації через брак коштів чи загалом фінансовий чинник надає митцям чи не найкращої можливості обмінятися власними методиками, багатьма професійними навичками. У цьому аспекті роль фестивального руху складно переоцінити.

Те саме стосується і дитячих фестивалів, наприклад, «Котилася торба...», де діти, демонструючи народні ігри, форми проведення дозвілля, одягу тощо, водночас долучаються до чужої їм культурної практики, розуміючи, що ній є також чимало спільного, вартого уваги. Ігрові моменти, типу футбольних (чи будь-яких інших) матчів і перемога або поразка в них (факт участі), запам'ятовуються назавжди, стимулюють продовження творчих контактів і безлічі інших речей, які майже неможливо реалізувати за допомогою лише вербальних засобів. І в цьому сенсі такі заходи мають значно набагато більший культурний ефект, ніж будь-які інші вербальні. Представники органів державної влади, закономірно, починають більше піклуватися всім тим, за що безпосередньо відповідають, активніше шукають організаторів чи налагоджують систему їх підготовки. Це не всі позитивні зміни, які виникають після проведення фестивалів. Тому думка відомого польського соціолога про те, що фестиваль «є штучним заміником свята», на наше переконання, в сучасних умовах поступово трансформується. Принаймні заходи, що організуються в регіоні, є справді святом і стимулюють до пошуку не лише нових форм виявлення культурно-мистецької ініціативи, але й змінюють людей, у чому і полягає надзвичайно важлива роль фестивалів [10, с. 183].

За останні роки фестивальний рух в Україні розвивався досить динамічно. У різних регіонах нашої держави щороку проводяться численні заходи такого

характеру, про що свідчать статистичні дані Українського центру культурних досліджень Міністерства культури і туризму України (дод. Д).

Картографічне відображення фестивалів міжнародного рівня представлено картою, яка відображає реальну ситуацію у найбільш стабільних та вагомих географічних проявах фестивального руху в Україні (дод. Д). Карта демонструє тяжіння фестивалів як форм залучення туристичних потоків до міст і територій, перш за все, заходу і півночі України, що особливо важливо в умовах кризових явищ у провідних секторах економіки цих регіонів для подолання депресивності, збільшення зайнятості і доходів бюджетів усіх рівнів. Туристична інфраструктура цих регіонів також демонструє більшу мобільність та прискорений розвиток (готельний бізнес, громадське харчування, транспортні послуги та ін.) [22, с. 31].

Фестивальний туризм можна класифікувати як за масштабом події (національного чи міжнародного рівня), так і за її тематикою. Всі події, які сприяють розвитку подієвого туризму, згруповують і класифікують за трьома напрямками: спортивні (чемпіонат, олімпіада, ігри, індивідуальні спортивні зустрічі, кубки, престижні змагання тощо); ділові (виставка, конференція, семінар, форум); культурно-пізнавальні (зарубіжна прем'єра, театральна постановка, фестиваль, концерт, перфоманс, карнавал, шоу) [27, с. 33].

Як зазначає Тищенко П.В., українським туристичним порталом «Укртуризм» (www.ukrtourism.com) було проведено аналіз існуючих турів та запити туристів щодо подій в Україні і складено список самих відвідуваних внутрішніх подій (довільний порядок) [76, с. 125]: Юморина в Одесі, джазовий фестиваль в Коктебелі, Таврійські ігри в Новій Каховці, етнофестиваль «Шешори», Національний Сорочинський ярмарок, Казантіп, Всеукраїнський фестиваль популярної і рок музики «Тарас Бульба», Чорноморські ігри, Дні міст України (День Києва тощо), Всеукраїнський молодіжний фестиваль «Перлини сезону», Рок Екзистенція, Міжнародний Гуцульський фестиваль, КиївМузикФест (Київ), Форум музики молодих (Київ), «Operafest Tulchyn» (Тульчин, Вінницька обл.), «Прем'єри сезону» (Київ), «Музична Трибуна

Київської Молоді» (Київ), «Тера Героїка» (Каменець-Подільський), Столичне Автошоу, Футбольні ігри української збірної і клубів, Ліга Чемпіонів, Кубок УЄФА і ін, Кубок Дерюгиной, Кубок Вадима Гетьмана, Раллі (PRIME Yalta Rally 2008 і ін.), Концерти зарубіжних і вітчизняних зірок, Сучасне мистецтво в Україні від Pinchukartcentre, Міжнародні і всеукраїнські виставки та ін [27, с. 34].

Також набули значного розповсюдження події в наступних містах: Києві – фестиваль британської музики British Sound Festival; джазові фестивалі Jazz Bez та «Єдність»; фестиваль гітарної музики; сучасної музики «ГОЛЬФСТРИМ»; сучасної драматургії «Тиждень актуальної п'єси»; «Драма.UA»; візуальної культури «Візії»; аматорського романтичного короткого метру «Кохання на одній вулиці»; «Документ», «Країна Мрій, Різдвяна»; конкурси юних піаністів та піаністів на здобуття премії фірми «Bechstein», «Майданс»; форум «Музика молодих» та багато інших; Львові – форум «Музика молодих»; музичний фестиваль «Відкриваємо Ігнація Падеровського»; етно-джазовий фестиваль «Флюгери Львова»; «Золотий лев»; фестиваль оперного мистецтва; «Дні мистецтва Перфоманс у Львові»; дитячий телефестиваль «Золоте курча»; Дніпропетровську – конкурс скрипалів та віолончелістів; «Музика без меж»; фестиваль духовних піснеспівів «Від Різдва до Різдва»; «Січеславна»; Харкові – арт-фестиваль «Харківська Бахіана»; фестиваль молодих композиторів і виконавців «дні нової музики»; фестиваль-конкурс бального танцю «Кубок Харківського міського голови»; Ужгороді – фестивалі органної музики, класичної та сучасної музики «Музичне сузір'я Закарпаття» тощо; Одесі – конкурс молодих виконавців «Золотий саксофон Одеси»; фестиваль «Одеські діалоги»; Odessaopera international Ans Festival, БОДІ АРТ та ін; Тернополі – конкурс юних трубачів; фестиваль паперового лялькового театру «Minifestpapierteatr»; Вінниці – оперний open air фестиваль OPERAFEST TULCHYN, інтегрований дитячий фестиваль для осіб з обмеженими можливостями «Без обмежень»; Запоріжжі – конкурс юних піаністів ім. В. Біардо; Чернівцях – фестиваль української сучасної естрадної пісні ім. Н.

Яремчука; Рівному – фестиваль «Органний собор»; Білій церкві – фестиваль молоді української режисури; Луганську – театральний фестиваль «Госпожа Удача»; Керчі – фестиваль «Боспорські агони»; Херсоні – «Мельпомена Таврії»; Хмельницькому – фестиваль моновистав «Відлуння»; Коломії – фестиваль «Коломийські представлення»; Черкасах – «Сцена людства» [27, с. 35].

Іншим розповсюдженням в Україні напрямом фестивального туризму є гастрономічний. У багатьох містах України існують традиційні дні, під час яких мешканці та гості міста віддають перевагу певним кулінарним блюдам. Фестивалі, конкурси та просто свята проходять в наступних містах: Києві – фестиваль гастрономічного мистецтва, Шотландського віски, борщу; винний Wine Fest, форум «Галицька кухня: славні традиції, велике майбутнє», Львові – фестиваль кави та пива, гастрономічний «Львів на тарілці», свято сиру і вина, свято шоколаду, Ужгороді – вина і меду «Сонячний напій»; Севастополі – фестиваль мідій «Мідний експрес»; Чернівцях – кулінарного мистецтва «Буковинська гостинність»; Одесі – фестиваль кави; Луцьку – фестиваль любителів сала «З любов'ю до сала»; Мукачеві – фестиваль-конкурс «Червене вино»; Гукливному – фестиваль чорниці «Верховинська Яфина»; Гечі – фестиваль різників; Борщові – фестиваль борщу «Борщ – їв»; Виноградіві – фестиваль виноградарів і виноробів «Угочанська лоза»; Миргороді – фестиваль «Миргородська свиня»; Балавклаві – фестиваль шампанського та багато інших.

Незважаючи на велику кількість фестивалів, які проводяться в Україні, міжнародний статус мають лише окремі з них. Тому для того, щоб привернути увагу до України на світовому ринку, треба створити державну програму розвитку. Зокрема, доцільним є виокремлення регіональних центрів фестивального туризму. На думку автора, такими можуть стати

Міжнародний музичний фестиваль «Країна мрій» на півночі України, Міжнародний фестиваль «Великдень у Космачі» на заході, Міжнародний фестиваль «АртПоле» у центральному регіоні, Одеська Гуморина на півдні, та Національний Сорочинський ярмарок у східній частині України. Вони

обиралися за принципом масштабності проведення та можливості репрезентації тієї чи іншої частини держави. Розглянемо проблеми, варіанти їх вирішення, а також перспективи кожного із названих фестивалів.

Міжнародний музичний фестиваль «Країна мрій» щороку проводиться в Києві, у червні місяці. Він охоплює не тільки виступи музичних гуртів, а й різноманітні майстер-класи етнічних танців, співу, бойових мистецтв тощо. Його було створено за ініціативи організатора і соліста гурту «ВВ» – Олега Скрипки, який давно займається пропагуванням української культури за кордоном. У рамках «Країни мрій 2017» брали участь гості з Японії, Норвегії, Румунії та Литви. Фестиваль проходив в Києві та Дніпрі. Слід зауважити, що на відміну від інших регіонів України, у Києві є можливість поєднання різних видів рекреації за рахунок розвиненішої інфраструктури туризму. Її наявність створює перспективу залучення аудиторії, яка звикла до високого рівня сервісу, але за умови її подальшого вдосконалення. Адже привернути увагу туристів, яким би було цікаво відвідати цей фестиваль, але які не можуть собі відмовити в комфортних умовах проживання, якісному харчуванні і такє інше, неможливо за відсутності наявної матеріально-технічної бази індустрії гостинності. Отже, у столиці в першу чергу вдосконалення потребує сам фестиваль, а тільки потім інфраструктура. Ця риса відрізняє «Країну мрій» від інших регіональних центрів [27, с. 36].

Міжнародний фестиваль «Великдень у Космачі». Мабуть, ніщо не може так яскраво представити Західну Україну, як Гуцульщина. Своєрідним центром самобутньої й неповторної гуцульської культури є село Космач Івано-Франківської області. Протягом останніх трьох років (2015-2017) на початку травня тут проводиться Міжнародний фестиваль «Великдень у Космачі», в рамках якого регулярними стали з'їзд писанкарів та симпозіум з гончарства. У 2018 році на нього було запрошено представників з багатьох країн, зокрема у роботі фестивалю вже зголосилися взяти участь делегації з Італії, Росії, США, Канади, Франції, Литви, Польщі.. Особливої уваги в цьому регіоні потребує транспортне сполучення, оскільки, як і для всієї західної частини нашої

держави, їй характерний дуже низький рівень розвитку. Краща ситуація із закладами розміщення та харчування, але їх рівень обслуговування не може забезпечити їм діяльності в світовому масштабі. Позитивним моментом є гостинність місцевого населення, а також його активна участь у розбудові системи національних осередків сільського зеленого туризму. Центр фестивалю розміщений неподалік від міст, багатих історико-культурною спадщиною – Коломиї, Чернівців, Івано-Франківська, а, отже, туристам можна запропонувати їх відвідування. Крім того, гостям можна організовувати поїздки й до природних об'єктів: Карпатського біосферного заповідника, природного заповідника «Горгани», Карпатського національного парку, водоспаду Шепіт і так далі. Узагалі, Карпати є одним із найпопулярніших місць відпочинку в Україні, тому розвиток матеріально-технічного забезпечення цієї території дасть значний економічний ефект. Міжнародний фестиваль «АртПоле» – наймасштабніший фестиваль

Поділля, більш відомий, як «Шешори». Цей захід щорічно проходить в середині липня на Вінниччині – у селі Воробіївка Немирівського району.

Основна тема «АртПоля» – взаємодія людини з навколишнім середовищем, тому він міг би бути цікавим для іноземців, особливо із розвинених країн, тому що для них спілкування з природою є не настільки доступним, як для українців. Його можна розглядати як об'єкт екологічного туризму і, зважаючи на їх недостатність в Україні, подібні етнокультурні, суспільні та інші заходи могли би стати чудовою альтернативою. У 2009 році до участі у фестивалі були запрошені гості зі США, Росії, Білорусії, Польщі, Чехії, Франції, Великобританії та Швеції. Організаторами передбачені різноманітні екскурсії, що відрізняє його від інших. Крім того, «АртПоле» поєднує в собі стандартні елементи програми разом із унікальними виступами нетипових театральних шкіл, уроками кінематографу, музичної імпровізації тощо.

Проект розвитку цього регіону в першу чергу має стосуватися туристичної інфраструктури. Територія відчуває гострий дефіцит в категорійних закладах розміщення. Сфера громадського харчування розвинена краще, але недостатньо

для міжнародного туризму. Транспортне сполучення території має задовільний стан – за даними Вінницької обласної державної адміністрації управління транспорту більше 94 % доріг мають тверде покриття.

Одеська Гуморина – це фестиваль сміху. Він відрізняється від інших запропонованих регіональних центрів своєю концепцією, але не масштабністю. Даний захід найяскравіше передає колорит південної України, тому обрано було саме його. День гумору святкують не тільки в Україні, а й за кордоном. Зокрема, у Франції, Великобританії, Італії, Швейцарії, Росії, Німеччині, Фінляндії, США, Індії та Австралії. Географія досить широка, тому можна з упевненістю стверджувати, що Гуморина в Україні могла би стати великим міжнародним центром святкування Дня гумору.

Інфраструктурне забезпечення індустрії туризму в Одесі перебуває на етапі становлення. У місті проводяться численні реконструкції об'єктів рекреації та дозвілля. На даний момент кількість закладів харчування та розміщення високого класу недостатня, тому першочерговим завданням є розвиток функціонально-господарської підсистеми індустрії гостинності. Також, на відміну від інших фестивалів, надзвичайно важливим саме для Гуморини є популяризація заходу за кордоном. Це пояснюється тим фактом, що тільки в Одесі святкування Дня гумору проходить так масштабно, і країни, де також відзначають це свято є потенційними ринками збуту даного товару. Не слід також нехтувати тим позитивним фактором розвитку туризму, що Одеса є приморським курортом. Отже, перспектива очевидна за умови досягнення належного рівня сервісу.

Національний Сорочинський ярмарок – це щорічний культурно-торговельний фестиваль, який проводиться в кінці літа на Полтавщині. На приїжджих туристів тут працюють мало не всі господарі будинків, які до початку серпня готують свої помешкання для прийому гостей. Так, Великі Сорочинці можна умовно класифікувати як один великий осередок сільського зеленого туризму в Україні. На ярмарок приїздять туристи з Литви, Угорщини, Грузії, Росії, Естонії та Канади. Для створення турпродукту, основою якого

буде Сорочинський ярмарок, можна використати численні туристсько-рекреаційні ресурси Полтавщини. Серед природних – це, звичайно, цілющі мінеральні води, пелоїди, соснові ліси, кліматичні ресурси. Серед історико-культурних пам'яток – Державний історико-культурний заповідник „Поле Полтавської битви”, Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Державний музей-заповідник М.В.Гоголя, Більське городище (залишки найбільшого поселення Європи доби раннього заліза), пірамиди-усипальниці в селах Комендантівка (належала роду Білевичів) та Березова Рудка (частина маєтку Закревських) і так далі. Отже, для туристів можуть бути запропоновані різноманітні варіанти дозвілля [27, с. 37].

Вінниччина туристична з кожним днем набирає оберти щодо подальшого розвитку свого потенціалу у даному напрямку діяльності, що дає можливість в подальшому генерувати значний інтерес як вітчизняних, так і іноземних туристів до туристичних цікавинок регіону. Найбільш популярні види фестивального туризму за метою подорожі на Вінниччину наведено в Додатку Ж.

Подієвий туризм або як його ще називають (event-туризм), присвячений висвітленню якої-небудь події, є пріоритетним напрямком і стрімко розвивається в регіоні. Туристи, з якою б метою вони не приїжджали (пізнавальною, бізнес, транзит) налаштовані на цікаве проведення часу, нові 5 зустрічі та яскраві враження і Вінниччина може запропонувати на вибір туристу і такий вид відпочинку. Прикладом є лицарський турнір присвячений пам'яті Героя Небесної сотні Максима Шимка, що являється середньовічним фестивалем, а головним меседжем його проведення є важливість історичної реконструкції. Крім цього, вже традиційним для нашої області став open-air фестиваль «OPERAFEST-TULCHIN», який збирає під відкритим небом прихильників опери не лише з України, але й з далекого зарубіжжя. В свою чергу, міжнародний етно-фестиваль звичаєвої культури «Живий вогонь», який вже 11 років поспіль проводиться у різних місцях області, є справжнім святом купальських звичаїв й традицій, української прадавньої та сучасної культури.

Цікавими за своїми програмами та виступами також є фольк-рок фестиваль «Млиноманія» та міжнародний фестиваль «Щедрик».

Драг-рейсинг-шоу на аеродромі у м. Калинівка щороку збирає учасників змагань та глядачів з усієї України, а в останні роки все частіше відвідують цей захід ще й іноземні туристи.

Гастрономічний фестиваль традиційних подільських страв «Диво з горнятка» (свято тиманівської каші), що проводиться в селі Тиманівка збирає навколо себе шанувальників подільських страв, виготовлених за унікальними старовинними рецептами.

Крім вище перелічених подієвих заходів привертають увагу туристів: Міжнародний джазовий фестиваль VINNYTSIA JAZZFEST, етнофестиваль родинної пісні «Мамина піч», національно-патріотичний фестиваль козацької традиційної культури «Батозька битва» та багато подібних, що вже мають статус традиційних.

Щороку, традиційно в середині травня, у м. Вінниця відзначається День Європи, в якому приймають участь поважні закордонні гості з міст-побратимів та партнерів з міжнародних організацій, а також з'їжджаються туристи з усієї України. Центр міста перетворюється на пішохідну зону з цікавими інтерактивними, мистецькими та арт-майданчиками. Вінничани та гості мають можливість взяти участь у майстер-класах та концертних програмах, відвідати тематичні локації, які щороку змінюються

Отже, розглянуті вище регіональні центри фестивального туризму є дуже перспективними. Кожен із них має ряд унікальних характеристик, які зацікавлять міжнародних туристів, та певну кількість недоліків, які треба усунути для досягнення бажаної мети. Оцінюючи сучасну тенденцію зростання числа іноземних рекреантів, які щороку відвідують Україну, стає зрозумілим необхідність розвитку туристичної галузі й, зокрема, її інфраструктури. Тому вдосконалення будь-якої зі складових індустрії дасть позитивний ефект на кількість відвідувачів. А, зважаючи на динамічне зростання частки фестивального туризму в структурі індустрії міжнародного туризму, розвиток

саме цього напрямку необхідно вносити до першочергових завдань загальнодержавного плану розвитку галузі.

Проте, існують деякі проблеми з організацією фестивалів, насамперед це відсутність єдиного центру фестивального руху, асоціації, яка могла б координувати діяльність фестивального руху в Україні. Тут, приміром, одночасно в одному регіоні проходить 5 рок-фестивалів. Треба, щоб був постійний рух. У нас країна дуже велика, різнобарвна і ментально, і культурно [35].

Отже, можемо зробити висновок, що фестивальний туризм, а зокрема фестивальний, тільки набирає свої оберти на теренах України. З кожним роком проводиться все більше і більше фестивалів різноманітних напрямків, і відвідувачів також більшає. Тому, фестивальний туризм є перспективним напрямком розвитку туристичної галузі нашої країни і будемо сподіватись він займе чільне місце серед видів рекреації.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми розвитку фестивального туризму в Україні в сучасних умовах

Організація подієвого туризму має свої особливості. Даний напрямок в туризмі дозволяє вирішувати багато соціально-економічних проблем, властивих не тільки туристській галузі. Події є потужними стимуляторами туристських потоків. Крім того, подієвий туризм допомагає вирішити проблему сезонності в туризмі, приваблюючи туристів в період міжсезоння. Розвиток подієвого туризму сприяє створенню нових додаткових робочих місць і забезпечує зайнятість населення. Вважаємо, що подієвий туризм є перспективним видом туристичної галузі регіону з невичерпним ресурсним потенціалом. Вони сприяють соціально-економічному росту країни та окремих областей, популяризації потенційних туристських ресурсів серед населення. З кожним роком кількість різного виду заходів у регіонах України зростає, попри відсутність підтримки на державному рівні та недостатню розробленість належних маркетингових заходів [90].

Зауважимо, що подієвий туризм може мати позитивний або негативний вплив на довкілля. Його позитивні аспекти, наприклад, полягають у створенні можливості для відпочинку і відвідання цікавих місць, або створення робочих місць. Якщо туризм пов'язаний з патологічними явищами, такими як збільшення рівня злочинності, деградації навколишнього середовища, можна говорити про туристичні дисфункції. Позитивні і негативні наслідки фестивального туризму (його функцій і дисфункцій) описані в таблиці (табл. 3.1).

З точки зору туризму заходи мають велике значення, тому що вони приваблюють туристів. Особливості фестивального туризму виражаються через його багатогранний вплив на різні елементи туристичної дестинації [90].

Основні функції і дисфункції подієвого туризму в контексті елементів туристичної дестинації

Елементи туристичної дестинації	Функції подієвого туризму	Дисфункції подієвого туризму
Природна спадщина	Сприяння ідеям захисту та сталого розвитку довкілля.	Загрози довкіллю (водним об'єктам, атмосфері, клімату), викликані забруднення. Можливе зменшення площ зелених зон у разі проведення фестивалів під відкритим небом.
Культурна спадщина	Залучення нових відвідувачів до культурної спадщини за рахунок послуг музеїв або галерей. Можливість культивувати і розвивати місцеву та регіональну культурну спадщину. Залучення туристів до вивчення історико-культурної спадщини регіону.	Втрата самобутності місцевої та регіональної спадщини внаслідок значного напливу туристів.
Інфраструктура	Будівництво об'єктів для цілей організації великих фестивалів. Розвиток туристичної інфраструктури, пов'язаної з культурно-розважальними заходами, об'єктами розміщення та харчування. Інфраструктурне забезпечення з метою задоволення потреб подієвого туризму.	Швидке зношення окремих елементів інфраструктури під час масових акцій. Можливо пошкодження інфраструктури в результаті вандалізму.
Населення туристичної дестинації	Створення місць, де туристи можуть провести вільний час у цікавій формі і відстоювати свої інтереси, обмінюватися ідеями та думками. Поява місць, де можуть бути розпочаті і розвинені міжособистісні відносини. Сприяння ідеям мультикультуралізму через фестивалів, що важливо в поліетнічному суспільстві. Створення умов для самовиразу меншин. Створення робочих місць для місцевого населення в секторі фестивальних послуг.	Можливі конфлікти між туристами і жителями районів, де проводяться заходи. Провокування алкоголізму, наркоманії, заворушень та злочинів, скоєних під час подій.

Джерело: створено автором на основі [90]

Події впливають на природну спадщину, наприклад, шляхом сприяння охороні природи. Вони сприяють залученню туристів до культурної спадщини, позитивно впливають на туристичну інфраструктуру. Заходи заохочують терпимість і мультикультуралізм. Все це характеризує позитивний вплив (функції) подієвого туризму.

З іншого боку, варто пам'ятати, що фестивальний туризм має деякі негативні наслідки (дисфункції). Серед них забруднення довкілля, фальсифікація культурної спадщини, представлена в ході заходів, знос або навіть руйнування інфраструктури в результаті діяльності туристів під час подій. Окремі дисфункції стосуються людей як суб'єктів, які формують туристичний простір. Йде мова про конфлікти між місцевими жителями та туристами-учасниками подій.

Фестивальний туризм є багатовимірним явищем. Тим не менш, позитивні сторони домінують. Зокрема, важливими є функції, які пов'язані з розвитком громади, підтримкою культурних інститутів і створенням нової інфраструктури. З іншого боку, не слід ігнорувати гірші сторони подієвого туризму, а саме його дисфункції. Для того, щоб зменшити їх вплив, при організації заходів важливий правильний підхід та організація співпраці органів місцевої влади, місцевих жителів і підприємців.

У світлі сучасних подій організація та проведення більшості подій у регіоні є проблематичною. В Україні на рівні регіону відсутні єдині центри реєстрації подій, організація чи установа, яка могла б координувати діяльність фестивального туризму. Важливою проблемою є розвиток спеціалізованої інфраструктури. Одним з не менш важливих факторів, який би позитивно вплинув на розвиток фестивального туризму – створення календаря подій регіону. На регіональному рівні не розроблені загальні маркетингові заходи просування подієвого туризму, що звичайно обмежує їх доступність до широкої спільноти і недостатньо використовується у туристській діяльності [77].

Проблемою є і те, що не проводять жодних статистичних досліджень кількості й структури відвідувачів цих фестивалів, реальної вартості їх організації, прибутків від таких заходів та інших цінних для подальшого планування показників. Нині офіційні відомості про кількість відвідувачів фестивалів ґрунтується лише на приблизних оцінках експертів. Тож фестивальний туризм Закарпаття має вирішити ще низку питань, щоб стати марковим туристичним продуктом краю [13].

Щороку в Україні проходять такі види фестивалів:

– Музичні події. Дуже часто приїзд відомого виконавця, або музичного гурту в певне місто стимулює притік туристів з усієї країни, а іноді навіть з близького зарубіжжя. Музичні фестивалі дозволяють прихильникам певних напрямків музики побачити на одній сцені багатьох улюблених виконавців та гуртів, а також почути й побачити нових. До речі, для молодих і маловідомих музикантів саме музичні фестивалі є найкращою нагодою заявити про себе всім. До найпопулярніших музичних фестивалів України належать такі: Славське-Рок, Підкамінь, Захід-fest, Джаз Коктебель.

– Етнофестивалі включають музичну програму етнічного спрямування, а також різноманітні ігри, майстер-класи, літературні читання, ярмарки тощо. Найбільш відомі українські етнофестивалі – Країна Мрій, Шешори.

– Фестивалі історичної реконструкції є цікавими не лише для українських туристів, а і для іноземних гостей, оскільки українська історія тісно пов'язана з історією багатьох країн-сусідів. Найвідомішими фестивалями-реконструкціями в Україні є Битва Націй на території Хотинської фортеці, Стародавній Меджибіж та Терра Героїка на Хмельниччині.

Історична реконструкція – це відтворення історичних подій, використовуючи метод рольової гри. Користуючись археологічними даними, письмовими та образотворчими джерелами, реконструктори реалістично відтворюють ті чи інші епізоди історії країни (визначні битви, оборони замків), створюючи атмосферу відповідного часу. Реконструкції приурочені до свят або річниць відзначення важливих історичних подій та проходять найчастіше в місці, де та чи інша подія відбулась. Часто фестиваль історичної реконструкції включає різні змагання і конкурси – фехтування, стрільба з лука чи арбалета, масові бої, конкурс на найбільш автентичний однострій. Такі фестивалі збирають не лише іноземних туристів, а й учасників з багатьох країн [74, с. 308].

Встановлено, що незважаючи на велику кількість фестивалів, які проводяться в Україні, міжнародний статус мають лише окремі з них. Це

свідчить про невисокий рівень промоції фестивалів України на вітчизняному і міжнародному ринках, а також про невисокий рівень організації. Тому для того, щоб привернути увагу до України на світовому ринку, треба створити державну програму розвитку [27, с. 37].

Але ж маємо і деякі проблеми з організацією фестивалів, насамперед це відсутність єдиного центру фестивального руху, асоціації, яка могла б координувати діяльність фестивального руху в Україні. Бо в нас або дуже густо, або пусто. Тут, приміром, одночасно в одному регіоні проходить 5 рок-фестивалів, а в іншому – нічого немає. Треба, щоб був постійний рух. У нас країна дуже велика, різнобарвна і ментально, і культурно, тут стільки всього можна було б зробити. Схід їде на Захід, Захід на Схід, культурний обмін – це зближення [27, с. 37].

Зокрема, доцільним є виокремлення регіональних центрів фестивального туризму. На нашу думку, такими можуть стати Міжнародний музичний фестиваль «Країна мрій» на півночі України, Міжнародний фестиваль «Великдень у Космачі» на заході, Міжнародний фестиваль «АртПоле» у центральному регіоні, Одеська Гуморина на півдні, та Національний Сорочинський ярмарок у східній частині України. Вони обиралися за принципом масштабності проведення та можливості репрезентації тієї чи іншої частини держави. Розглянемо проблеми, варіанти їх вирішення, а також перспективи кожного із названих фестивалів [27, с. 37].

Отже, запропоновані вище регіональні центри фестивального туризму є дуже перспективними. Кожен із них має ряд унікальних характеристик, які зацікавлять міжнародних туристів, та певну кількість недоліків, які треба усунути для досягнення бажаної мети. Оцінюючи сучасну тенденцію зростання числа іноземних рекреантів, які щороку відвідують Україну, стає зрозумілим необхідність розвитку туристичної галузі й, зокрема, її інфраструктури. Тому вдосконалення будь-якої зі складових індустрії дасть позитивний ефект на кількість відвідувачів. А, зважаючи на динамічне зростання частки подієвого туризму в структурі індустрії міжнародного туризму, розвиток саме цього

напрямку необхідно вносити до першочергових завдань загальнодержавного плану розвитку галузі.

Отже, можемо зробити висновок, що подієвий туризм, а зокрема фестивальний, тільки набирає свої оберти на теренах України. З кожним роком проводиться все більше і більше фестивалів різноманітних напрямків, і відвідувачів також більшає. Тому, фестивальний туризм є перспективним напрямком розвитку туристичної галузі нашої країни і будемо сподіватись він займе чільне місце серед видів рекреації [87, с. 309].

Не зважаючи на вказані труднощі, вважаємо фестивальний туризм перспективним видом туризму в Україні. Завдяки його розвитку не лише розширюватимуться культурні контакти, а й економічно розвиватимуться регіони, де проходить та чи інша подія.

Для перспективного розвитку подієвого туризму в регіонах необхідно провести детальний аналіз існуючих заходів та систематизувати їх за ознакою цікавості для туристів. Для пропаганди та інформованості туристів доцільно створювати Інтернет-сайти подій [90].

Подієвий туризм потребує координації та сприяння з боку місцевих органів влади. Таким органом на рівні місцевого самоврядування може стати муніципально-приватне партнерство як механізм трьохсторонньої взаємодії (на контрактній або договірній основі) місцевих органів влади, держави, приватного бізнесу: держава-туристичні підприємства-населення. У такій співпраці можуть вирішуватися питання створення нового туристичного продукту, що включає фестивалі, свята, спеціалізовані виставки, інформаційні тури тощо.

3.2. Обґрунтування перспектив розвитку фестивального туризму в країні

Протягом останніх років питання розвитку туристичної галузі в Україні стояло досить гостро. У першу чергу цьому сприяло динамічне щорічне

зростання числа іноземних туристів, які приїздили до нашої країни, що демонструє зацікавленість нею іноземними відвідувачами.

Треба розвивати ті види туризму, які закордоном вже стали звичними і популярними, та відповідають вимогам Глобального етичного кодексу. Одним із таких є фестивальний туризм. Сьогодні для людей із цивілізованих держав стало традиційним і навіть повсякденним відвідувати культурні, спортивні, громадські та інші заходи світового рівня. Але для переважної більшості громадян України такий вид відпочинку все ще не є доступним, тому що він на порядок дорожчий за традиційні види рекреації. Проте, ситуація з внутрішнім фестивальним туризмом не така песимістична. На просторах нашої держави проводяться численні заходи, в яких беруть участь тисячі людей.

Фестивальний туризм – це відмінний шанс стати свідком унікальних музичних, спортивних, культурних подій. Такі поїздки запам'ятовуються на все життя. Унікальні тури, що поєднують в собі традиційний відпочинок та участь у видовищних заходах України, поступово завойовують все більшу популярність серед українців та гостей країни.

Фестивальний туризм – напрям порівняно молодий і надзвичайно цікавий. Основна мета поїздки приурочена якій-небудь події.

Головна особливість фестивального туризму – безліч яскравих неповторних моментів. Головна відмінність подієвого туризму від звичайної турпоїздки полягає в тому, що вашою метою стає подія.

Та все більшу увагу привертають безліч фестивалів, які проходять на території України. Проводилось опитування іноземних респондентів і фестивальний туризм займає чільне місце серед різноманітних видів туризму. Даний вид рекреації має повне на це право, оскільки в Україні цікава та багата культурно-історична спадщина, яка дає поштовх на створення і проведення сотень фестивалів [87, с. 309].

Розвиток індустрії масових заходів в Україні потребує комплексного підходу державних і регіональних органів влади, що охоплює такі основні пріоритети: забезпечити якісне управління туристичною галуззю та

інформаційними потоками; створити конкурентоспроможний туристичний продукт; розбудувати сучасну мережу туристичної інфраструктури; посилити фінансові можливості туристичної галузі; забезпечити розвиток фестивального руху (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Пріоритети розвитку індустрії масових заходів в Україні

Пріоритет	Операційна мета реалізації пріоритету
Забезпечення якісного управління туристичною галуззю та інформаційними потоками	1.1. Формування системи збору, нагромадження, поширення та обміну туристичною інформацією. 1.2. Брендінг країни, маркетинг туристичного продукту. 1.3. Координація діяльності в туристичному секторі. 1.4. Підвищення кваліфікації кадрів у галузі туризму, покращення якості послуг. 1.5. Налагодження зовнішньої співпраці (зокрема міжнародної) у сфері туризму. 1.6. Вдосконалення місцевої нормативно-правової бази в галузі туризму.
Створення конкурентоспроможного туристичного продукту	2.1. Формування туристичних продуктів на основі масових культурних, мистецьких, спортивних подій. 2.2. Створення системи подієвого туризму. 2.3. Створення сучасних креативних туристичних продуктів. 2.4. Підвищення візуальної привабливості туристичних місць, об'єктів, маршрутів.
Розбудова сучасної мережі туристичної інфраструктури	3.1. Створення додаткових об'єктів та послуг міської інфраструктури. 3.2. Збереження історичних пам'яток, благоустрій зелених зон та парків. 3.3. Створення системи візуальної комунікації та інших візуальних елементів. 3.4. Будівництво та реконструкція місць для організації заходів. 3.5. Вдосконалення транспортної мережі та сполучень. 3.6. Підвищення рівня безпеки туристів під час їх перебування.
Посилення фінансових можливостей туристичної галузі	4.1. Пошук та освоєння зовнішніх джерел ресурсів. 4.2. Залучення інвестицій. 4.3. Координація внутрішніх фінансових ресурсів.
Розвиток фестивального руху	5.1. Організація та проведення концертів, фестивалів та конкурсів. 5.2. Популяризація культурних надбань шляхом проведення культурно-мистецьких акцій, масових просвітницьких заходів. 5.3. Забезпечення участі українських представників у міжнародних закордонних фестивалях.

Джерело: створено автором на основі [38]

У туристичному секторі існує потреба в узгодженості дій всіх суб'єктів, а отже, потрібно налагодити співпрацю та взаємозв'язок між всіма ланками туристичного процесу. Необхідним є також становлення стійких потоків

туристичної інформації від організацій, які надають туристичні послуги, до споживачів цих послуг; обмін інформацією в середовищі партнерів галузі та інших дотичних сфер.

Для створення конкурентоспроможного туристичного продукту необхідно створити такий набір туристичних послуг, який вирізнятиме Україну серед інших туристичних дестинацій. Вдосконалення старих і створення нових туристичних продуктів має узгоджуватись з баченням та місією розвитку родієвого туризму, а також спрямовуватись на конкретні цільові групи.

Для розбудови сучасної мережі туристичної інфраструктури потрібне покращення умов перебування туристів в Україні, їх пересування, відпочинку, харчування та задоволення інших потреб. Під час реалізації цього пріоритету варто врахувати наявний незадовільний стан низки туристично-привабливих об'єктів, а також благоустрій зон відпочинку, парків, скверів, площ [43, с. 283].

Розвиток індустрії масових заходів потребує посилення фінансових можливостей туристичної галузі. Тому доцільним є пошук та залучення додаткових ресурсів (у матеріальній та нематеріальній формах) для розвитку туризму. Варто врахувати можливості, які відкриваються завдяки близькості до Європейського Союзу: йдеться про залучення коштів європейських фондів.

Серед ключових пріоритетів розбудови індустрії масових заходів вбачаємо розвиток фестивального руху. Адже активізація фестивальної діяльності створить основу для інтенсифікації подієвого туризму.

Узагальнюючи підходи до розгляду державної політики через призму розвитку подієвого туризму, політику розвитку індустрії масових заходів будемо розглядати як систему стратегічних і тактичних заходів та інструментів зі створення сприятливих умов для проведення в країні широкомасштабних просвітницьких, спортивних, культурно-розважальних заходів, націлених на отримання мультиплікативного ефекту від впливу на розвиток інших сфер економіки країни та нарощення його інвестиційної привабливості.

При цьому державну політику розвитку індустрії масових заходів потрібно розглядати як складову державної політики розвитку туризму. Виділення

окремого напрямку зумовлене значним економічним, соціальним та культурним ефектом, який несе в собі сфера розвитку індустрії масових заходів. Варто вказати на взаємовплив та взаємозалежність масових заходів та соціально-економічного розвитку країни. З одного боку, високий рівень соціально-економічного розвитку країни, що супроводжується високим рівнем його інвестиційного забезпечення, є підґрунтям проведення в країні масових заходів (у цьому можна пересвідчитись при виборі міст для проведення Євро-2012). З іншого боку, високий рівень розвитку індустрії масових заходів є підґрунтям до підвищення соціально-економічного розвитку країни завдяки росту інвестиційної привабливості та синергічному впливу цієї сфери на розвиток інших сфер країни.

Об'єктом такої політики є система просвітницьких, спортивних, культурно-розважальних заходів, націлених на отримання мультиплікативного соціально-економічного ефекту для країни від їх проведення. Суб'єктами державної політики розвитку індустрії масових заходів є органи влади загальнодержавного, регіонального та місцевого рівнів, зокрема: державні та місцеві органи влади, органи місцевого самоврядування, органи управління туристичними підприємствами, територіальні громади, які забезпечують розвиток індустрії масових заходів в країні.

Водночас варто зауважити, що права та повноваження державних і регіональних органів влади мають бути взаємоузгоджені та розділені. У такому разі реалізація державної політики розвитку індустрії масових заходів дасть найкращі результати. Також необхідним є співпраця та об'єднання зусиль не тільки органів влади, а і бізнесу, зайнятого у сфері індустрії масових заходів та пов'язаних галузях. Це дасть змогу ефективно вирішувати питання, що виникатимуть в організації діяльності цієї сфери [43, с. 284].

Розроблення державної політики розвитку індустрії масових заходів передбачає кілька етапів. Насамперед, успішне формування державної політики розвитку індустрії масових заходів потребує оцінювання передумов розвитку індустрії масових заходів у країні, результатом чого стане виявлення

спроможності країни формувати регіональний івентивний турпродукт із позиції забезпеченості країни туристичним потенціалом для певного виду івенту, а також – у визначенні можливості країни організувати й проводити заходи індустрії масових заходів місцевого (локального), регіонального, національного чи міжнародного значення залежно від рівня розвитку туристичної інфраструктури в країні.

Другий етап формування державної політики індустрії масових заходів передбачає проведення факторного аналізу та оцінювання фактичного рівня розвитку такого виду туризму в країні, що дасть змогу виявити резерви, сильні та слабкі позиції його розвитку, відповідно на реалізації і подоланні яких варто зосередити увагу під час розроблення відповідної політики. Ігнорування такого підходу може призвести до відриву державної політики розвитку індустрії масових заходів від соціально-економічних процесів у країні і, як наслідок, до зниження рівнів розвитку індустрії масових заходів в країні та ефективності такої політики загалом.

На третьому етапі формування державної політики розвитку індустрії масових заходів відбувається узагальнення висновків щодо рівня, сильних і слабких позицій, можливостей і загроз розвитку індустрії масових заходів у країні, а також виявлення резервів нарощення розвитку індустрії масових заходів у країні на основі отриманих результатів оцінювання. На основі визначення резервів, можливостей і загроз забезпечення розвитку індустрії масових заходів, притаманних конкретній країні, відбувається узгодження реальної ситуації із пріоритетними напрямками та цілями державної політики розвитку індустрії масових заходів й заходами та інструментами щодо їх досягнення.

На четвертому етапі формування державної політики розвитку індустрії масових заходів необхідно визначити її мету, що має відповідати вимогам досяжності, об'єктивності, чіткості, конкретності та реальності. Основну мету державної політики розвитку індустрії масових заходів доцільно розглядати як забезпечення синергічного впливу масових заходів на соціально-економічний

розвиток країни та підвищення інвестиційної привабливості території шляхом промоції країни. Промоцію країни, національний брендинг при цьому визначимо як поширення інформації про країну, її історичні, етнічні, соціальні, економічні та екологічні особливості розвитку з метою залучення туристичних та інвестиційних потоків.

На п'ятому етапі формування державної політики розвитку індустрії масових заходів постає необхідність обґрунтування найбільш оптимальних напрямів такої політики на основі аналізу стратегічних альтернатив. Обґрунтування вибору напрямів державної політики розвитку індустрії масових заходів із наявних альтернатив є одним з найбільш важливих і складних завдань планування перспективного функціонування країни та розвитку індустрії масових заходів, результатом якого є вибір найбільш оптимального варіанта досягнення визначених цілей розвитку з усіх можливих. Визначення альтернатив полягає у виявленні реальних можливостей з наявних, які є найбільш прийнятними в конкретній ситуації. Обґрунтований вибір напрямів передбачає врахування результатів оцінювання об'єкта дослідження та інших попередніх етапів формування політики.

Шостим етапом формування державної політики розвитку індустрії масових заходів є обґрунтування конкретного її типу для певного країни з урахуванням інформації, отриманої на всіх попередніх етапах. На сьомому етапі відбувається реалізація державної політики розвитку індустрії масових заходів, яка супроводжується постійним контролем за дотриманням намічених заходів.

Сам процес реалізації такої політики постійно потребує її забезпечення та оцінювання, що є наступним, дев'ятим, етапом. На основі результатів сьомого етапу можна стверджувати про ефективність державної політики розвитку індустрії масових заходів та синергетичний вплив івентивної туристичної діяльності на соціально-економічний розвиток країни або ж про її неефективність, що зумовлює необхідність перегляду та коригування такої політики та вимагає повернутись до першого етапу її формування.

Механізми впливу економічного потенціалу, нагромадженого під час підготовки масових заходів (культурних, спортивних), на конкурентоспроможність країни можна умовно поділити на три групи: використання туристичного потенціалу (готельної мережі, центрів туристичної інформації тощо); використання потенціалу спеціалізованих об'єктів (стадіонів, виставкових і концертних залів тощо); використання об'єктів дорожньо-транспортної інфраструктури (аеропортів, залізничних вокзалів, залізничного сполучення, автодоріг) (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Механізми впливу економічного потенціалу, нагромадженого під час підготовки масових заходів, на конкурентоспроможність країни
Джерело: сформовано автором на основі [43, с. 285]

Для більшого впровадження фестивальної справи в життя українського народу необхідно провести цілу низку змін та нововведень. Автор, в свою чергу, пропонує деякі з них:

1. Необхідним вважається існування певного органу влади, який би складав безпосередні плани на проведення фестивалів, вів статистичні підрахунки щодо проведення того чи іншого фестивалю, надавав мотивуючі програми для організаторів фестивалів та проводив би контроль за проведенням фестивалів. Цей орган можна створити на основі вже діючого міністерства, що займається питаннями туризму загалом, однак, необхідно виділити окремий підрозділ, що займався б саме фестивальною справою. Таким чином, в країні буде вестись

статистичний підрахунок проведених фестивалів, кількість учасників, об'єми витрат та прибутку.

2. Ввести обов'язковим реєстр кожного фестивалю у вищезгаданому органі влади з детальним описом заходу.

3. Створення спеціалізованого сайту з докладним описом кожного фестивалю: його жанр, час та місце проведення, кількість днів проведення, умови участі в фестивалі. Після проведення кожного фестивалю, на сайті повинна відображатися публікація статистичних даних відповідно до певного фестивалю. Сайт повинен бути як мінімум на трьох мовах: українською, російською та англійською.

4. Також, не менш важливими були б і друковані публікації, які виходили хоча б раз в рік, з докладним описом всіх фестивалів, що будуть проводитись на території України.

5. Створення нових фестивалів, заохочення організаторів зі сторони влади, надання мотиваційних програм, пошуки інвесторів та меценатів.

6. Приваблення вітчизняних та іноземних відвідувачів та учасників.

7. Вивчення та втілення іноземного досвіду щодо створення та успішного функціонування фестивалів в нашій країні.

8. Цілеспрямована активна рекламна політика у пропагуванні фестивальної діяльності, у тому числі через веб-сайти та туристичні журнали, дає можливість потенційним інвесторам дізнатися, що не лише фестивалі, але й туристичний сектор [75, с. 245].

Таким чином, слід зазначити, що нам є чого прагнути у розвитку фестивальної діяльності в Україні. Але, якщо зазначені пропозиції якнайшвидше втілити у життя, то, на нашу думку, темпи розвитку фестивальної справи значно прискоряться, кількість відвідувачів зросте і Україна отримає міжнародне звання – країни, яка має всі наміри увійти у перелік країн з найбільшою кількістю фестивалів та відвідувачів цих заходів.

Можемо підвести підсумок, що для успішного проведення міжнародних масових заходів треба покращити процес їх організації. Удосконалення

організації міжнародних спортивних масових заходів в Україні має відбуватися за такими напрямками: розбудова і управління спортивними об'єктами, зокрема стадіонами; вдосконалення транспортної системи; покращення готельного і ресторанного господарств; проведення тендеру на будівництво необхідних об'єктів; створення державної системи залучення і управління інвестиціями; коректний розподіл фінансування для уникнення соціально-економічного дисбалансу між регіонами країни; організація супутніх пізнавальних заходів; використання наявних туристичних ресурсів для створення розвиненої індустрії туризму; здійснення державної туристичної політики; впровадження он-лайн бронювання квитків, готельних номерів; посилення міжнародної співпраці України у сфері проведення міжнародних спортивних масових заходів; організація відповідної системи волонтерства [43, с. 288].

Ефективна державна політика розвитку індустрії масових заходів стимулюватиме додатковий попит на товари і послуги, зумовить розвиток й інших видів економічної діяльності та принесе користь всім економічним агентам, зокрема: організатори, туристичні агентства та туроператори регіону отримують прибутки, стабільність функціонування, довготривалі відносини з іншими суб'єктами господарювання; працівники туристичних агентств та туроператорів регіону забезпечать платоспроможний попит; населення регіону отримують робочі місця та заробіток у різних видах економічної діяльності, пов'язаної із обслуговуванням та задоволенням потреб туристів; підприємства готельного і ресторанного господарства, заклади відпочинку і дозвілля, транспорт і зв'язок як елементи туристичної інфраструктури отримують прибутки; споживачі (туристи) здобудуть бажаний подієвий туристичний продукт відповідно до їхніх потреб.

ВИСНОВКИ

В результаті проведених досліджень сутності фестивального туризму є підстави вважати фестивальний туризм окремим видом, що підтверджує виокремлення його специфічних ознак та аналіз місця фестивального туризму у структурі рекреаційно-туристської діяльності. Спроба типізації та класифікації фестивального туризму дає можливість перспективних досліджень у цій галузі.

До основних законодавчих актів відносяться: Конституція України, Цивільний і Господарський кодекси, Закон України «Про внесення змін до закону України «Про туризм».

Підсумовуючи все вищесказане, можна сказати, що серед основних видів туризму значної популярності набуває фестивальний туризм. Це підтверджує наявність його специфічних ознак у різноманітних класифікаціях, видах та формах вираження: подієвий, гастрономічний, танцювальний, етнографічний, музичний та інші. Як специфічний вид туризму фестивальний дозволяє розширити кругозір, забезпечує знайомство з місцевими народними традиціями, культурним та мистецьким надбанням, етнокультурною спадщиною, активно відпочивати, знайомитися з новими людьми, розважатися та культурно розвиватися враховуючи традиційні та сучасні тенденції.

Вивчення зарубіжного досвіду розвитку фестивального туризму дозволяє зробити висновок про те, що сьогодні у світі зростає інтерес до фестивальних турів, поєднує у собі відвідування фестивалю та екскурсійні програми з оглядом визначних пам'яток, а також комбінування відвідув.

Також встановлено, що використання європейського досвіду в умовах української дійсності можливо лише частково, адже існує безліч проблем, пов'язаних з суто українською дійсністю – економічною, політичною ситуацією. Одна з таких проблем – недостатня увага державних органів до фестивального руху (як і до культурного життя в цілому).

Виявлено, що виникнення фестивалів та ярмарок своїм корінням сягає глибокої давнини – часів Древньої Греції та римської Імперії. Історичні витоки

сучасних фестивалів простежуються від самого зародження людської культури, у ритуальних та обрядових діях, святкових релігійних церемоніях, містеріях, карнавалах. Активізація фестивального руху в Україні почалася приблизно із здобуттям незалежності.

В результаті визначення місця фестивального туризму у масових видах туризму України виявлено, що на даний момент фестивальний туризм є найперспективнішим видом туризму на міжнародному рівні, який динамічно розвивається та сприяє залученню споживачів туристичних послуг незалежно від сезону. На жаль, фестивальному туризму в Україні не приділяється належна увага, і країна не використовує всі потенціальні ресурси для економічного розвитку пріоритетних районів. Усі заходи позиціонуються лише як культурна, спортивна чи розважальна подія та не асоціюються з підґрунтям для подієвого туризму. Дослідження подієвого туризму все ще знаходиться на ранній стадії розвитку та потребує більш детального вивчення проблем і сприяння підвищенню мотивації споживачів.

На даний момент фестивальний туризм є найперспективнішим видом туризму на міжнародному рівні, який динамічно розвивається та сприяє залученню споживачів туристичних послуг незалежно від сезону. З кожним роком проводиться все більше і більше фестивалів різноманітних напрямків, і відвідувачів також більшає. Тому, фестивальний туризм є перспективним напрямком розвитку туристичної галузі нашої країни і будемо сподіватись він займе чільне місце серед видів рекреації.

Дослідження проводились на базі туристичного агентства «TUI», яке створене з метою організації та надання громадянам та юридичним особам комплексних туристично-екскурсійних послуг, формування нових економічних основ туризму як високорентабельної галузевої економіки та важливого засобу культурного розвитку Вінниччини, залучення сучасних технологій для удосконалення і розвитку матеріальної бази туризму – підвищення ефективності туристичних послуг та спрямування своєї діяльності на задоволення потреб і інтересів споживачів.

Оцінюючи сучасну тенденцію зростання числа іноземних рекреантів, які щороку відвідують Україну, стає зрозумілим необхідність розвитку туристичної галузі й, зокрема, її інфраструктури. Тому вдосконалення будь-якої зі складових індустрії дасть позитивний ефект на кількість відвідувачів. А, зважаючи на динамічне зростання частки фестивального туризму в структурі індустрії міжнародного туризму, розвиток саме цього напрямку необхідно вносити до першочергових завдань загальнодержавного плану розвитку галузі.

Для координації подієвого руху та узагальнення інформації щодо нових заходів в країні необхідно створити туристично-інформаційні центри. Основною функцією туристично-інформаційних центрів повино бути формування іміджу регіону та збільшення кількості туристів, що його відвідують.

Фестивальна діяльність є одним зі способів отримання країною прибутку від приїжджих іноземних туристів, та способом створення свого індивідуального іміджу на міжнародному просторі. Однак, на сучасному етапі Україна зіткнулася з низкою проблем: це проблеми нестійкого політичного середовища, проблеми інфраструктури, проблеми економічної нестабільності, слабке фінансування фестивальної діяльності та туризму загалом – все це загальмовує вихід України на міжнародний рівень. Для покращення стану України на міжнародному ринку туризму, а особливо фестивальної діяльності, необхідно якнайшвидше усунути перераховані проблеми, або ж хоча б почати зміни в цьому напрямку.

В роботі зазначено, що фестивальному туризму є чого прагнути у своєму розвитку. Але, якщо зазначені пропозиції якнайшвидше втілити у життя, то, на нашу думку, темпи розвитку фестивальної справи значно прискоряться, кількість відвідувачів зросте і Україна отримає міжнародне звання – країни, яка має всі наміри увійти у перелік країн з найбільшою кількістю фестивалів та відвідувачів цих заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабкіна К. Свято, котре все ще може відбутися – український фестивальний рух. URL: <http://ua.kulturaenter.pl>
2. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України: навчальний посібник. К.: Альтерпрес, 2010. 404 с.
3. Бейдик О.О., Гончарук А.О. Розвиток культурно-розважального туризму в Україні (на прикладі фестивального туризму). 2010. Вип. 8. С. 45-49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2010_8_12
4. Білоцерківська Т.М. Значення народних звичаїв та традицій для розвитку фестивального туризму в Україні. *Сфера розваг – важлива складова у підвищенні ефективності туристичного бізнесу*. Донецьк. 2006. С. 224-228.
5. Бондаренко М.П. Туристичний сектор економіки України: реалії та перспективи. *Економіка і прогнозування*. 2011. №1. С. 104 – 119.
6. Булієнко О. Подієвий туризм як компонент розвитку креативних територій. *Географія та туризм*. 2012. Вип. 20. С. 174-184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2012_20_27.
7. Бурачек І.В. Теоретичні аспекти та розвиток івентивного туризму в Україні. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/191-1.pdf>
8. В Україні щороку проходить понад 100 гастрономічних свят та фестивалів. URL: <http://ukrainka.org.ua/node/3049>
9. Величко В.В. Дослідження факторів розвитку туристської індустрії України. URL: <http://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/viewFile/392/390>
10. Виткалов С.В. Фестивальний рух як культурний феномен сучасності: аналіз регіонального вектора. *Культура України*. 2016. №52. С. 182-190.
11. Власенко О.Б. Івентивний туризм: теоретичні засади та перспективи розвитку. URL: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/%D0%97>

12. Воронина А.Б. Фестивальний туризм, як значима складова подійного туризму. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского*. Том 24 (63). 2011. №1. С.161-172.
13. Вороніна Г.Б. Фестивальний туризм як новий напрям світового туризму. *Географія та туризм*. 2010. Вип. 10. С. 31-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2010_10_7.
14. Гандзюк В. Фестивальний рух у мас-медіа на тлі розвитку культури української держави. URL: <http://dspace.vspu.net/bitstream.pdf>
15. Габчак Н. Сучасний стан фестивального туризму Закарпаття. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/8523/18F.doc>
16. Головня О.М., Ставська Ю.В. Міжнародний туризм: навч. посіб. Вінниця: ВНАУ, Друк, 2020. 316 с.
17. Головня О.М. Перспективи сфери туризму як фактора соціально-економічного зростання Вінницької області. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 10. С. 69-78.
18. Головня О.М. Сучасні детермінанти системних соціально-економічних трансформацій готельного бізнесу. *Бізнес-інформ*. 2019. № 5. С. 111-116.
19. Головня О.М. Тенденції розвитку готельно-ресторанного господарства в умовах формування соціально орієнтованої національної економіки. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 1. С. 48-57.
20. Головня О.М. Туристично-рекреаційна сфера Вінницької області як передумова формування соціально орієнтованої економіки. *Економіка, фінанси, право*. 2017. № 7. С. 41-43.
21. Грабовенська С.Ф. Сучасний стан і тенденції розвитку туристичної сфери в Україні. URL: <http://www.newbiznet.com.ua/index.php/ru/articles/80-market/335-2013-07-31-07-08-09>
22. Грицьку-Андрієш Ю. П., Бучко Ж.І. Фестивальний туризм в системі рекреаційно-туристської діяльності. *Науковий вісник Чернівецького*

- університету*. 2010. Вип. 519-520. С. 56-60. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/grycku.htm.
23. Гуркова О. Іван Карабиць – фундатор Міжнародного музичного фестивалю «Київ Музик Фесту». *Українське музикознавство*. К., 2011. Вип. 37. С. 432-436.
24. Давидовський К. Фестиваль мистецтв «Шевченківський березень» у культурно-мистецькому середовищі Києва (1994-2010). *Музичне мистецтво і культура*. Одеса. 2011. Вип. 13. URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/MMiK/2011_13
25. Демчук О. Фестивальний рух у країнах Європи: практика, досвід, перспективи. URL: <http://otrokiv.org/festival/archive/otrokiv-2008/item/35-festivalnij-ruh>
26. Джаман М.О., Гусаковська Т.О., Джаман М.А., Гусаковская Т.А. Розвиток ринку туристичних послуг в Україні. URL: <http://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/viewFile/392/390>
27. Доан П.В. Світові перспективи фестивального туризму України. *Географія та туризм*. 2010. Вип. 3. С. 31-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2010_3_8
28. Дутчак О.І. Фестивальний туризм: до проблеми формування терміну. URL: <http://libs.mfknu.kim.mk.ua/jspui/bitstream/123456789/252/1/%D0-%94%D1%83%D1%82%D1%87%D0%B0%D0%BA-178-180.pdf>
29. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу. К.: Центр учбової літератури, 2007. 224 с.
30. Звенигородський В.В. Туристський потенціал України у розвитку міжнародного туризму. URL // http://tourlib.net/statti_ukr/tyschenko.htm
31. Зінченко О. А. Стан та перспективи розвитку спортивного туризму в Україні. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 4(1). С. 49-53. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN-/evzdia_2016_4\(1\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN-/evzdia_2016_4(1)_12)
32. Зубенко Д.В. Розвиток фестивального руху в сучасній Україні. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Політологія. Соціологія. Право. 2011. № 4(12). С. 110-114.

33. Кіш Г.В. Розвиток фестивального туризму як складової геотуризму (на прикладі Закарпатської області). URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3373/1A3.pdf>
34. Кляп М.П., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму: навч. посіб. К.: Знання, 2011. 334 с.
35. Корнілова Н.В. Подієвий туризм в Україні. *Географія та туризм*. 2012. Вип. 22. С. 112-119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2012_22_18
36. Кузик С.П. Географія туризму: навчальний посібник. К.: Знання, 2011. 456 с.
37. Лапчук О.О. Фестиваль як засіб туристичної привабливості міста. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14912197857346.pdf>
38. Литовка О. Українські фестивалі: крок у Європу чи свідчення власного примітивізму? *Всеукраїнський культурологічний тижневик «Слово просвіти»* 2018. URL: <http://slovoprosvity.org/2011/06/03/>
39. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг. К.: Альтерпрес, 2006. 436 с.
40. Маховка В.М., Герасименко К.О., Титенко Д.В. Розвиток фестивального туризму як різновиду спеціалізованого туризму. URL: <http://77.121.11.9/bitstream/PoltNTU/1020/1B8.pdf>
41. Медвідь Л. Фестивальний туризм Закарпаття: сучасний стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2013. №614. С. 86-89.
42. Мельниченко О. А., Шведун В. О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Харків. 2017. 153 с.
43. Милян Р.Ю. Стратегічні пріоритети розвитку індустрії масових заходів в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. №25.3. С. 282-289.
44. Молодецький А., Пташнік А. Значення фестивального туризму у розвитку міст та регіонів. *Історія української географії*. 2012. Випуск 26. С. 113-118.
45. Новицька Д., Войтенко Д., Пирч Ю. 30 українських фестивалів, про які не знає 98% українців. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/novyska.htm
46. Новікова Л. Кінофестиваль «Молодість» як віддзеркалення генези

національного кіно простору України. *Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно, телебачення і м. І. Карпенка-Карого*. К., 2011. Вип. 9. С. 121-132.

47. Олійник В.В., Шикіна О.В. Сучасний стан та перспективи розвитку подієвого туризму на території України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. №14. С. 487-490.
48. Онацький М.Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку фестивального туризму у місті Харкові. *Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2016. №5. С. 145-150. URL: / http://tourlib.net/statti_ukr/petranivsky4.htm
49. Палюх В.А. Система управління інноваційним розвитком туристичних підприємств. *Управління, адміністрування та право: проблеми, тенденції, досягнення*. Внниця. 2021. №1. С. 241-246.
50. Пискач А.А. Фестивальний рух у культурному житті України кінця ХХ – початку ХХІ ст.: нефольклорні тенденції. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Рівне, 2011. Вип. 17. 220 с.
51. Познякова О. Подієвий туристський потенціал України як напрям розвитку залізничного туризму. *Збірник наукових праць ДЕТУТ*. 2012. №21-22, Ч. 1. С. 290-294.
52. Положення про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів від 18 грудня 1998 р. №2025. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2025-98-%D0%BF>
53. Про культуру: закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>
54. Про туризм: закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
55. Проскуріна М.О. Культурологічні та економічні аспекти фестивального руху Угорщини та України. *Science and Education a New Dimension. Economics*. 2015. №1(72). С. 41-43.
56. Рожнова В., Терес Н. Проблеми та перспективи розвитку етнотуризму:

- зарубіжний та український досвід. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/22035/1/51-102-104.pdf>
57. Рось З., Терес Н. Діяльність міжнародних джазових фестивалів як показник основних тенденцій розвитку джазового фестивального руху в Україні в період 1990–2012 рр. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nikp_2013_22-23_65.pdf.
58. Самошина А. Фестивальний рух: куди прямуємо? *День*. 2010. 9 лип. URL: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/media/festivalniy-ruh-kudi-pryamuiemo>
59. Сегін Б. Фестивально-видовищні традиції Запорозької Січі. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/40592/46-Segin.pdf?sequence=1>
60. Сергієнко О. До питання історичних передумов становлення конкурсно-фестивального руху виконавців на народних інструментах в Україні. URL: http://youngestscientists.bl.ee/AQGS/2012_3/Art/131-141.pdf
61. Скочиляс С. Розвиток фестивального туризму в середньовічних замках та фортецях України. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/22035/1/51-102-104.pdf>
62. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу: навчальний посібник. Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин: [б. и.], 2010. 336 с.
63. Событийный туризм в Украине: спортивные соревнования, ярмарки, выставки, концерты, карнавалы. Сторінка «Путешествия по Украине» сайту Українського туристичного порталу «Укртуризм». URL: http://www.ukrtourism.com/travel_in_ua/1-9-2008_12-48_52_1.html.
64. Соціокультурні виміри міжнародного фестивального руху. URL: <http://www.bo0k.net/index.php?p=chapter&bid=4019&chapter=1>
65. Сахно А.А., Салькова І.Ю., Слободянюк А.О. Особливості оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємств. *Регіональна бізнес- економіка та управління*. 2018 (1). 77-87.

66. Ставська Ю.В. Розвиток туризму в Україні в умовах впливу факторів світового ринку. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. Випуск 2`2017 (18). С. 42- 50.
67. Ставська Ю.В. Розвиток туризму в Україні в умовах впливу факторів світового ринку. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. Вип. 2 (18). С. 42- 50.
68. Ставська Ю.В. Напрями інноваційного розвитку туризму в Україні. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. Вип. 2' (42). С. 83-95.
69. Стецько Н. Концептуальні засади розвитку етнофестивального туризму в Україні. *Рекреаційна географія і туризм Наукові записки*. 2016. №2. С. 138-146.
70. Сучасні тенденції розвитку та вдосконалення туристської діяльності в Україні в контексті концептуальних положень Глобального етичного кодексу туризму. Матеріали XII аспірантських читань. К.: Вид-во «КУТЕП», 2013. 310 с.
71. Кілінська К., Руденко В., Аніпко Н. Теоретичні та прикладні аспекти рекреаційного природокористування в Україні: монографія. Чернівці. 2010. 250 с.
72. Табенська О.І. Розвиток сфери туризму у Німеччині. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 2. С. 28-32.
73. Табенська О.І. Особливості діяльності інтегрованих структур у галузі туризму. *Бізнес-навігатор*. 2021. Вип. 1 (62). С. 96-101.
74. Табенська О.І. Особливості розвитку сільського зеленого туризму на URL: Вінниччині. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск №23. <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/28530.pdf>
75. Тимченко О. А. Перспективи розвитку фестивальної справи в Україні. Туристичний бізнес: світові тенденції та національні пріоритети. Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції 9 листопада 2012 року. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 265 с. С. 244-246.

76. Тищенко П.В. Теоретичні аспекти та розвиток подієвого туризму регіону. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. №33. С. 124-128.
77. Ткаченко Т.І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія. К.: КНТЕУ, 2009. 463 с.
78. ТОП-10 тематичних фестивалів України. URL: <https://global-ukraine.com/2016/06/top-10-tematychnyh-festyvaliv-ukrayiny/>
79. Топорницька М. Місце фестивального туризму у класифікаційній схемі масових видів туризму. *Вісник Львівського університету*. 2012. №29. С. 246-253.
80. Топорницька М. Суспільно-географічні перспективи розвитку та урізноманітнення системи фестивального туризму у Карпатському регіоні. *Вісник львівського університету*. 2013. №43. Ч. 1. с. 281–287.
81. Устименко Л. М., Афанасьєв Ю. Л. Історія туризму: навчальний посібник.. К.: Альтерпрес, 2008. 354 с.
82. Подієвий туризм як історико-культурне явище. *Культура і сучасність*. 2013. № 1. С. 88-92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kis_2013_1_17
83. Ущапівська О.М. Музичні фестивалі і конкурси як важлива складова культурно-мистецького життя донецького краю. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. №2. К., 2010. С. 41-42.
84. Фабрика-Процька О. Збереження національних традицій на міжнародних фестивалях «Лемківська ватра». *Вісн. Прикарпатського ун-ту*. Івано-Франківськ, 2009-2010. Вип. 17-18. С. 40-46.
85. Чирков О. Українознавчий погляд на Міжнародний фестиваль етнічної музики та лендарту «Шешори». *Українознавство*. 2005. Ч. 3. С. 202-207.
86. Чорненька Н.В. Подієвий туризм як складова освоєння етнокультурного простору. URL: http://collectedpapers.com.ua/wp-content/uploads/2013/12/519_520_039_Chornenka.pdf
87. Чубей І.Ю. Фестивальний туризм та його місце в сфері туризму України (проблеми та перспективи в руслі ідей глобального етичного кодексу туризму). Сучасні тенденції розвитку та вдосконалення туристської

- діяльності в Україні в контексті концептуальних положень Глобального етичного кодексу туризму. Матеріали XII аспірантських читань. К.: Вид-во «КУТЕП», 2013. 310 с. С. 307-310.
88. Швед М.Б. Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики. Л.: Сполом, 2010. 440 с.
89. Шпеник Т.К. Ярмарки та фестивалі як засіб популяризації туристичної діяльності (на матеріалах Закарпатської області). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/2/14.pdf>
90. Яроменко О.В., Романів О. Я., Микулін М. М. Регіон як інвентивна туристична дестинація. URL: <https://www.kegtshu.in.ua/images/komferen/zbirn2016/Yaromenko.pdf>
91. Ivashchenko A., Dovzhenko K. Specifics of the development of the tourist market in the crisis. *Sciences of Europe*. Praha, Czech Republic. 2020. Vol. 3, № 59. P. 11-15.
92. Oliver Bennett Monique de Greeve and Chrystel Cancel (2007) Standardisation and Quality Labels for EU Tourist Services. URL: <http://www.triict.eu/opportunities/tourism/standardization-and-quality-labels-for-eu-tourist-services/standardisationand-quality-labels-for-eu-tourist-services.pdf>.
93. Kirieieva E., Pryshliak N., Shamanska O., Salkova I., Kucher A. Strategic Priorities and Financial Support of Ukrainian Agricultural Sector Development. *International Journal of Ecological Economics & Statistics*. 2019. Volume: 40, Issue No.2.
94. Sakhno A., Salkova I., Broyaka A., Priamukhina N., A Methodological Analysis for the Impact Assessment of the Digitalisation of Economy on Agricultural Growth. *International Journal of Advanced Science and Technology*, v. 29, n. 8s, p. 242 - 249, 18 Apr. 2020.
95. Salkova, I. Y., Polishchuk, N. V., Broyaka, A. A., & Kucher, A. V. (2020). Cost effectiveness and attracting investments in crop sector. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 1(32), 176-186.

96. Stavska Yuliya. The features of festival tourism as a component of event tourism. *The scientific heritage. Budapest, Hungary*. 2021. № 66. P 23-32
97. <http://festyvali.org.ua/about/kalendar/> – Сайт на підтримку фестивального руху в Україні
98. <http://gogolfest.org/ukr> – Офіційний сайт фестивалю «Гогольфест»
99. <http://visitkyiv.com.ua/> – сайт Київ туристичний
100. <http://www.gorstat.kiev.ua> – сайт Головного управління статистики у м. Києві
101. <http://www.krainamriy.com> – Офіційний сайт фестивалю «Країна мрій»
102. <http://www.molodist.com/> – Офіційний сайт фестивалю «Молодість»
103. <http://www.tkfest.com> – Офіційний сайт фестивалю «Трипільське коло»
104. <https://moemisto.ua/vn/festival-operafest-tulchin-55044.html> – Офіційний сайт фестивалю «OPERAFEST TULCHYN »
105. <http://aigu.org.ua> – сайт Асоціації індустрії туризму в Україні, що містить інформацію про розвиток туристичних кластерів, прибутковість індустрії гостинності, розвиток туристичних міст, програми розвитку туризму в регіонах та інше.

ДОДАТКИ

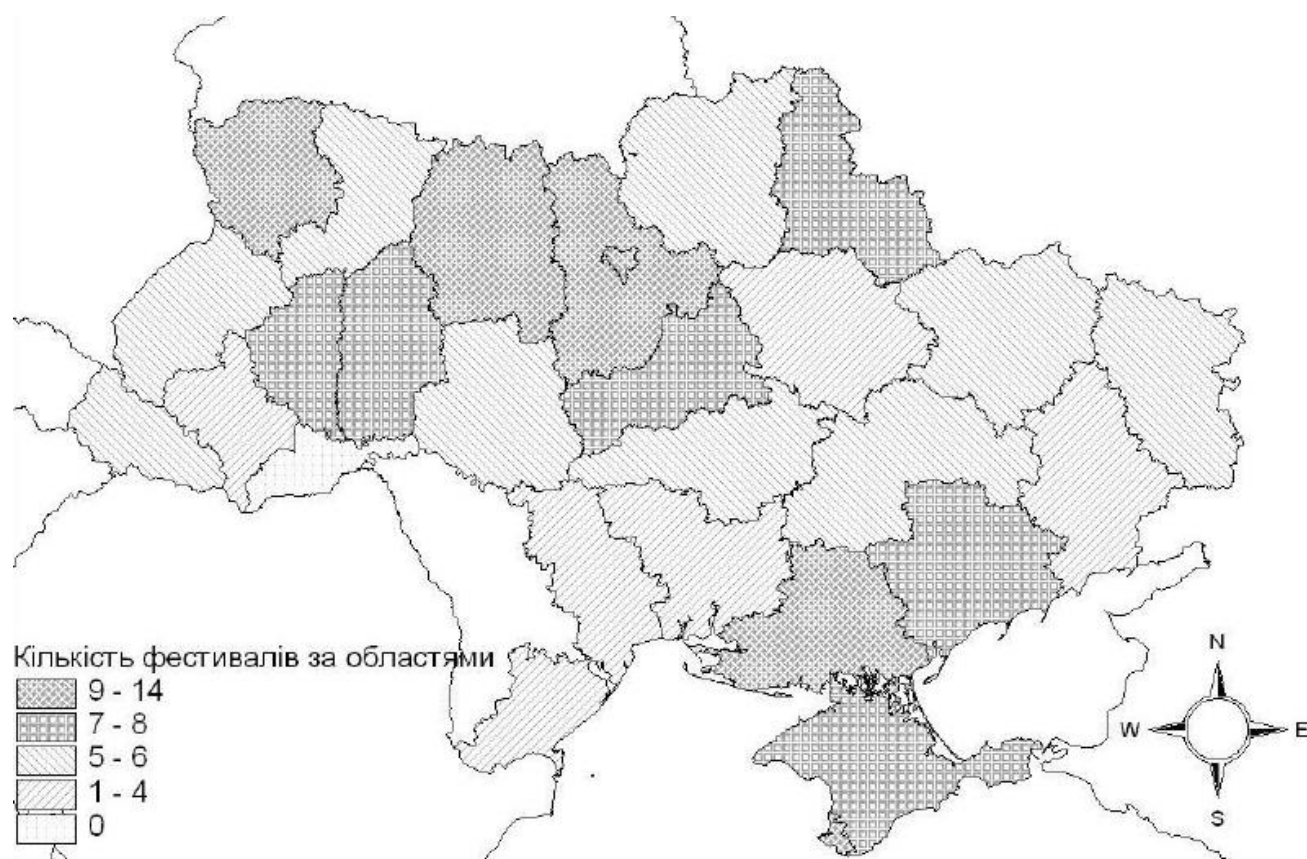

Рис. А.1. Кількість щорічних фестивалів за областями України

Рис. 2. Місця проведення регулярних міжнародних фестивалів в Україні

Фестивалі України за категоріями

Музика

Назва	Опис	Місце проведення	Роки (дати)
<u>Atlas Weekend</u>	великий музичний фестиваль	<u>Київ</u>	з 2015
<u>ART JAZZ</u>	міжнародний джазовий фестиваль	<u>Рівне, Луцьк</u>	серпень з 2007
<u>Be Free</u> (Будь вільним)	фестиваль білоруської музики	різні міста	2007-2009
<u>Black Sea Metal Festival</u>	фестиваль важкого металу	<u>Чорноморськ</u>	від 2014
<u>Carpathian Alliance Metal Festival</u>	блек/фолк/паган-метал фестиваль	<u>Славське</u> <u>Львівська область</u> на вершині однієї з гір у <u>Карпатах</u>	
<u>Folk Pagan Fest</u>	фестиваль важкої музики (паган-метал, блек-метал, фолк-метал)	<u>Київ</u>	2008, 2010
<u>Тріумф-Fest</u> ^[1]	Всеукраїнський фестиваль-конкурс інструментального, вокального, хореографічного, театрального мистецтв та театрів мод.	Різні міста	з 2013
<u>Fort.Missia</u>	літературно-музичний фестиваль	<u>Поповичі</u> <u>Львівська область</u>	з 2009
<u>Global East Festival</u>	фестиваль важкої музики	<u>Київ</u>	з 2009
<u>Jazz Koktebel</u>	фестиваль джазової музики	<u>Коктебель</u> <u>АР Крим</u>	з 2003
<u>Joker Fest</u>	фестиваль електронної музики	<u>Шацьк</u> <u>Волинська область</u> на березі озера <u>Світязь</u>	з 2015
<u>Respublica</u>	фестиваль музики та стрит-арту	<u>Кам'янець</u> <u>Хмельницька область</u>	з 2011
<u>Stare Misto</u>	фестиваль рок-музики	<u>Львів</u>	з 2007
<u>Terroraiser Metal Fest</u>	фестиваль важкої музики	<u>Вінниця</u>	з 1994
<u>The Best City.UA</u>	фестиваль рок музики	<u>парк відпочинку Новоселиця</u> <u>Дніпропетровська область</u>	з 2012
<u>Vorskla-Rock'n'Ball</u>	фестиваль рок-музики та футболу	с. <u>Соснівка</u> <u>Полтавська область</u>	з 2011
<u>Woodstock Україна</u>	фестиваль української музики	с. <u>Свірж</u> <u>Львівська область</u>	з 2013
<u>Альтернатива</u> ^[2]	фестиваль незалежної музики	<u>Львів</u>	1994-1996
<u>Арт-Поле</u>	музично-мистецький фестиваль	різні міста	з 2009
<u>Байда</u>	фестиваль-конкурс козацької	<u>Тернопіль</u> та інші міста	з 2001

	пісні	області	
<u>Бандерштат</u>	фестиваль патріотичної музики	різні міста <u>Волинська область</u>	з 2007, навесні
<u>Березів Бандер Фест</u>	Патріотичний етно-рок фестиваль	<u>Вижній Березів</u> <u>Івано-Франківська область</u>	з 2015
<u>Великдень у Космачі</u>	фольклорно-музичний фестиваль	<u>Космач</u> <u>Івано-Франківська область</u>	з 2007
<u>Гаряча кров</u>	рок-фестиваль аматорських гуртів	<u>Бобровиця</u> <u>Чернігівська область</u>	2012
<u>Гогольfest</u>	музично-театральний фестиваль	<u>Київ</u>	з 2007
<u>Голосієве-88</u>	джазовий фестиваль	<u>Київ</u>	з 1988- початок 1990-х
<u>Два дні й дві ночі нової музики</u>	фестиваль експериментальної музики	<u>Одеса</u>	з 1995
<u>День Незалежності з Махном</u>	літературно-музичний фестиваль	<u>Гуляйполе</u> <u>Запорізька область</u>	2006- 2009
<u>Доля</u>	міжнародний пісенний фестиваль	<u>Чернівці</u>	з 1989
<u>Західфест</u>	великий міжнародний музичний фестиваль	різні міста <u>Львівська область</u>	з 2009
<u>Зірковий Час</u> ^[3]	фестиваль-конкурс мистецтв в жанрах: вокал, хореографія, театральне мистецтв	<u>Полтава</u>	з 2013
<u>Імпреза по-самчиківськи</u>	музично-літературне свято	<u>Палацово-парковий ансамбль «Самчики», с. Самчики, Хмельницька область</u>	з 2014
<u>Каштани Києва</u>	конкурс молодих виконавців	<u>Київ</u>	з 2011
<u>Київ Музик Фест</u>	фестиваль академічної музики	<u>Київ</u>	з 1990
<u>Коловорот</u>	фестиваль важкої музики націоналістичного та язичницького напрямку (<u>НСБМ/паган-метал</u>)	<u>Харків</u>	з 1998 по 2010, 2017
<u>Контрасти</u>	фестиваль академічної музики	<u>Львів</u>	з 1995
<u>Країна Мрій</u>	фестиваль етнічної музики.	<u>Київ</u>	з 2004
<u>Крок у майбутнє</u>	міжнародний рок-фестиваль	<u>Херсон</u>	з 2007
<u>Львівська Забава</u>	фестиваль української музики	<u>Львів</u>	з 2013
<u>Мазепа-Фест</u>	фестиваль етно-рокової музики	<u>Полтава</u>	з 2003
<u>Майстер-Джем Фест</u>	міжнародний фестиваль-конкурс джазової імпровізаційної майстерності	<u>Одеса</u>	
<u>Млиноманія</u>	фольк-рок фестиваль	<u>Печера</u> <u>Вінницька область</u>	з 2007
<u>Молода Галичина</u> ^[4]	фестиваль-конкурс молодих виконавців	<u>Новояворівськ</u> <u>Львівська область</u>	<u>7—12</u> <u>липня</u>
<u>Музична Трибуна Київської Молоді</u>	фестиваль академічної музики	<u>Київ</u>	

<u>Музичні імпрези України</u>	фестиваль академічної музики	<u>Черкаси</u>	з <u>2016</u>
<u>Осіньне рандеву</u>	всеукраїнський фестиваль сучасного романсу	<u>Миргород</u> <u>Полтавська область</u>	
<u>Перлини Сезону</u>	фестиваль-конкурс молодих виконавців	<u>Запоріжжя</u>	
<u>Південь</u>	фестиваль рідної музики	<u>Одеса</u>	з 2015
<u>Підкамінь</u>	фестиваль сучасної етномузики	<u>Підкамінь</u> <u>Львівська область</u>	з 2007
<u>Пікейні жилети</u>	міжнародний фестиваль рок-музики	<u>Одеса</u>	з 1991
<u>Пісенний спас</u>	Міжнародний молодіжний фестиваль мистецтв	<u>Житомир</u>	з 2015
<u>Потяг до Яремче</u>	музичний фестиваль із літературною та мистецькою частинами. Напередодні власне фестивалю в Яремчому, частина музичної програми відбувається в потязі Івано-Франківськ – Рахів (під назвою «Карпатський ПрОТЯГ»)	<u>Яремче</u> <u>Івано-Франківська область</u>	з 2008
<u>Прем'єра пісні</u>	міжнародний телерадіофестиваль	<u>Київ</u>	
<u>Прем'єри сезону</u>	фестиваль академічної музики	<u>Київ</u>	
<u>Рок-Екзистенція</u>	фестиваль рок-музики	<u>Київ</u>	1995-2005
<u>Рок Січ</u>	фестиваль рок-музики	<u>Київ</u>	з 2006
<u>Руйнація</u>	фестиваль важкої музики	<u>Львів</u>	з 2006
<u>Самоцвіти</u> ^[5]	фестиваль-конкурс мистецтв в жанрах: вокал, хореографія, театральне мистецтв, інструментальна музика, хори, вертепи, читці, театри мод, циркове мистецтво	Львів, Івано-Франківськ, Трускавець, Одеса	з 2014
<u>Слов'янський рок</u>	фестиваль рок-музики	<u>Київ</u>	
<u>Софіївські зорі</u> ^[6]	фестиваль колективів художньої творчості аграрних вищих навчальних закладів	<u>Умань (Черкащина)</u>	
<u>СХІД-РОК</u>	фестиваль рок-музики	<u>Тростянець</u> <u>Сумська область</u>	з 2013
<u>Таврійські ігри</u>	міжнародний музичний фестиваль	<u>Каховка</u> <u>Херсонська область</u>	1992-2007
<u>Тарас Бульба</u>	фестиваль-конкурс рок-музики	<u>Дубно</u> <u>Рівненська область</u>	з 1991
<u>У.РОК</u>	фестиваль рок-музики	<u>Білгород-Дністровський</u> <u>Одеська область</u>	
<u>Форум музики молодих</u>	фестиваль академічної музики	<u>Київ</u>	
<u>Франко Фест</u>	фестиваль, присвячений Івану Франку; складається з трьох сцен: музичної, літературно-	<u>Нагуєвичі</u> <u>Львівська область</u>	2012

	мистецької та фольклорної		
<u>Чайка</u>	фестиваль рок-музики	<u>Київ</u>	
<u>Червона рута</u>	фестиваль-конкурс різножанрової української музики	різні міста	з 1989
<u>Черемош-Фест</u>	еко-туристичний фестиваль в Карпатах	урочище Запідок, с. <u>Верхній Ясенів</u> Івано-Франківської області	з 2013
<u>Шешори</u>	Український міжнародний фестиваль етнічної музики та ленд-арту. Його наступником є фестиваль <u>Арт-Поле</u>	<u>Шешори, Івано-Франківська область</u> <u>Воробіївка, Вінницька область</u>	2003- 2006 2007- 2008
<u>Ше.Fest</u> (Шефест)	фестиваль Тараса Шевченка на Батьківщина поета, художника та громадянина	с. <u>Моринці</u> (Черкащина)	з 2014
<u>W LIVE. Тихі дні любові і музика миру</u>	Марафон пам'яті Василя Сліпака. Жанри: хорова, фортепіанна, оперна музика	<u>Львів</u>	з 2017
<u>Grove Fest</u>	фестиваль рок-музики	<u>Великі Мости</u>	з 2017

Література

Назва	Опис	Місце проведення	Роки (дати)
<u>Антракт</u>	міжнародний щорічний поетичний арт-фестиваль	<u>Херсон</u>	з 2008
<u>ДжураФест</u>	всеукраїнський книжковий фестиваль української книжки	<u>Тернопіль</u>	
<u>Дитячий міжнародний фестиваль у Львові</u>	ярмарок дитячих книжок, фестиваль дитячого читання «Книгоманія», майстер-класи, спортивні змагання, ігри та розваги	<u>Львів</u>	з 2007
<u>Львівський міжнародний літературний фестиваль</u>	літературно-музичний фестиваль у рамках <u>Форуму видавців у Львові</u>	<u>Львів</u>	з 1997

Кінематограф

Назва	Опис	Місце проведення	Роки (дати)
<u>Docudays UA</u>	фестиваль документального кіно про права людини	<u>Київ</u>	
<u>SpaceLiberty</u>	онлайн-кінофестиваль		
<u>Wiz-Art</u>	фестиваль короткометражних фільмів	<u>Львів</u>	
<u>Відкрита ніч</u>	фестиваль україномовного кіно	<u>Київ</u>	
<u>Екочашка</u>	фестиваль екологічного кіно	<u>Київ</u>	
<u>Золотий Дюк</u>	кінофестиваль	<u>Одеса</u>	1988— 1994
<u>Ірпінський кінофестиваль</u>		<u>Ірпінь</u>	

<u>KanivFest</u>	Канівський міжнародний фестиваль сучасного кіно	<u>Канів</u>	
<u>Київський кінофестиваль</u>		<u>Київ</u>	
<u>Кінолев</u>	фестиваль незалежного кіно	<u>Львів</u>	
<u>Корона Карпат</u>	фестиваль телевізійного кіно	<u>Трускавець</u> <u>Львівська область</u>	
<u>Кришталеві джерела</u>	молодіжний фестиваль аудіовізуальних мистецтв	<u>Суми та інші міста</u>	
<u>Молодість</u>	Київський міжнародний кінофестиваль	<u>Київ</u>	
<u>Німі ночі</u>	фестиваль класичного німого кіно	<u>Одеса</u>	2010
<u>Одеський міжнародний кінофестиваль</u>	щорічний кінофестиваль	<u>Одеса</u>	2010
<u>Стожари</u>	фестиваль акторського мистецтва	<u>Київ</u>	

Театр

Назва	Опис	Місце проведення	Роки (дати)
<u>KAZ.KAR.</u>	фестиваль для творців казки в галузі театрального мистецтва, образотворчого та декоративного мистецтва, карнавального костюма (міжнародний благодійний фестиваль казок. Регулярність: раз на 2 роки)	<u>Львів</u>	з 2006
<u>Арт-Альтернатива</u>	фестиваль альтернативних театрів	<u>Донецьк</u>	
<u>Дім Химер</u>		<u>Київ</u>	
<u>Драбина</u>	фестиваль недержавного, незалежного і аматорського театру	<u>Львів</u>	
<u>Живи!</u>^[8]	театрально-дизайнський фестиваль	<u>Оленівка</u> <u>АР Крим</u>	
<u>Золотий Лев</u>		<u>Львів</u>	
<u>Рампа</u>	фестиваль молодіжних театрів	<u>Дніпро</u>	
<u>Тернопільські театральні вечори. Дебют</u>	фестиваль молоді режисури	<u>Тернопіль</u>	
<u>Мельпомена Таврії</u>	Міжнародний театральний фестиваль	<u>Херсон</u>	з 1999

Культура

Назва	Опис	Місце проведення	Роки (дати)
<u>Вишиванковий фестиваль</u>	найбільше патріотичне свято на Півдні України, приурочене до <u>Дня Незалежності</u> і <u>Дня Прапора</u>	<u>Одеса</u>	з 2009
<u>Гайдамака</u>	фестиваль українського бойового звичаю	<u>Київ</u>	
<u>Дзвони Лемківщини</u>	всеукраїнський традиційний фестиваль лемківської культури	урочище «Бичова» поблизу м.	з 1999

		<u>Монастириська Тернопільська область</u>	
<u>Жнива</u>	міжнародний етнографічний фестиваль	<u>Київ</u>	
<u>Етновир</u>	фестиваль фольклору	<u>Львів</u>	
<u>Київська казка</u>	найбільший щорічний міжнародний салон-фестиваль авторської ляльки в Україні	<u>Київ</u>	
<u>ЛісРук</u> ^[9]	щорічний екокультурний фестиваль	<u>Ірпінь</u>	
<u>Львів Стародавній</u>	фестиваль середньовічної культури	<u>Львів</u>	
<u>Міжнародний Гуцульський фестиваль</u>	фольклорно-етнографічний фестиваль	різні міста <u>Гуцульщини</u>	
<u>Парк Київська Русь</u>	щорічний міжнародний історико-культурний мегафестиваль	с. <u>Копачів</u> <u>Київська область</u>	
<u>Срібний Татош</u>	фестиваль середньовічної культури	<u>Чинадіївський замок</u> «Сент-Міклош», <u>Закарпаття</u>	
<u>Східницьке літо</u>		<u>Східниця</u> <u>Львівська область</u>	
<u>Терра Героїка</u>	фестиваль середньовічної культури	<u>Кам'янець- Подільський</u> <u>Хмельницька область</u>	
<u>Трипільське коло</u>	міжнародний еко-культурний фестиваль, що популяризує трипільську культуру	<u>Ржищів</u> <u>Київська область</u>	
<u>Ту Стань!</u>	фестиваль української середньовічної культури (на території Державного історико-культурного заповідника «Тустань»)	<u>Урич</u> <u>Сколівський район</u> <u>Львівська область</u>	
<u>Yota-fest</u>	міжнародний фестиваль йоги, тантри і масажу	<u>Крим</u> <u>Казантипська затока</u>	
<u>Купальські роси</u>	фольклорно-етнографічний фестиваль	село <u>Немиринці</u> , <u>Житомирська</u> <u>область</u>	з 2007 року
<u>Я Вірю!</u>	міжнародний пісенний фестиваль дітей та молоді з особливими потребами	різні міста в Україні та закордоном	з 2013 року
<u>Свіччине весілля</u>	мультиместецький етнофестиваль	с. <u>Березова Рудка</u> , <u>Полтавська область</u>	з 2016 року

Спорт

Назва	Опис	Місце проведення	Роки (дати)	Логотип
<u>Великий м'яч</u>	благодійний міжнародний фестиваль футболу	різні міста в Україні та закордоном		

Кулінарія

Назва	Опис	Місце проведення	Роки (дати)
<u>КоропФест</u>		<u>Коропець</u> <u>Тернопільська область</u>	
<u>Галицька дефіляда</u>		<u>Тернопіль</u>	
<u>Борщик у глиняному горщику</u>	популяризація борщотворення, активного туризму, здорового способу життя, вживання органічної продукції	<u>Опішня</u> <u>Полтавська область</u>	у другу суботу серпня щорічно (з 2014 року)
Міжнародний фестиваль дерунів	зближення націй, популяризація туристичного та кулінарного потенціалу Полісся	Коростень Житомирська область	2 субота вересня щорічно (з 2008 року)

Інші

Назва	Опис	Місце проведення	Роки (дати)
<u>Art Green Fest</u> ^[10]	фестиваль ландшафту, рослин та квітів	Київ	з 2015 року
<u>Floria Фест</u>	фестиваль рослин, квітів, дерев та кущів. ^[11]	Львів-Підбірці, Садовий центр «Клуб Рослин»	з 2014
<u>Garden Fest</u> ^[12]	фестиваль рослин та квітів	Київ та Київська область	з 2015 року
<u>karpatyArt</u> ^[13]	фестиваль академічного мистецтва	<u>Яремче-Ворохта</u> <u>Івано-Франківська область</u>	2012
<u>Kyiv Comic Con</u>	фестиваль популярної культури	<u>Київ</u>	з 2015
<u>Kyiv Lights Festival</u>	фестиваль світла та медіа-мистецтва	<u>Київ</u>	від 2017
<u>Гуморина</u>	фестиваль <u>гумору</u> та <u>сатири</u> , який проводиться 1 квітня в <u>день сміху</u>	<u>Одеса</u>	з 1973
<u>Детство и Семья</u>	^[14]	<u>Затока</u>	2000
<u>Дні Львова у містах України</u>	масштабна кампанія самопрезентації міста Львова у інших містах України	різні міста	
<u>Еконяка</u> ^[15]	еко-арт фестиваль; – екологія, зоровий спосіб життя та мислення	<u>Львів</u>	
<u>Казкове місто</u>	міжнародний фестиваль саморозвитку та творчості	Київ, та інші міста України	з 2007 червень, серпень
<u>Натура-фест</u>	фестиваль здорового способу життя	<u>Київ</u>	
<u>Пісенне джерело</u>	міжнародний дитячий	<u>Сторожинець</u>	

	телевізійний фестиваль	<u>Чернівецька область</u>	
<u>Прем'єра пісні</u>	міжнародний телерадіофестиваль	<u>Буча</u> <u>Київська область</u>	
<u>Українська Ельба</u>	фестиваль <u>автостопу</u>	<u>Новомосковськ</u> <u>Дніпропетровська область</u>	
<u>Фестиваль мистецтв України</u>		<u>Київ</u>	
<u>Фестиваль Фарб Холі</u> ^[16]	Міжнародний український фестиваль фарб музики та відпочинку	Київ	з 2013
<u>Чугункон</u>	міжнародний конвент рольових ігор	<u>Харківська область</u>	
<u>Національний мистецький фестиваль «Кропивницький»</u>	фестиваль мистецтв	<u>Кропивницький</u>	

Перелік заходів фестивального туризму на території Вінницької області
протягом 2021 року

Назва заходу	Місце проведення	Стисла характеристика
Фестиваль «Різдвяна зірка»	с. Могилівка, Жмеринського району, Вінницької області, сільський будинок культури (філія КЗ «Центр культури та дозвілля «Калина») та прилегла площа	Відкритий фестиваль народних та самодіяльних колективів, поєднаний з святкуванням дня села та різдвяним ярмарком
Фестиваль ленд-арту «Міфогенез»	Скіфські вали Немирівська МГ	Створення інсталяцій з природніх матеріалів на відкритому просторі
Фестиваль хорового мистецтва ім. В.І.Газінського з нагоди відзначення 75-ти річчя від дня народження митця Центр концертних і фестивальных програм	Вінницька обласна філармонія ім. М.Д.Леонтовича	Концертні програми
Фестиваль народної творчості «Пасхальна радість»	сmt. Крижопіль	В рамках Фестивалю на площі буде презентовано «Галерею мистецьких Писанок». На відвідувачів фестивалю чекають майстер-класи з писанкарства та традиційні великодні забави для дітей та дорослих. Також на гостей фестивалю чекають виступи фольклорних та хореографічних колективів та естрадних виконавців. Усіх охочих вчитимуть малювати писанки, робити великодні пташки та коники, розповідатимуть про орнаменти та значення великодніх символів.
Фестиваль-конкурс родинної творчості «Пісенна родинна толока»	Іллінецький міський будинок культури м.Іллінці	Фестиваль-конкурс родинної творчості
Регіональний фестиваль народної творчості «ВОДИТИ ВОЛАДАРА»	с. Розкошівка Гайсинського району Вінницької області	Фестиваль народної творчості
Районний фестиваль «Писанкове диво України»	Ямпільський міський центр культури та дозвілля Ямпільської міської ради Вінницької	Районний фестиваль «Писанкове диво України»

	області	
Міжнародний фестиваль-конкурс народного хорового співу ім. В.Іжевського «Над Собом пісня дзвінко лине»	Іллінецький міський будинок культури	Урочиста хода учасників фестивалю центральною площею міста
Міжнародний фестиваль «Мистецтво без кордонів»	Центральний міський парк ім. Леонтовича	Концертні програми та майстер-класи колективів з Румунії та Грузії
Фестиваль розвитку сільського зеленого туризму «Квітуча оселя – об'єднує села»	Садиба В.П. Соколовського с. Крутнів, Вінницька область, Хмільницький р-н	Розвиток сільського зеленого туризму
Міжнародний музичний фестиваль ім. Петра Чайковського та Надії фон Мекк	Вінницька обласна філармонія ім. М.Д.Леонтовича	Концертні програми
Всеукраїнський відкритий фестиваль східних мистецтв «Саям намасте»	м. Гнівань, Тиврівського району, Вінницької області,	Авторське свято, започатковане в 2013 році Сергієм Журавльовим за участю професійних, народних, аматорських колективів та солістів, за підтримки посольства Республіки Індії в Україні
Фестиваль польової кухні ім. Тараса Сича	Центральний міський парк ім. Леонтовича, м. Вінниця	Фудкорти, майстер-класи, ярмарка-продаж, концертна програма
Всеукраїнський фестиваль народних ремесел «ПОДЛЬСЬКІ ТОВТРИ»	сmt. Крижопіль	Під час фестивалю представлятимуть свої світлиці з виставками робіт місцевих умільців сільські територіальні громади, демонструватимуть свою творчість кращі колективи художньої самодіяльності та вокалісти сільських клубних закладів. На території фестивалю будуть організовані місця для харчування, фотозона та дитячі ігрові майданчики. Жителі селища та гості малтимуть змогу переглядати виставки майстрів народної творчості. Також всі бажаючі зможуть взяти участь у майстер-класах з народних ремесел декоративно-ужиткового напрямку (декоративний розпис, малярство, народна лялька мотанка, плетіння з соломи, кераміка, гончарні вироби) та власноруч виготовити цікавий виріб чи замовити портрет художнику
Всеукраїнський фестиваль «Батозька битва»	с. Четвертинівка Тростянецька	Всеукраїнський фестиваль

	територіальна громада	
Фестиваль української кухні Тепличчини	смт. Теплик Гайсинського району Вінницької області	Фестиваль української кухні
Фестиваль «VinEtnika»	Парк Дружби народів, Вишенське озеро, м. Вінниця	Візуальні інтерактивні майданчики, виставка-ярмарок, майстер-класи, концертна програма, зірковий гість
Обласний фестиваль авторської пісні «Вклонімось матері»	Долинянський сільський клуб	Обласний фестиваль авторської пісні «Вклонімось матері»
Проведення щорічного фестивалю стильної музики «БарРокКо»	м. Бар	Поєднання сучасної і класичної української музики. «БарРокКо — це місто Бар, Рок і Компанія, зібрані в одному місці»
Фестиваль електронної музики «Астроблема»	Іллінецька ОТГ с. Лугова Іллінецький кратер	Фестиваль електронної музики
Фестиваль електронної музики	с. Пологи Гайсинського району Вінницької області	Фестиваль народної творчості
Обласний фестиваль «Мамину сорочку пригорну до серця» с. Клембівка	с. Клембівка Ямпільський р-н	Обласний фестиваль «Мамину сорочку пригорну до серця» с. Клембівка.
Фестиваль подільських страв	Територія Вінницької міської ТГ	Популяризація подільських страв та місцевих крафтових виробників
Фестиваль до 30-ї річниці Незалежності України "Ти одна неподільна, Україно моя вільна"	Міський парк культури та відпочинку ім. Т.Г.Шевченка м. Хмільник	Популяризація, розвиток та відродження мистецтва народного співу, пропаганда національного пісенного надбання міської територіальної громади, збереження, відродження народної музичної культури краю
Фестиваль сучасного українського мистецтва «Подільська пектораль»	Майдан Незалежності	Візуальні інтерактивні майданчики, виставка-ярмарок, концертна програма кращих колективів ВМТГ, зірковий гість
Обласний фестиваль ткацтва «Ткацтво без кордонів»	Жванський сільський Будинок культури	Обласний фестиваль ткацтва «Ткацтво без кордонів»
Ретро-фестиваль «ViNtage»	Центральний міський парк ім. Леонтовича	Візуальні інтерактивні майданчики, виставка-ярмарок, концертна програма, зірковий гість
Міжнародний фестиваль дерев'яної скульптури	Дендрологічний парк	Впродовж 10 днів ладизинці та гості міста мають можливість спостерігати

«Ладизинський гай 2021»	«Ладизинський гай», м. Ладизин	за роботою майстрів, які з дубових колод створюють скульптури, перетворюючи дерево на твори мистецтва. В результаті кропіткої роботи митців в дендрологічному парку «Ладизинський гай» з'являються нові скульптури.
Всеукраїнський фестиваль військових духових оркестрів «Музика над Бугом»	Майдан Незалежності	Концертна програма з дефіле та парадом кращих військових оркестрів України
III міжнародний фестиваль «Дністрові передзвони»	с. Оксанівка Ямпільський р-н	III міжнародний фестиваль «Дністрові передзвони»
Районний фестиваль народної творчості «Цілющі джерела Мурованокуріло-веччини»	Михайловецький сільський Будинок культури	Районний фестиваль народної творчості «Цілющі джерела Мурованокуріло-веччини»
Фестиваль народної творчості Тепличчини «Ми за Україну духовну»	с. Карабелівка Гайсинського району Вінницької області	Фестиваль народної творчості
Фестиваль «Vinnytsia Jazz Fest»	Концертна зала UA: Вінниця	Фестиваль джазової музики
Організація та проведення Міжнародного фестивалю-ярмарку «AppleBar»	м. Бар	Apple Bar — міжнародний фестиваль-ярмарок, свято яблучного фестивалю. Виставки хенд-мейду та найрізноманітніших страв з яблук, концертна програма, фотозони
Всеукраїнський фестиваль борщу	Театр нагороді заслуженої журналістки України Ганни Секрет (с. Правилівка)	Фестиваль головної страви українців-борщу, приправленому словом, піснями, гумором,
V Всеукраїнський фестиваль військово-історичної реконструкції «Вінниця – Столиця УНР»	Середмістя Вінниці	Інтерактивний історичний проєкт
Фестиваль «Contemporary Days in Vinnytsia»	Вінницька обласна філармонія ім. М.Д.Леонтовича м. Вінниця	Фестиваль сучасної музики
Відкритий фольклорний фестиваль «Гармонь грає – душа співає»	м. Гнівани, Тиврівського району, Вінницької області, вул. Соборна, 90, Гніваний МБК КЗ «Центр культури та дозвілля»	Авторське свято, започатковане в 2019 році Сергієм Журавльовим за участю професійних, народних, аматорських колективів та солістів, за підтримки заслуженого журналіста України Ганни Секрет

	«Калина»	
Фестиваль сучасної культури «AIRFEST»	Завод «Кристал» М. Вінниця	Фестиваль сучасного мистецтва
Інтегрований дитячий фестиваль для осіб з обмеженими можливостями «Без обмежень»	Вінницький академічний музично-драматичний театр м. Вінниця	Концертна програма та виставка робіт осіб з обмеженими можливостями